

DEC 31 1968

V I E N Y B Ė

The Oldest Lithuanian Newspaper in the World

82 M. 19 N.

192 Highland Boulevard
Brooklyn, N. Y. 11207

1968 M. GRUODŽIO (DECEMBER) 6 D.

Telefonas:
Applegate 7-7257

KAINA 20 C.

ŽANETA IR VIRGILIJUS NOREIKAI po savo koncerto Brooklyn Academy of Music scenoje lapkričio 24 d. Vienybės foto

Virgilijaus Noreikos koncertai Amerikoje

JONAS VALAITIS

Virgilijaus Noreikos koncertai Chicagoje, Bostone ir New Yorke praskynė kelią Lietuvos artistams atvykti į Ameriką ir čia viešai koncertuoti.

V. Noreika dainavo tik lietuviškai publikai ir jo repertuaras buvo paruoštas lietuvių skoniui: liaudies dainos ir populiarios operų arijos, Brooklyn Academy of Music dalyvavo vos keletas amerikiečių, kuriuos specialiai pakvietė koncerto rengėja V. Tyslavienė.

Tokį dainininką, kaip Virgilijų Noreiką, debiutavusį Milano La Scaloje ir Maskvos Bolshoi Teatro operoje, nebūtų sunku įsiūlyti New Yorko Metropolitan ar bet kuriai kitai žymesnei operos grupei Amerikoje, nuolat ieškančiai naujų, talentingų dainininkų, ypač gerų tenorų.

Virgilijus Noreika galėtų būti lietuvių pažiba. Jis yra puikios išvaizdos, turi puikų balsą, gerą mokyklą ir visus duomenis, kurie jį iškelia kaip pirmiausių dainininką pasaulyje.

Lietuviai, kurie buvo Noreikos koncertuose Kanadoje ir Amerikoje, tapo sužavėti jo balsu, dainavimu ir jo grakščia ir talentinga palydove, pianiste Žaneta Noreiklene. Amerikiečių lietuvių susidomėjimas Noreika buvo nepaprastas. Bet vis dėlto atsirado ir tokie, kurie visa darė, kad jo koncertams pakenktų, o koncertų rengėjus diskredituotų.

Bronius Marijošius, kuris V. Noreiką ir jo žmoną iškvietė į Kanadą, neturėjo kliučių organizuojamas koncertus Toronte, Montrealyje, Hamiltone, Windsore ir kitur. Visuose miestuose koncertai buvo gausiai lankomi, net vietos lietuvių klebonų remiami. Kanados lietuvių visuomenė, atrodo, yra tolerantiškesnė, pažangesnė, jos išsivija jaunesnė ir kultūringesnė.

Chicagoje ir Bostone Marijošiumi pavyko sudaryti "privatų" asmenų komitetus. Chicagoje Noreikos koncerto rengėjai buvo: D. Bielskus, R. Dirvonis, R. Domarkaitė, V. Germanas, D. Korzonaitė, R. Kvilytė, L. Mockūnas, dr. T. Remeikis, A. Valaitytė, V. Vėpštas, L. Vėžienė ir G. Vėžys. Šio koncerto pelnas, sakoma, buvo paskirtas naujam mėnraščiui - Akiračiams. Bostone koncertą rengė A. Januška, Griauzdė, V. Stelmokas, J. Strazdas ir J. Adomonis, kuris Bostone įsteigęs turistų biurą ir siuntinių į Lietuvą agentūrą.

Su New Yorku Marijošiumi buvo sunkiau. Pradžioje jis tarėsi su Romu Kezium, "Laisvės Žiburių" radijo vedėju ir dabartiniu VLIKo sekretorium, kuris atsisakė koncertą organizuoti dėl savo "didelių įsipareigojimų Lietuvą išlaisvinti iš sovietų okupacijos". Paskui B. Marijošius kreipėsi į prof. J. Stuką, "Lietuvos Atsivėrimų" radijo programos vedėją, kuris sutiko ir koncertui išnuomavo Webster Hall, New Yorke. Apie tai paskelbė per radiją ir savo piknikę platino rek-

laminius lapelius. Prof. Stukas, deja, nuo koncerto organizavimo atsisakė, dėl to, kad tuojuo pat susilaukė protestų ir grėsinimų. Ir todėl visą reikalą perleido V. Tyslavienėi, kuri nuo 1963 metų, per Valstybes Departamentą Washingtone rūpinosi, kad V. Noreika ir kiti Lietuvos menininkai galėtų oficialiai atvykti į Ameriką koncertuoti.

"Menas turėtų būti virš politikos" - V. Tyslavienė aiškino visiems, kuriuos kvietė padėti V. Noreikos koncertą surengti. New Yorko lietuvių nuotaikos buvo įvairios: vieni padėjo, kiti trukdė, o dar kiti buvo tiesiog pasimetę - neturėjo savo nuomonės. Nežiurint to, kad VLIKo Tarybos posėdyje buvo nutarta laikytis besališkai - nei už, nei prieš koncertą, "Laisvės Žiburių" radijo programos vedėjai to nutarimo nesilaikė, net ir koncerto dieną ragino savo klausytojus V. Noreiką boikotuoti, motyvuodami, kad, apsilankydami jo koncerte, "pritariame Lietuvos okupavimui".

Kokia keista ironija! "Laisvės Žiburių" radijo programos vadovai kas savaitę naudojami Lietuvoje išleistomis plokštelėmis, visomis gražiausiomis muzikinėmis gėrybėmis, kurias gauna iš Lietuvos, bet turi drąsos varžyti Amerikos lietuvius, įsakinėti, kad žmonės neitų į koncertą, kuriame dainuoja Noreika, nors jo įdainuotas plokšteles savo radijo programose naudoja.

Tęsiama 12 psl.

LIETUVIAI PASAULYJE

Amerikos menininkai Urugvajuje

Lapkričio 9-tą Varig lėktuvas išnešė į Braziliją aukštai padangėse mūsų mielus ir brangius svečius -- Amerikos lietuvių meno ambasadorius kuriuos mes pamilome per tą trumpą laiką iš visos širdies. Esame dėkingi solistei Aldonai Stempuzienei, aktoriumi Leonui Barauskui ir kompozitoriui Dariui Lapinskui už tą spindulėlį šviesos ir džiaugsmo, kurį jie įnešė į mūsų pilką kasdieninį gyvenimą. Tos kelios, kartu su jais praleistos, niekad neužmiršamos dienos, mums buvo tikra šventė.

Be abejo, ne visi buvome pajėgūs tinkamai suprasti ir įvertinti jų aukšto lygio meno. Bet buvo tikrai gražu. Buvo, kaip dar niekad nebuvo.

Teko patirti, kad ir jie iš Montevideo išsivežė gan malonius prisiminimus. Maža ir neturtinga Urugvajaus lietuvių kolonija dar kartą sten-

ALDONA STEMPUZIENĖ

gėsi parodyti savo lietuvišką veidą.

Mums nemalonu, kad patys būdami neturtingi, negalėjome prisidėti padengti bent dalį jų kelionės išlaidų. Ti-

kimės, kad kitos kolonijos, skaitlingesnės ir turtingesnės tuo pasirūpins. Davėme ką galėjome -- tikrą, nuoširdžią lietuvišką širdį. -- Žinome, kad nuo to žmogus nebus sotus.

Menininkų kelionė buvo dar viena puiki proga pagarsinti mūsų tėvynę Lietuvą. Montevideo menininkus visuomenei parodė net du televizijos kanalai. Per vieną mūsų menininkai davė 1/2 val. koncertą. Beveik visi dienraščiai, net komunistuojantis El Popular apie juos rašė, dėjo fotografijas (deja, turėjome tik vienos solistės p. Aldonos Stempuzienės fotografiją), palankiai rašė apie patį koncertą. Kartu buvo prisiminta ir mūsų pavergtoji tėvynė.

Nežiūrint, kad koncerto diena buvo paprasta savaitės darbo diena, Ateneo de Montevideo didžioji salė buvo pilna. Vėliau atvykusieji turėjo stovėti. Sutinkame, gal ši salė ir ne labai ideali, bet ji buvo gal vienintelė panašesnė salė prieinama mūsų finansams.

J. GIEDRYS, S. J.

Vilniaus operos solistas Jonas Urvelis su žmona Brone, operos choro artiste, neseniai viesėję pas J. G. Shukį, Rochester, N. Y. Shukis yra Urvelienės brolis. Svečiai iš Lietuvos Amerikoje išbuvo apie du mėnesius. Savo laiške Urveliai grįžę į Vilnių, Shukiui tarp kitko rašo: "Viskas mums paliko lyg sapnas, tačiau rašytas dienoraštis ir įvairūs susitikimai su giminėmis bei naujos pažintys sugrąžina į realybę, primins kiekvieną smulkmeną. Prašome pasveikinti visus, su kuriais teko susitikti Jūsų svetinguose namuose."

* SIMAS URBONAS, buvęs Karlo redaktorius mirė lapkričio 18 d. Palaidotas Peabody, Mass. Vellonis buvo gimęs 1907 m. Lietuvoj. Yra parašęs eilę veikalų, jų tarpe: "Kariūno atsiminimus", "Gyvenimo eilėraščių", "Sukurius ir žmonės" ir kt.

* KUN, B. SUGINTAS nuo 1949 m. iki dabar yra surinkęs beveik \$180,000 aukų lietuviškoms gimnazijoms: Vasario 16-ajai Vokietijoje, Salezietų g. Italijoje ir Punsko g. Lenkijoje. Tas aukas jis surinko asmeniškai lankydamasis lietuvių namuose.

Knight Cap

August Traun, sav.

LIETUVIŲ RESTORANAS

UŽKANDŽIAI

PIETŪS

VAKARIENĖ

ĮVAIRŪS

ŽUVIES

PATIEKALAI

GERI VALGIAI ĮVAIRŪS
GĖRIMAI PRIEINAMOMIS
KAINOMIS

810 Chestnut St.
Philadelphia

* Dail. Eva Kubba, Adelaidė, Australijoje dvi savaites buvo išstaciūsi 45 kūrinius. Lietuvaite parodose yra laimėjusi 22 premijas Australijoje, Japonijoje, Azijos ir Europos bei Pietų Amerikos kraštuose.

* Broniui Railai, Dirvos nuolatiniam bendradarbiui, Ohio lietuvių gydytojai paskyrė \$1,000.

* Inž. Jonas Rūgis Chicagoje skaitydamas paskaitą Gajos susirinkime širdies smūgio ištiktas staiga mirė.

* Toronto, Ont. sekančių metų kovo 22 įvyks Kanados lietuvių šeštadienių mokyklų mokytojų suvažiavimas. Juo rūpinasi KLB švietimo komisija: pirm. L. Tamošauskas, vicepirm. J. Andriulis, prot. sekr. A. Bašinskaitė, sekr. V. Taseckas, išd. R. Kutkienė ir narė L. Senkevičienė.

* Boston, Mass., gruodžio 15 d., Jordan salėje, įvyks penktasis Vasylių lietuviškos muzikos koncertas, kuriame bus atlikti net keturi komp. J. Gaidelio kvartetai. Vienintelis lietuvis styginio kvarteto sąstete bus smuikininkas I. Vasyliūnas. Konerto išlaidos sieks \$1,100.

Winter Garden Tavern Inc.

1883 Madison Street
Brooklyn, 27, N. Y.
Tel. EVERgreen 2-6440

VYT. BELECKAS
Savininkas

SALĖ VESTUVĖMS IR KITOKIOMS PRAMOGOMS. BE TO, DUODAMI POLAIDOTUVINIAI PIETŪS.

Pirmos rūšies lietuviškas maistas prieinama kaina.

DĖMESIO!

dovanų siuntėjams į LIETUVĄ, ir USSR

Mes džiaugiamės galėdami pranešti, kad sparčiai padidėjus klientų skaičiui ir veiklai mums pasisekė pasiekti tokių pagerinimų:

1. Pagreitinti užsakytų dovanų pristatymą.
2. Suprastinti Vnešposyltorg'o užsakymų vykdymo procedūras.
3. Padidinti Vnešposyltorg'o krautuvų ir sandėlių skaičių visoje U.S.S.R.
4. Padidinti visokių prekių pasirinkimą — drabužių, medžiagų, avalynės ir t.t.
5. Sudaryti naują sistemą patvirtinimui, kad užsakymai įvykdyti. Pasek pavyzdžiu tūkstančių mūsų klientų, kurie patyrė, kad dovana per

PODAROGIFTS, Inc.

yra geriau negu:

- A. Siuntinio siuntimas iš čia (jokio mūto užsakymams per Podarogifts);
- B. Money order arba banko perlaida (negalioja specialiose Vnešposyltorg'o krautuvėse);
- C. Jokių kitų primokėjimų (Vnešposyltorg moka mums komisią).

APLANKYKIT MŪSŲ PARODINĘ SALĖ
NEW YORKE

Siųskite savo užsakymus ar klausimus į

PODAROGIFTS, Inc.

(Vientinteli dovanų atstovai JAV-se)

220 Park Ave. South (corner 18th Street)
New York, N. Y. 10003
Tel. 212-228-9547

arba į prie jo prisijungusias firmas:

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.
716 Walnut Street, Philadelphia, Pa. 19106
Tel.: 215 WA 5-3455
arba į bet kurį jų skyrių

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.
45 West 45th Street, New York, N. Y. 10036
Tel.: 212 CI 5-7905
arba į bet kurį jų skyrių

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, Inc.
1776 Broadway, New York, N. Y. 10019
Tel.: 212 581-6590 581-7729
arba į bet kurį jų skyrių

Lietuviškoje Chicagoje

ATLIEKA APEIGAS. - Kun. E. Abromaitis (iš kaires), prel. A. Deksnys ir kunigai A. Stašys ir B. Sugintas meldžiasi prie aa. M. Kraučiuo (1895 - 1918) kapo šv. Kazimiero kapinėse Chicagoje. Prieš 50 m. miręs kunigas laikomas tų kapinių steigėju, kurioms šiomet suėjo 65 m.

Foto V. Zalatoriaus

Lietuviai tebekovoja už šv. Kazimiero kapines

EDV. ŠULAITIS ir VYT. ZALATORIUS

Chicago lietuviai tinkamai paminėjo šv. Kazimiero kapinių 65 m. ir jų steigėjo kun. M. Kraučiuo mirties 50 m. sukaktis.

Rytą kun. E. Abromaitis šv. Kryžiaus bažnyčioje atnašavo šv. Mišias, kurių metu giedojo Dainavos choras, o pamokslą pasakė Kunigų vienybės vicepirmininkas prel. A. Deksnys. Pamokslininkas iškėlė aa. kun. Kraučiuo nuopelnus, steigiant kapines ir lietuvių ištikimybę savo tradicijoms naujojoje tėvynėje. Prelatas prisiminė Kauno kapinėse žvakučių jūras per Vėlinės, o taip pat to pat vardo A. Mickevičiaus dramą, kurios vaidinimas neseniai Lenkijoje buvo sukėlęs protesto demonstracijas prieš rusus. Prelatas Deksnys taip pat padėkdamas ištraukė iš Maironio Aš norėčiau prikelti nors vieną senelį, o pamokslą baigė kito lietuvių poeziniu testamentu:

Kai numirsiu, mano kapą
Žolynėliais apkaibysi,
Tarpė rožių ir lelijų
Man kryželi pastatysi.
Ne vienam pamaldų dalyviui
toks pamokslas vaizduotėje
turėjo išbūkinti žolynais
paaugusius ir lelijomis apkaibytus
Lietuvos kapus. Sulygintoms
Amerikos kapinėms, tokie kapai
yra didelis kontrastas "kad būtų
lengviau... žolę plauti..."

Todėl ir vidurdienį įvykusiame
iškilnėse, prie aa. kun. Kraučiuo
kapo kalbėjęs Bendruomenės kapyvadavimo
komiteto pirmininkas A. Regis, pasakė:

-- Jeigu yra techniškų pagerinimų, tai Dievas ir žmonės turi būti pirmoje vietoje. Gerinimas neturi būti mašinių patogumų! Neleisim, kad mašinos griautų mūsų tradicijas, žmogaus pagūdą ir Dievą.
Dvi tautiniais rūbais apsirengusios lietuvaitės prie aa. Kraučiuo kapo padėjo po puokštę baltų gėlių, stebint keltelemis šimtam žmonių vėsiuje rudens saulėje. Buvo uždegta žvakė. Keturi kunigai atliko religines apeigas. Visi sugiedojo "Viešpaties angelą". Vienas gėlių buketas buvo nuo Bendruomenės komiteto, kitas nuo šv. Kazimiero kapinių sklypų savininkų komiteto, kuriam vadovauja L. Giedraitienė. Jau kuris laikas abu komitetai sėkmingai kovoja už kapinių atlievumą.

PREL. KRUPAVIČIUS
KVIETĖ Į KOVĄ

Pavakarėje daugiau negu 300 lietuvių susirinko į akademią-banketą, kur pasotino dvasią ir kūną. Ugningų žodžių dvasiai sustiprinti pabėrė didelis lietuvių apaštaltas prel. Mykolas Krupavičius, kuris savo kalbą pradėjo Maironio žodžiais:

Į kovą, į kovą, kaip Dievas įsakė!

Kalbėtojas pabrėžė, jog kova dėl lietuvių teisių šv. Kazimiero kapinėse yra Dievo įsakymas, nes Dievas liepė mylėti savo tėvą ir motiną, o už vis labiausiai savo tėvynę!

Jis taip pat kvietė kovoti ne tik už kapus, bet kreipti

dėmesį į visa tai, kas "mus gyvus į kapus veda". Čia jis turėjo galvoje tas lietuvių parapijas ir mokyklas iš kurių lietuviškumas jau yra išgaravęs. Turime kreipti dėmesį į tas įstaigas, kurios iš žmogaus gali padaryti lavoną, -- toliau kalbėjo prel. Krupavičius.

Bronius Nainys, JAV Liet. Bendruomenės c. v. pirmininkas, irgi kvietė kovoti už gyvybę ir mirusiųjų laisvę. Būkime džentelmenai, bet kietai, kaip akmuo! Tas mu... garantuos tikslių atsiekimą. Mes kovojame ne tik už dabartį, bet už ateitį, -- akcentavo Nainys.

Jurgis Janušaitis, paskutiniu laiku tapęs aktyviu spaudos darbuotoju, pravedė akademijs programą, pažymėdamas:

-- Pagarba mirusiam žmogui nėra išnykusi ir ji tol neišnyks, kol plaks lietuviška širdis!

Pilypas Narutis, visuomenininkas, pasakęs pagrindinę akademijs kalbą, išsireiškė jog:

-- Kova už lietuvių teises kapinėse dar nėra viskas. Ši kova turi išsiplėsti ir į lietuvių parapijas, kur neleidžiama lietuvių vaikams turėti lietuviškų mišijų! (Jis, matomai, kalbėjo apie Marquette parko liet. parapiją, kur pirmosios Komunijos proga prel. Černiauskas, pažįstamas iš priešlietuviško nusistatymo kapinių reikaluose, nelėjo lietuviškų pamaldų). Kalbėdamas apie šv. Kazimiero kapines, toliau pa-

ALT'o REZOLIUCIJOS

Tokias rezolucijas Amerikos Lietuvių Taryba priėmė savo metiniame suvažiavime Chicagoje, Bismark viešbutyje:

Amerikos Lietuvių Taryba, išklausiusi ALT'o valdybos pirmininko, valdybos narių ir izdo globėjų pranešimų, dėkoja valdybos pirmininkui, visai valdybai ir izdo globėjams už jų atliktą darbą.

Amerikos Lietuvių Taryba reiškia viltį, kad gražiai vykdomas vieningas ALT'o valdybos darbas su kitais laisvinimo veiksniais bei lietuvių organizacijomis bus tęsiamas ir ateityje.

Amerikos Lietuvių Taryba dėkoja visai lietuvių visuomenei, radijo valandų vedėjams ir organizacijoms, už jų talkas ir nuolatinę finansinę ir moralinę paramą.

Amerikos Lietuvių Taryba išskirtinai dėkoja už genocidinės parodos sutvarkymą ir jos suorganizavimą, visiems to svarbaus darbo talkininkams bei rėmėjams.

Amerikos Lietuvių Tarybos suvažiavimas, įvykęs Lietuvos laisvės kovos sukakties metais, gerbia mirusius ir didžiai vertina gyvuosius ilgamečius ALT'o veikėjus, kurie nepalaužiamu ryžtu kovojo dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės ir kurie giliai tikėjo pačių laisvųjų tautų apsisprendimu.

Matydami jų kovos sėkmingumą, mes gyvieji lietuviai neturime palūžti, bet sustiprinę vieningumą privalome siekti didžiojo laisvinimo uždavinio įgyvendinimo.

ALT'o rezolucijų komisiją sudarė: dr. K. Šidlauskas, J. Jurkunas, K. Kleiva ir M. Gudelis.

* DAIL. PAULIAUS AUGIO aštuonerių metų mirties sukaktis buvo prisiminta Chicagoje. Tėvų jėzuitų koplyčioje šv. mišias atlaikė Tėvas B. Markaitis S. J.

* BALZEKO Lietuvių Kultūros muziejuje atidaryta dail. Barbaros Morkūnienės darbų paroda. Išstatyti 42 paveikslai, daugumoje aliejinės tapybos. Paroda tęsis iki gruodžio pabaigos. Muziejus atdaras kasdien nuo 1 val. iki 4:30 val. p.p.

* VIENYBĖS atstovybės Chicagoje naujasis adresas yra: 1911 S. 49th Ct., Cicero, Ill. 60650.

žymėjo, jog: "Mano fabrike šiukšlės gražiau vežamos, negu karstai šv. Kazimiero kapinėse!

Nenuilstantis kovotojas už kapinių atlievumą Algis Regis davė konkrečių žinių apie kovos eigą. Jis nurodė, jog senojo vardo gražinimas nėra didelis laimėjimas. Pažymėjo, kad yra įsteigtas 12 asmenų Jungtinis komitetas kuris dabar diskutuoja kapinių problemas.

MEMORIAL CENTER
PHONE ANY HOUR
JA 3-3219
CHALICES
VESTMENTS
ALTAR MISSALS
Walsh-JAMAICA
89-74 165 ST., JAMAICA, N.Y.
write for catalog

Skaniausia lietuviška
duona gaunama
SILVER BELL
BAKING CO.
Sav.
A. RADŽIŪNAS

PYRAGAI VEDYBINIAMS
IR KITOKIEMS POKYLIAMS
STagg 2-5688
86-40 Stagg Street,
Brooklyn, N. Y.

HAVEN REALTY
INSURANCE TRAVEL AGENCY MUTUAL FUNDS
Perkant -- Parduodant Namus ar Išnuojant Butus
Apraudos
federalinių ir valstybių (Income Tax) užpildymu,
pirkimui piniginių perlaidų (Money Orders) ir
įvairiausiai kitais reikalais, -- kreipkitės į
Joseph Andrusis - Tel. VI 7-4477
87-09 Jamaica Avenue
Woodhaven, N. Y. 11421
BILETAI PARDUODAMI VISOMIS SUSISIEKIMO
PRIEMONĖMIS I VISAS PASAULIO VIETAS.
Atdara kasdien nuo 9 v. r. iki 9 v. v.

VIENYBĖ

The oldest Lithuanian newspaper in the world was established by Juozas J. Paukštys in 1886. It is published bi-weekly by Valerie Tyšliava and Jonas Valaitis at 192 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. Telephone Applegate 7-7257. Editor: Jonas Valaitis; Managing Editor: Valerie Tyšliava; Senior Editor: Vytautas Širvydas; English Editor: Demie Jonaitis; Associate Editor: Edwardas Sulaitis. Entered as Second Class Matter October 23, 1907, at the Post Office in Brooklyn, N. Y. Subscription rate: \$7.00 for one year. Advertising rates on application. All rights reserved and no part of this newspaper may be reproduced without the consent of the Publishers. All manuscripts are subject to editing.

mes

VYTAUTAS ŠIRVYDAS

Armėnų tautosaka byloja apie tris iš dangaus išskrintančiuosius aukso obuolius: vienas rašančiam, antras skaitančiam, trečias tam, kuris iš skaitymo pasimoko.

Penkiasdešimčiai m. nuo tautai svarbiųjų 1918 metų sukakčiai einant į galą, deja, tų aukso obuolių lietuviuose buvo maža. Sukaktis svarbi ir žmoniškai, nes prieš 50 metų pasibaigė pirmasis broliškasis europiečių karas, pramintas "pasauliniu", kuris sugriovė keturias senas imperijas: didrusių, vokiečių, austrų-vengrų ir turkų. Išsilaisvino visa eilė mažųjų tautų. Susilpnino ir dvi demokratines galybes, Angliją ir Prancūziją, kurios dar ir šiandien neatkunta. Tas karas pagrindinių žmonių galvosūkių, neišsprendė, nes vos dvidešimčiai metų praslinkus, kilo antras pasaulinis karas. Dabar laukiama, ir bijoma, trečiojo. Kada žmonija pasimokys, kad karai galvosūkių neišsprendžia? Žmonija dar nepriaugo suprasti, kad galvosūkiams reikia proto, ne kardo.

*****

1918 metų įvykiams Lietuvoje pagrindai jau nusitaisė 1917 metais. Pirmiausia, didrusių kovo mėnesio demokratine revoliucija pabrėžė į madą įeinantį tautų politinio savęs-apsisprendimo principą, vėliau skelbiamą ir prezidento Wilsono ir didrusių socialdemokratams diktatoriškai pasiūvusio Lenino. Lūpomis, bet ne širdimi (kaip ir Leninas) principui pritarė vokiečių militaristai, prieš kuriuos jau šiaušėsi, karu ir nepritekliais vis labiau atsibodinti tauta, kuri vėliau "velnią" militarizmą išmetė revoliucija pro duris, bet jis grįžo per aukštį su Hitleriu.

*****

1917 m. liepos 17 besišiaušianti tauta privertė Vokietijos seimą — Reichstagą priimti rezoliuciją, kuri militaristams buvo labai nemaloni, nes ji reikalavo taikos be aneksijų ir kontribucijų. Militaristai, tarp kitko, norėjo paskelbti tiesmuką Lietuvos ir Kuršo prijungimą Vokietijai. Reichstago katalikų ir socialdemokratų daugumos spiriama civilė valdžia geg. 30 bent tiek militaristams papataikavo, kad jiems leido Lietuvoje ir Kurše sudaryti "patikėtinų" tarybas, kurios, kaip tikėtasi, apsispręstų prašyti šiuos kraštus įjungti į vokiečių imperiją.

*****

Latvijoje pasirodė nesunku sudaryti patikėtiną Landesratą, nes latvių tautos trečdalis buvo karo tremtiniai Rusijoje, o visam krašte nuo senų laikų veikė stipri vokiškų baronų įtaka. Rugsėjo 18 Kuršo Landesratas ir paprašė kaizerio šalį priimti į Vokietiją, kaizeriui pasidarant Kuršo kunigaikštium.

Lietuviai pasirodė labiau kietasprandiški, nes jos ponija buvo sulenkėjusi, o svarbiausias visuomenės sluoksniš buvo valstiečiai ir iš jų išėjusi šviesuomenė. Į patikėtinų tarybą griežtai atsisakė įstoti kviečiami dr. J. Basanavičius, A. Smetona ir vyks. P. Karevičius. Jos vieton siūlė suaukti platesnę lietuvių visuomenės atstovų konferenciją.

Tęsiama 5 psl.

Gianakalis

IŠ KAIRĖS IR IŠ DEŠINĖS

ALTas ir kas iš jo?

1.

Chicagiskės Naujtenos paskelbė ALTo pareiškimą, kuris prasideda taip:

-- Amerikos Lietuvių Tarybos konferencija, 1968 m. lapkričio 23 d. susirinkusi Chicagoje, Bismarcko viešbutyje pareiškia, kad Amerikos Lietuvių Taryba, įsikūrusi 1940 metais, pasirinko savo uždavinį kovoti už Lietuvos išlaisvinimą, ginti lietuvių tautos reikalus, informuoti apie bolševikų daromas skriaudas lietuvių tautai JAV valdžią ir visuomenę, kad jos padėtų lietuviams nusikratyti komunistinės vergijos... --

Ir taip toliau. Pareiškimas gan ilgas, bet nieko esminio neduoda, tik papildo, paryškina ir aptaria tai, kas čia cituotoje frazėje pasakyta.

Nieko nepasakysi, Amerikos lietuviams toks organas, kuris visus išelvius vienyty ir gyvinišiais valstybiniais bei tautiniais reikalais rūpintis, toks organas yra labai reikalingas. Visi lietuviai turėtų tokią Tarybą remti pinigais ir darbais, jei tik ji iš tikrųjų sąžiningai ir kvalifikuotai dirbtų už Lietuvos išlaisvinimą bei gintų lietuvių tautos reikalus.

Buvo laikų, kai judošiaus vardą mūsų visuomenėje buvo galima nusipelnyti vien nepalankiu apie Amerikos Lietuvių Tarybą atsiliepimu. Vasario 16-ji buvo įgijusi naujos prasmės -- ALTo rinkliavos diena. Ar gerai ar blogai, bet tie laikai jau praėjo: Vasario 16-sios proga iš visuomenės visai pagrįstai paprašo aukų ir kitos lietuvių įstaigos, o apie ALTą kas kartas girdisi susirūpinusių ir kritiškų balsų. Jau vien toks nuotaikų keitimasis rodo, kad visuomenėje yra vis didėjančio abejingumo ALToi, didėja nepasitikėjimas. Ir tai rodo, kad su šia įstaiga ne viskas tvarkoje, kad ji ir nevisai be priekaištų kovoja už Lietuvos išlaisvinimą bei lietuvių tautos reikalus. Įspūdingai mažėja ir ALTą remiančių žmonių aukos.

Ir šįkart, konferencijos proga, dienraštis Draugas pasisakė santūriai:

-- Visi pranešimai atstovų patvirtinti. Kai kurie Tarybos nariai (dr. J. Valaitis) iškėlė mintį, kad daugiau lėšų tektų tiesioginiams ALT reikalams. Šiuo metu, kaip seka iš finansinio pranešimo, trečdalis lėšų tenka raštinės ir pan. reikalams, trečdalis -- reprezentacijai, kelioms, ir trečdalis -- pagrindiniams veiklos reikalams. --

Is seniau jau buvo girdėti, kad Draugas kartais mėgsta pagerbti ALTo pareiškimus jų nespausdindamas: Šįkart reportaže kažkas netvarkoje, nes, sako, reikėtų daugiau išleisti "tiesioginiams ALTo reikalams". Is tiesų reikėtų siekti, kad ALTo "tiesioginiams reikalams" būtų išleidžiama mažiau, o turėtų is to šis tas likti ir tėvynės išlaisvinimo reikalams.

2.

Tiesioginiai "ALTo reikalai" verčia pasidomėti ALTo pinigineis apyskaitomis ir,

nors ALTo žmonės apie apyskaitas vengia kalbėti, reikia kai ką viešai paskelbti.

Vienų perelty metų, nuo birželio ligi birželio, bėgy ALTas turėjo \$26,137.68 pajamų ir \$26,095.25 išlaidų. Is ankstesnių laikų liekanas sudėjus, kasoje liko \$28,734.14. Pagrindinis pajamų šaltinis -- aukos tų žmonių, kurie nelengvai uždirtbę doleri aukoja ALT, tikėdami, kad remia pasišventusių žmonių kovą už tėvynės laisvę. Bet kaip tas tikėjimas skiriasi nuo ALTo darbu!

ALTo posėdžiuose nuo seno įstalgėjęs paprotys is ALTo kasos pasivaistinti ir darbuotojus apsidovanoti. Dar pridėjus keliones, čia susidaro \$5,886.30 išlaidų pozicija, kurios tik nedidelę dalį galėtume nepavadinti begėdišku išlaidumu.

Buvusiam amerikiečių politikui pagerbti vakariene kainavo \$500.00. Kaip žinome, ALT Chicagoje turi raštinę ir tarnautojų pensininkų, kurie garsėja patriotizmu ir chroniškais girtuokliavimais. Ši pozicija tėvynės laisvimo išlaidose siekia \$6,565.32 plus \$630.00 mokesčių, plius remontai, nepagrįstai išaugintos telefono sąskaitos ir t. t. Laimel, raštinės patalpos nesiekia didesnių išlaidų, nes gautos, tarp kitko, ir patriotiniais motyvais.

Per ištisus metus šis vadų už tėvynės ateiti kolektyvas spaudos reikalams išleido \$325.00, kas vaizdingai parodo ALTo žmonių ignoranciją ir veiklos rūšį.

Lietuvoje neseniai atspausdino Albino Morkaus, buv. ALTo sekretoriaus padėjojo pamfletą "Vaduotojai is arti". Ten šaiposi is ALTo su visokiais išraištomis, bet nuo tiesos nedaug nukrypsta.

Galima susikurti nelietuvišką šeimą ir pačiam lietuviškai nekaltėti, jokiais lietuviškos kultūros reikalais nesidomėti, nusilietuvininti savo vardą ir pavardę, nutraukti visus ryšius su lietuvių, bet ALTe dar pasilieka galimybė būti geresniu už visokius kritiškus tautiečius, dėl lietuviybės negalinti ramiai miegoti, -- reikia tik išreikšti savo solidarumą ALToi kokia šimtaine dolerių ir ALTo veiklai išreikšti pritarimą.

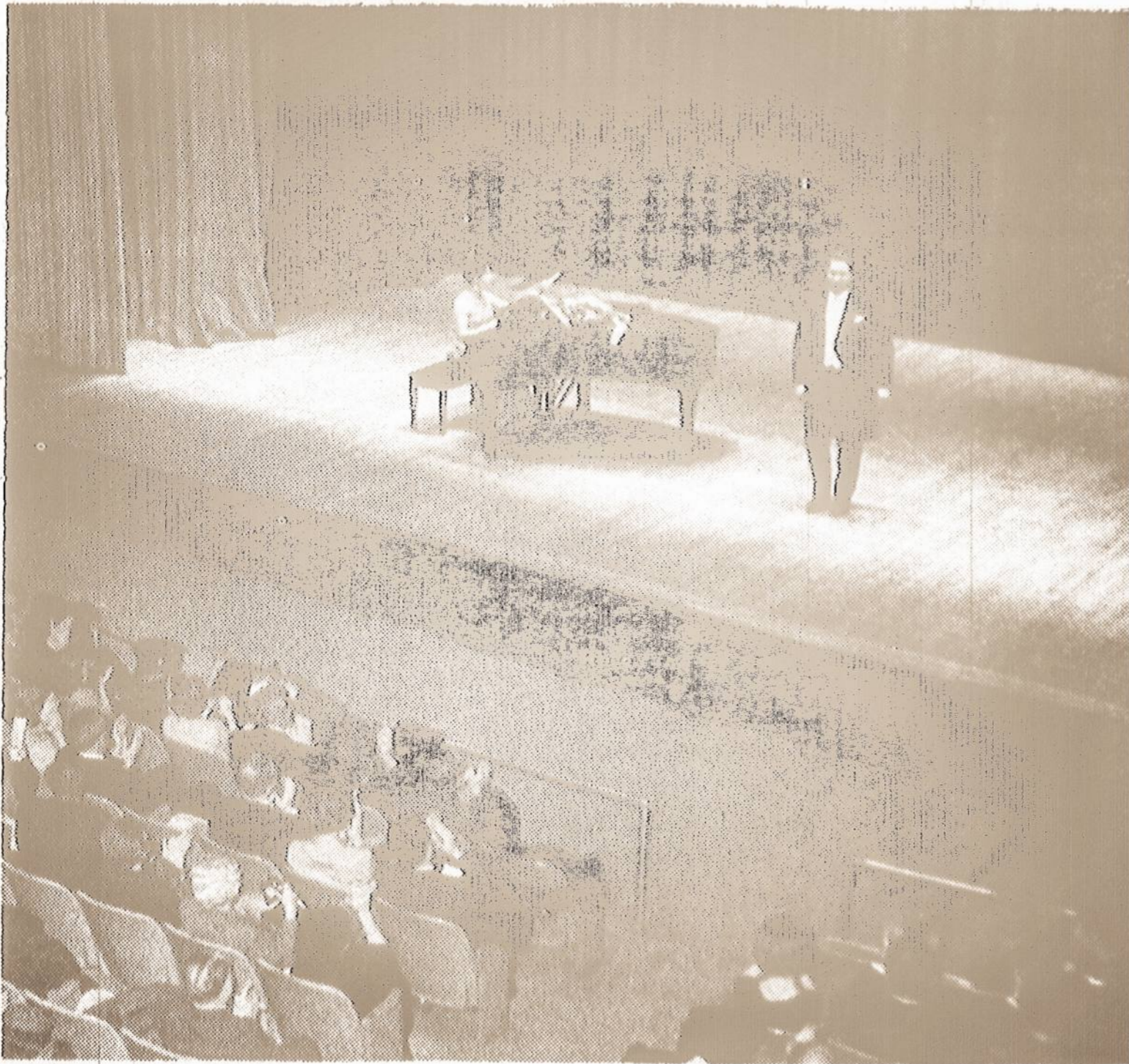
Šiais sukaktuviniais Lietuvos valstybės metais buvo daug kalbama apie paskleidimą apie Lietuvą vertingos informacijos kitomis kalbomis. ALTas ir čia "vertai" pasireiškia: vieną kitą leidžiamą leidinį nutarė paremti užsisakydamas 100 egz.

ALTo politinę nuovoką šiais sukaktuviniais metais parodė "kova" dėl pašto ženklų, kuris buvo, kur reikia, atmetas vienbalsiai. Liko tik neskanios nuosėdos santykiuose su kitais laisvės siekiančiais baltiečiais. Lyg tyčiomis, neseniai latviai išleido naują žurnalą "Treji vartai" numerį, kur gausu ne tik latviškos, bet ir lietuviškos bei estiškos medžiagos, o kova už laisvę suprantama kaip visų baltiečių kova. Gėda dėl ALTo žygių.

Tęsiama 5 psl.

ALTo ir VLIKO posėdyje šia vasarą Chicagoje vienas svarbiausių klausimų buvo kaip surinkti daugiau aukų Lietuvos išlaisvinimui. Susirinkime dalyvavo: (iš k. į d.) -- Lietuvos gen. kons. dr. P. Daužvardis, ALT garbės pirm. L. Šimutis, VLIKO pirm. dr. K. Vallūnas, ALT pirm. E. Bartkus ir vicepirm. dr. P. Grigaitis. Stovi: T. Blinstrubas, B. Pupailgis, dr. B. Nemickas, J. Jasaitis, M. Vaidyla, P. Vainauskas, J. Talalas ir dr. Simaitis.

Solistas Virgilijus Noreika Brooklyn Academy of Music salės scenoje. Prie Steinway piano jo žmona Žaneta, Vilniaus Operos koncertmeisterė. Publika pakartotinai solistui kėlė ovacijas.

Iš kairės ir iš dešinės

Atkelto iš 4 psl.

Beje, konferencijoje buvo pasigirta, kad "buvo daryta žygių" sutrukdyti Virgilijaus Noreikos koncertus. Bet ir čia nešvankybė: sujaukti skundai kitataučių įstaigoms neturėtų būti vadinami "žygiais", čia tinka pras-tesnis terminas.

Kaip ir reikėjo laukti, konferencijoje pri-tiko Julius Smetona su paskaita, kurioje teko pylos tiems, kurie prieš pora metų priėmė iš Lietuvos atvykusi dr. A. Jušką. Ypač buvo išpeiktas žinomas kalbininkas L. Dambriūnas.

Iš konferencijos išvada tokia: kilniais pa-reiškimais dangstoma labai nekilni veikla.

3.

Iš ALTo pareiškimo aiškiai matosi, kad jis bando atsiremti į JAV valdžią ir gal į visuomenę. Ir be ALTo žinome, kad lietuvių tauta su jokia kitu kraštu nėra tiek surišta, kiek su JAV. Visokio vargo genami perleto šimtmečio bėgy JAV rado prieglaudą beveik trečdalis lietuvių tautos. Atvyko ne tik tūkstančiai, bet ir šimtais tūkstančių žmonių ir čia turime visišką spaudos, draugijų, lietuviško švietimo laisvę. Nekartą užmirš-tame net kad esame ne namie. Tokio kito krašto pasaulyje nėra. Sakote, kad čia esąs tautų tirpinimo katilas. Ir tai netiesa: ne-tirpina nieks, tirpsta patys.

JAV valdžia ne tik Lietuvos, bet ir kitų Baltijos valstybių sovietams nepripažįsta. Net ir veiksnius kritikuojant, dera nepa-miršti, kad tas nepripažinimas gali pasi-baigti nulius nepriklausomybės siekian-tiems išeivių balsams. Betgi kova už laisvę neturi reikšti nesidomėjimo ir nevertinimo kitų lietuvių reikalų, kaip tai praktikuoja ALTas.

Reikalai labai sudėtingi, o ALTo žmonės jau pakankamai pasireiškė ir įrodė, kad sudėtingoms lietuvių tautos problemoms spręsti jie netinkami. Kad taip yra, nujau-čia jau ir platesni visuomenės sluoksniai, kurių nuojauta reiškiasi įspūdingai mažė-jančiomis aukomis.

Geras filosofas, bet blogas prekybininkas

Žinomas lietuvių filosofas dr. A. Maceina frontininkų žurnale į laisvę pasisakė ryšių su Lietuva klausimu. Jo samprotavimas toks: seniau sovietai pabėgėlius agitavo į tėvynę grįžti ir ta agitacija nepavyko. Da-bar sovietai siūlo Lietuvą bent aplankyti. dr. A. Maceina įtaria, kad sovietai su šiais tėvynės lankymo pasiūlymais turi irgi kokį sukty tikslų. Jis laiko, kad tėvynės lankymas nėra tėvynėi naudingas.

Iš tikro yra taip, kad žmonėms bendraujant, ne tik samoningai, bet ir pasamoningai vieni veikia kitus. Yra klaida manyti, kad išeivių bendravimas su tėvyne neturi įtakos išeiviams ir tėvyneje pasilikusiems. Žino-ma, sąžuras bendravimas duoda ir mažus rezultatus.

Prekybiniai sandėriai būna naudingi arba vieni kuriai pusėi arba ir abiem prekyau-jantiems. Tiesa, prekyboje kartais viena kuri prekyaujanti pusė gali apsigauti ir t. t. Ly-giai ir politika yra lyg prekyba: gali būti vienos kurios pusės pasipelnymų, gali būti apsigavimų, gali būti ir abiem biznį daran-čiom pusėm naudos. Apsukrus prekybinin-kas sugeba padaryti geresnį biznį, kartais net ir stambiai savo klientą išnaudoja.

Dr. A. Maceina su politine prekyba siūlo neprasidėti, nes bijosi apsigauti. Taip, kaip Kristaus prilyginime, įsivaizduokime gavę po denarą. Mes laikome, kad reikty su tuo denaru ką nors pradėti, reikty pelnytis. Gi dr. A. Maceina bijo savo denarą prarasti, tad siūlo užkasti į žemę, kad neprapultų. Iš jo joks biznieriūs!

Pikietai... Noreikos garbei

New Yorko Noreikos koncertas susilaukė idomybės -- pikietų. Kad kas mūsų gyvena-mam krašte vaikštinėja su plakatais, yra tiek paprasta ir įprasta, kad ir Noreikos koncerto proga toks papuošimas buvo visai vietoje. Betgi reikia atkreipti dėmesio į tų plakatų tekstus. Pasakant, kad Noreika -- taip, o USSR -- ne, iš tiesų Noreika lyg ir atirbojamas nuo USSR ir pikietuotojų pasi-savinamas. Jei Noreika ryžtųsi į USSR ne-grįžti, tai būtų toki pikietai jam didelio draugiškumo pareiškimas. Šįkart, kada jis pats į USSR grįžta, pikietai jį pastato į nepatogią padėtį. Mat, Noreika yra suder-i-nęs tokias stygas: jis yra geras lietuvis, jis yra lojalus USSR pilietis ir jis turi drau-giškų jausmų išeiviams.

Aš manau, kad didžiausia dauguma Norei-kos klausytojų savo dūšios gilumoje į kon-certus ir atsinešė ir išsinešė plakatus: Noreika -- taip, USSR -- ne. Betgi, jei mums Noreika buvo "taip", tai tas "taip" įpareigojo mus nedaryti jam nemalonumų. Pikiety tekstas buvo politiškai nesubrendusių ir nejuočių atsakingumo žmonių dar-bas.

Tiesa, ne vienoje vietoje keistai atrodė Noreikų palydovas iš Toronto. Jei tai buvo politrukas, tai netikęs, o jei tai buvo šiaip palydovas, tai dar labiau netikęs. Kai kur svetingoms šeimoms ne tik nepadėjo už priėmimą, bet net ir atsiveiktinti nerado reikalo.

mes

Atkelto iš 4 psl.

Vokiečių militaristai žinojo to meto lietuvių tikruosius norus, nes generolui Ludendorffui Kaune, 1916 m. birž. 10 buvo įteikti du Vilniaus lietuvių paruošti memorandumai. Vienas pareiškė tautos siekimą tapti nepriklausoma, antras aiškino lietuvių tautinės minties atsiradimą ir išsivystymą.

*****

Nesulaukdami patikėtinių tarybos, vokiečiai leido lietuviams sudaryti Organizacinį komitetą, kuris, po posėdžių Vilniuj 1917 m. rugp. 1 - 4 dienomis, paruošė programą sušaukti tautai atstovaujančią konferenciją. Komitete, sakoma, buvę 5 vilniečiai, 16 iš provincijos. Mūsų istorijos, ro-dos, ikšiam komiteto vardų neišvardina, tik žino-ma, kad jame ypač veikė A. Smetona, M. Biržiška, P. Klimas ir kun. Stankevičius, o valdyboje, ro-dos, ikšiam komiteto vardų neišvardina, tik žino-ma, kad jame ypač veikė A. Smetona, M. Biržiška, P. Klimas ir kun. Stankevičius, o valdyboje, ro-dos, buvo: A. Smetona, J. Staugaitis ir J. Šaulys. Mūsų istorijos šio komiteto sušauktoje rugsėjo 18-22 Vilniuje konferencijoj neišvardina asmenų nei pareiškty jų minčių. Paskelbta tik, kad iš 264 komiteto parinktųjų atstovų, posėdžiuose dalyvavo 264. 1920 metais Gabrys pasakojo, kad vokiečių valdžią atmetė 68. Vokiečiai, kaip prof. A. Šapo-ka Lietuvos istorijoj pažymi: "griežtai pareiškė, kad negalėsia būti jokios kalbos apie bet kokį toli-mesnį politinį veikimą, jei nebūsią sutikta prisi-jungti prie Vokietijos."

Apie šią konferenciją ypač informacijomis skurdi mūsų Enciklopedija (P. Čepėno straipsnis).

*****

Tokio griežto militaristų įsako grėsmėje, Or-ganizacinis komitetas, kaip vėliau P. Klimas 1919 m. pasakojo vokiečių kalba išleistame dokumentų rinkinyje, Der Werdegang des Litauisches Staates, pareiškė, kad "karo, muitų ir strateginių geležin-kelių sutartimis su Vokietija surišta nepriklausoma Lietuva" nėsas "ausgeschlossen" klausimas. Ta-čiau, pridėjo pastabą, kad "tokios sąjungos smulk-menos privalo būti toliau aiškinamos ir sprendžia-mos". Todėl komitetas iškėlė būtinumą sudaryti "nuolatinę atstovybę" su toli apimančiu autoritetu, kuri galėtų "tartis su svetur esančiais lietuviiais, stiprintų lietuvių dalyvavimą spręsti viešuosius reikalus, o vokiečiams ir spaudai pristatinėtų savo reikalus ir reikalavimus.

Šias įdomias smulkmenas iškelia prof. Stanley W. Page savo 1959 m. veikale The Formation of the Baltic States.

*****

Organizacinio komiteto sušauktoji konferencija, kaip žinoma, nuolatine tautos atstovybe išrinko 20 vyrų Lietuvos Tarybą, kurios veikla bendrai, bet ne istoriškai -- smulkmeniškai geriau žinoma. Vokiečių militaristų įsakas laikytis "amžinos są-jungos" su kaizerio imperija tolygus didrusių bol-ševikų 1940 metų įsakui Lietuvai "amžinai respub-likauti" Sovietų Sąjungoje. Šiam "amžinam" įsakui, be abejojimo, lietuvis valstietis randa savo prie-monių priešintis, kaip 1918 metais mūsų tautos iš valstiečių išėję vyrai mokėjo priešintis vokiečių militaristams. Šio pasipriešinimo simbolis yra Vasario 16 pareiškimas, kuris, kaip istorikas Ivinskis pareiškė, dar laukia sumanaus istoriko plunksnos.

*****

Vokietijos mokykloje senovės romėnų kalbą ir literatūrą dėstas A. Rukša rašo: "Nors 1944 m. visi Vytauto Didžiojo u-to dėstytojai kalbininkai pašitraukė į Vakarus, bet lietuvių kalbos mokslas vystomas net platesniu mastu dabar Lietuvoje. Ypatingai minėtinas toliau leidžiamas didysai lietuvių kalbos žodynas, ruošiamas tarmių atlasas ir pradėta leisti 3 tomiai lietuvių kalbos gramatikos."

500 + PIKIETAS

JONAS KIZNIS

Vilniaus operos solisto Virgilijaus Noreikos koncertas New Yorke, Brooklyn Academy of Music, lapkričio 24 laikytinas itin sėkmingu jau vien dėl to, kad jis įvyko. Jis įvyko, nors jo organizavimas buvo trukdomas, jo reklamuotojai grasinami ir pats koncertas piketuotas.

Mūsųose yra politikierių, teigiančių, kad šio meto Lietuvos meno ir kitų kultūrinių apraiškų sekimas, stebėjimas ar jų vertinimas, o ypač Lietuvos menininkų vienokių ar kitokių pasirodymų organizavimas užsienio lietuvių bendruomenėse yra pavojingas tautiniam sąmoningumui, gali sužlugdyti Lietuvos laisvimo darbą ir pakenkti nepriklausomos Lietuvos Respublikos likučių statusui, mūsų likusių diplomatų rūpestingai ginamam, remiantis tarptautinės teisės normomis.

Šios neatsargios, išgalvotos neatsakingų -- oportunistinių politikierių prielaidos kaip tik ir suskaldo lietuvių visuomenę į skirtingus -- besiriejančius lagerius ne dėl Lietuvos valstybės atstatymo, bet dėl rezistencinės kovos esmės ir taktikos supratimo, kuri daugiausiai lemia ideologinis motyvas. Tai būdinga mum lietuviams. Dauguma mūsų dar nesam išgyvenę pasaulėžiūrinių iliuzijų: mes dar tebeskirstom pasaulėžiūras į "išganingas" ir "prazūtingas", nuvedančias į "dangų" ar į "pragarą".

Būkim atviri. Lietuvių visuomenės katalikiškoji dalis, vadovaujama jos fanatiškai nusiteikusių ideologų, diskriminuoja jos pasaulėžiūrai nepriklausančią lietuvių visuomenės dalį, paneigdamą jai lietuvių tautos mandata. Tačiau pažymėtina, kad šiuo metu katalikiškoji diskriminacija bandoma dangstyti šokia tokia tolerancija. Gali būti tai yra įtaka Ekumeninio suvažiavimo ir kitų veiksnių. Nežiūrint to, ši ideologinė diskriminacija yra pagrindinė priežastis skirtingų sampratų, sprendžiant mūsų gyvenimo ir siekimų svarbiąsias problemas.

Lietuvių tauta per ilgus šimtmečius buvo auklėjama ne istorinei akcijai, bet pomirtiniam gyvenimui. To pasekmės žymiai efektingesnės negu lietuvių transportai į Sibirą. Ir šiais laikais dar atkakliai bandoma sukurti šiuo kursu.

Lietuvos valstybės atstatymo idėja išjungtina iš pasaulėžiūrinės kovos ir laikytina virš jos. Todėl ir nesvarbu kokla ateities Lietuvos valstybė būtų -- komunistinė ar nekomunistinė. Dauguma mūsų tarlamų patriotų, visai nepaisydami ar nematydami kas vyksta jų panosėje, be paliovos kartoja, kad komunistinės sistemos -- santvarkos nesikeičia. Tai akivaizdi netiesa!

Kaip tik šiuo metu, prasidėjusi jau prieš dvidešimt metų, aiškiai matoma komunistinių sistemų gravitacija universalių žmonijos vertybių kryptimi, palaipsniui grąžinant savo tautų valstybėse piliečio ir žmogaus teises ir laisves. Apie tai nenuginčijamai kalba Jugoslavijos ir Čekoslovakijos pavyzdžiai. O taip pat ir kituose satelituose bręsta panašūs įvykiai. Sovietiniam bloke nesikeičia tik rusų sovietinio imperializmo kešlai. Rusų sovietinio bloko ideologai prikaišioja tautinėm valstybėm buržuazinį nacionalizmą, bet jų nepatenkina nei socialistinis nei komunistinis nacionalizmas, ir jis žiauraus teroro diktatūra verčiamas iškeisti į rusiskąjį sovinizmą.

Lapkričio 27 pokalbyje su New York Times redaktorais Milovan Djilas sako:

-- Rusija grįžta į rusų militarinio imperializmo klasikine formą. Ji vis mažiau ir mažiau bereiškia kaip ideologinė jėga ir vis daugiau ir daugiau kaip militarinė galybė, ir, gal būt, ateityje iskiš kaip ekonominė jėga.

Sąmoningas lietuvis gerai mato ir supranta visus rusų tikslus, jų naivios propagandos bandomus dangstyti. Ir dėl to sąmoningumo visi pavojai, kuriuos numato išvalgus vaduotojai, dingsta.

Bet grįžkime į koncertą. Virgilijaus Noreikos dainavimo buvo ne tik įdomu klausytis, bet jauku ir malonu, nes daina skambėjo pilnai ir darniai, atskleidždama savo turinį stipraus ir apvaldyto balso interpretacijoje.

Noreikos interpretacija tokia ryški ir ekspresyvi ne tik muzikinė-vokalinė, bet ir vaidybinė, kad galima spėti, jog jis yra ir geras aktorius. Ypač jis buvo ryškus ir spalvingas dainuodamas lietuvių liaudies komiškas-jumoristines dainas, kurių jis porą turėjo pirmoj programos daly ir bisuodamas. Koncentruotu akcentu -- balsu, mimika ir gestu -- pabrėždamas būdingas dainos

momentus, solistas sukeldavo dainai reikalingą-tinkamą atmosferą, be kurios, kaip žinome, daina praranda savo dvasią. Ir visa ta dainos padainavimo (išpildymo) nuosekliai apgalvota meninė konstrukcija su jėga ir temperamentu ir ryškia dikcija buvo sviedžiama į auditoriją, kuri solistui iš Vilniaus nuo pat jo pirmo pasirodymo scenoje nepašykstėjo karštų ir net audringų katucių.

Solistui akomponavo jo žmona Zaneta Noreikienė, Vilniaus operos koncertmeisterė. Ji buvo verta solisto. Jos taiklus, temperamentingas ir disciplinuotas palydas buvo konstruktyvi meninės visumos dalis.

Antrąją programos dalį sudarė arijos iš keletos operų ir E. Grieg kompozicija, Kellionėje į tėviskę. Iš operų girdėjome: Nemorino romaną iš operos, Meilės elekсыра -- G. Donizetti; Frederiko ariją iš operos, Arlietė -- F. Cilea; Eleazaro ariją iš operos, Zydė -- J. Halevy Arlekinio serenadą iš operos, Pajacus -- R. Leoncavallo; Lenskio ariją iš operos Eugenijus Oneginas -- P. Čaikovskio; Hercogo baladę iš operos, Rigoletto -- G. Verdi; De Grieux ariją iš operos, Manon Lescaut -- G. Puccini.

Pirmoje dalyje girdėjome šiuos lietuvių kompozitorius: A. Bražinską -- Ugnelė; V. Klova -- Ganyklų dainos (Lietuvių liaudies dainų siulta); A. Kačanauską -- Pradalgiaus; B. Dvarioną -- Jurgelio ariją iš operos, Dalia; J. Tallat-Kelpšą -- Daina apie Nemunėlį; J. Gruodį -- Visur tylą; J. Svedą -- Šių naktelių, par naktely; B. Garbauską -- Mano gimtinė.

Repertuaras nėra būdingas šio meto Lietuvos gyvenimui, atšokęs nuo jo. Jis galėjo būti dainuojamas ir 1938 metais. Daina ir gyvenimas yra tampriai susiję; viens be kito jie praranda didelę dalį savo jėgos ir zavesio.

Publikos koncerte buvo apie 5 šimtai. Iš visų lietuvių visuomenės grupių ir sluoksnių, apėmė visą jos skalę -- nuo komunistinių davatų iki katalikiškųjų. Koncerto pluralistinė visuomenė buvo pasigėrėtinai solidari Virgilijui Noreikai ir jo puikiai žmonai Zanetai. Koncerto dalyviai, pralenkdami viens kitą, plojo ir plojo, atsistodami, iškelė rankas, šaukdami valio po kiekvienos dainos ar arijos, pabaigoje iškviesdami Virgilijų ir Zanetą net keliam bisam.

Publikoj teko girdėti įdomių pokalbių ir samprotavimų:

-- Iš tikrųjų, kiekvienas parengimas mūsų visuomenę suskaldo į dvi grupes, sakyčiau,

Zaneta ir Virgilijus Noreikai (viduryje), su soliste Lióne Jodyte-Mathews, jos vyru ir dukrele Janina, Noreikams įteikusi raudonų rožių buketus, Noreikus rožėmis apdovanojo ir M. Stenclerienės vadovaujamas "Aido" choras.

du frontus, į dalyvavusius koncerte ir priėmimo ir nedalyvavusiuosius. Ir šis koncertas tą patį padarė. Taip pat atsitiko PLB Seimo metu įvykusių koncertu Lincoln Center. Ir tada lietuvių visuomenė suskilo į atėjusius į koncertą ir neatėjusius..

Per pertrauką teko nugirsti ir tokių pastabų:

-- Ir Zanetos, ir Virgilijaus apsirengimas geras, stilingas, kaip ir tinka tokiam koncerte. Tur būt, ir Aistis neberastų ko prikišti....

Dar prieš koncerto pradžią žmonės stebėjosi ir kalbėjo:

-- Reikia tą piketą išvaikyti, ir baigta...

-- Išvaikyt tu neturi tei-

sės, geriau jus pakviesti į koncertą.

Taip ir atsitiko. Štai vieno pokalbis su piketuotoju:

-- Ko tu čia vaikštai tą pagaikstį iškėlęs, verčiau eik koncerto pasiklausti...

-- Eičiau, bet neturiu ti-

kieto.

-- Tai aš tau nupirksiu.

Netrukus piketuotojas gavo bilietą į koncertą. O į patį koncertą jo rengėja, Vienybės leidėja Valė Tysliavienė visus piketuotojus pakvietė, ir jie ten nuėjo.

Tad turiu koreguoti anketyvesnę informaciją, kad koncerte buvo tik 500 žmonių. Iš tikrųjų koncerte buvo 500 plus piketas.

New Yorke "vyčiukai", pikietavę V. Noreikos koncertą Brooklyn Academy of Music. New Yorke lietuvių jaunimo vardu jie dalino lapelius šmeižiančius rengėjus. Apsaugoti koncerto dalyvius nuo pikietuotojų, V. Tysliavienė buvo iškvietusi 78 Nuovados policiją, kuri stovėjo sargyboje iki "vyčiukai" išsiskirstė.

Apie JAV lietuvių krepšininkų

ŽYGI Į LIETUVĄ

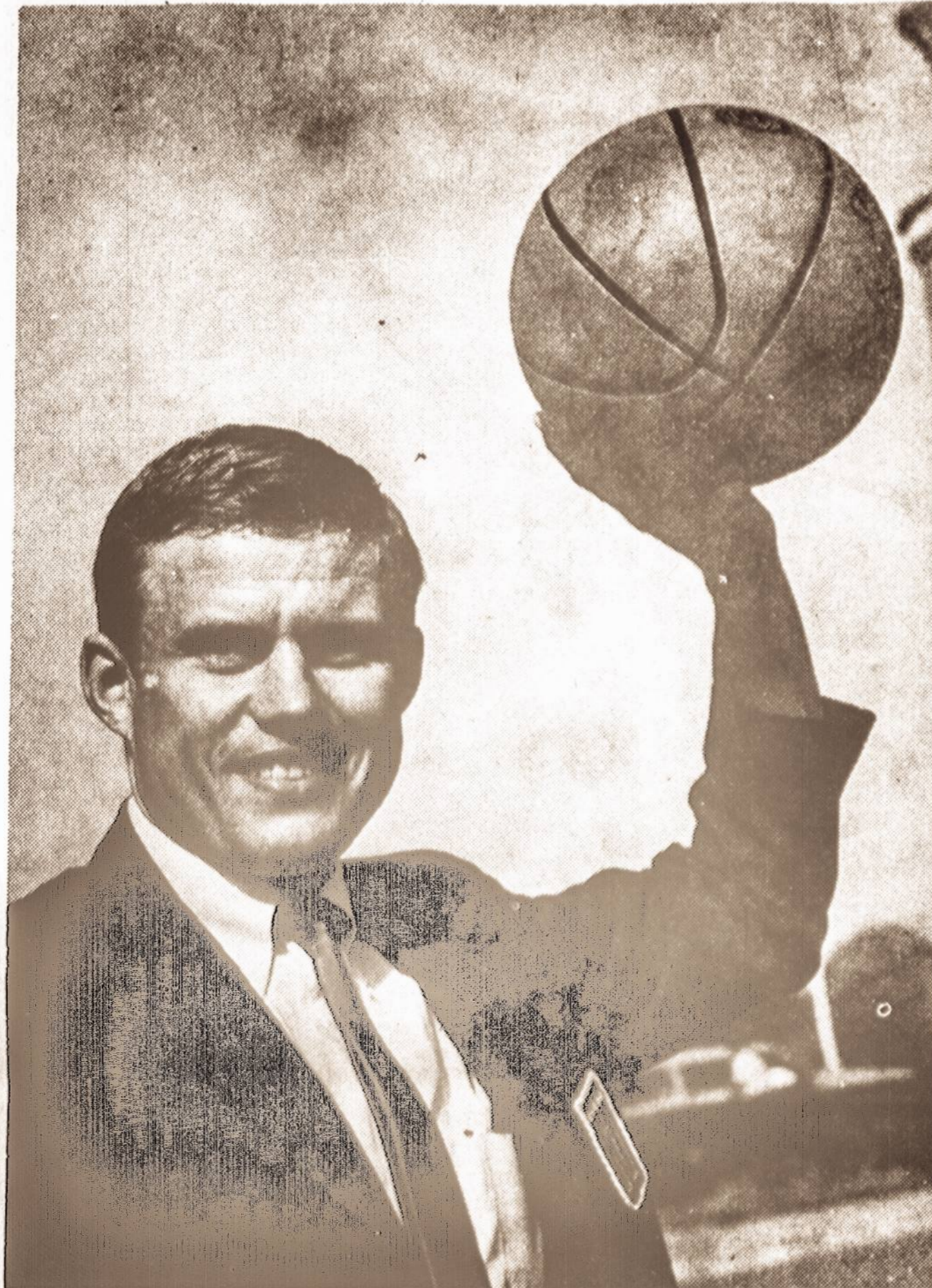
REDAKTORIAUS ŽODIS

Nors ir pavėluotai skaitytojus pasiekia šis Vienybės laikraščio priedas, skirtas Amerikos lietuvių krepšininkų išvykos į Lietuvą atžymėjimui.

Nežiūrint, kad Vienybė tiesioginiai šios išvykos neorganizavo ir jos rengime nedalyvavo, ji šią išvyką daugiausia rėmė teigiama informacija bei didele moraline talka, o laikraščio redakcijoje buvo žmonių, kurie sudarė šiai išvykai pagrindą ir ją konkrečiai įformino.

Todėl yra malonu, jog Vienybė gali pasirodyti su šio istorinio pobūdžio leidiniu apie istorinės vertės įvykį. Vienybės leidėjai V. Tysliavienei priklauso padėka, jog ji sutiko šį priedą išleisti, nežiūrint pridėtinių išlaidų ir taip jau finansiniai sunkiame laikraščio kelyje.

Apie šią išvyką buvo sukaupta labai daug medžiagos: žodinės bei vaizdinės. Tačiau, gaila, jog šio priedo ribotas puslapių skaičius neleido mums išsiesti visu ūgiu ir teko apsiriboti tik turimos medžiagos dalele. Tačiau tai kas čia talpinama, manoma, yra pakankama bent vidutinio vaizdo sudarymui apie šią išvyką. Dėkojame žurnalistui Vytautui Kazakevičiui iš Vilniaus, kuris nežiūrint savo tiesioginio užsiėmimo, rado laiko parašyti pagrindinį rašinį apie išvykos eigą Lietuvoje.

Amerikos lietuvių krepšinio komandos narys R. Gudas sveiki na savo tėvyne, išlipęs iš lėktuvo Vilniuje.

Rašo Vytautas Kazakevičius

TRISDEŠIMT METŲ IR PORA SAVAIČIŲ

NORS PASAULIUI NEŽINOMA...

Lietuvos sporto mėgėjas -- dabar jau labai išleptintas žmogus. Dažnos varžybos, kurios dar neseniai sutraukdavo žiūrovų mases, nūnai dažnai jų per daug jau neįaudina ir nevilioja -- tų varžybų, reikšmingų ir įdomių, kartais būna tiek gausu, kad ir pasirinkti nebespėjama.

Į sporto mėgėjo laisvalaikio programą ypač aktyviai įsibrovė televizija, kuri parodo jau beveik visus svarbiausius ir įdomiausius sporto įvykius Europoje. Mūsų sporto mėgėjas priprato prie pasaulio ledo ritulio, dailiojo ir greitoto čiuožimų čempionatų, prie daugumos Europos pirmenybių, prie svarbiausių futbolo, lengvosios atletikos, šuolių į vandenį, tinklinio ir kitų sporto varžybų vaizdų. Lietuvos televizijos ekranuose 1967-aisiais metais buvo rodomos varžybos tiesiog iš Londono, Roterdamo, Prahos, Geteborgo, Vienos, Kopenhagos, Helsinkio, Maskvos, Ljublianos, Kijevo, Chožuvė, Taškento, Romos, Bratislavos ir kitų miestų.

O ir lietuvių sportininkai mums duoda pakankamą varžybų pasirinkimą. Turėdami savo -- Lietuvos -- čempionatus, jie taip pat kasmet dalyvauja visos Tarybų Sąjungos pirmenybėse, kurios dažnu atveju gausiai sutraukia pajėgiausių pasaulyje sportininkų, o taip pat įvairiose tarptautinėse varžybose. Su įvairiais užsieniečiais 1967-aisiais rungtyniavo mūsų krepšininkai, lengvaatlečiai, sunkumų kilnotojai, imtyni-

ninkai, gimnastai, jokikai, plaukikai, dviratininkai, stalo tenisininkai, rankininkai, penkiakovininkai, regbininkai...

Na, tad ir tarptautinio masto laimėjimais Lietuva 1967-ais metais galėjo pasidžiaugti ne vienoje, o daugelyje sporto šakų.

Krepšinis: Modestas Paulauskas -- pasaulio ir Europos čempionas; Larisa Vinčaitė ir Zina Dugnaitė -- Europos jaunių čempionės; Kauno, Vilniaus bei Klaipėdos komandos -- daugelio tarptautinių varžybų dalyvės ir laimėtojos.

Akademinis irklavimas: Vilniaus "Zalgirio" vyrų keturvietė su vairininku, Vilniaus "Zalgirio" moterų aštuonvietė -- Europos ir Tarybų Sąjungos čempionai; Genovaitė Sidagytė -- Tarybų Sąjungos čempionė, Europos pirmenybių bronzos medalininkė (vienvietė); visa Lietuvos moterų rinktinė -- Tarybų Sąjungos čempionė.

Rankinis: Kauno "Zalgirio" komanda -- Europos moterų taurės laimėtoja, Tarybų Sąjungos čempionė, daugelio tarptautinių varžybų nugalėtoja.

Šiuolaikinė penkiakovė: Stasys Šaparnis -- pasaulio vicečempionas, Europos karių čempionas, Meksikos "olimpinės savaitės" nugalėtojas.

Boksas: Danas Pozniakas -- Europos ir Tarybų Sąjungos čempionas, Meksikos "olimpinės savaitės" nugalėtojas; Ricardas Tamulis -- Europos pirmenybių dalyvis ir Tarybų Sąjungos pirmenybių bronzos medalininkas; Jonas Cepulis, Vytautas Bingelis, jaunieji boksaininkai -- stambių varžybų nugalėtojai.

Stalo tenisas: Laima Balaišytė -- pasaulio pirmenybių komandinių varžybų sidabro medalininkė.

Lengvoji atletika: Vytautas Jaras, numetęs diską už 60 metrų, tampa stipriausiu Tarybų Sąjungos diskininku ir daugelio stambiausių Europos varžybų dalyviu; Kęstutis Orentas -- Tarybų Sąjungos begimo kroso čempionas; Birutė Kalėdienė -- Tarybų Sąjungos ieties metimo bronzos medalininkė.

Plaukimas: Vytautas Tiknius Lenkijoje, plaukdamas nugara, įveikė pasaulio rekordininką australą P. Reynoldsą; Valentina Burkauskaitė -- trečia Tautų spartakiadoje tarp pajėgiausių pasaulyje tarybinių brasisčių.

Gimnastika: Juzefa Zurauskaitė patenka į pirmaujančių pasaulyje tarybinių gimnastų finalininkų tarpą per Tautų spartakiadą.

Visa tai išvardinau ne todėl, kad norėčiau pasigirti dideliais nūdienės Lietuvos sportininkų laimėjimais (nors jie, žinoma, džiugina), ir ne todėl, kad įtikinčiau, jog lietuviškas sportas, atstovaujantis nedideliame mūsų krašte, yra įgijęs platų tarptautinį garsą -- tai padariau todėl, kad noriu išryškinti vieno sportinio įvykio reikšmę ir prasmę. Manau, kad sporto mėgėjai sutiks su tuo, jog mūsų mažai Lietuvai išvardinti laimėjimai tarptautinėje arenoje yra tikrai reikšmingi, rodantys lietuviško sporto išaugimą ir

Tęsiama 2 psl.

Trisdešimts metų ir pora savaitių

Tęsinys iš 1 psl.

autoriteta. Todėl šių pergalių fone ypatingą atspalvį įgyja Amerikos lietuvių krepšininčių turistinė-sportinė viešnagė Lietuvoje 1967 metų vasarą. Toji viešnagė, žiūrint plačiu sportiniu mastu, gali atrodyti gana eilinis įvykis -- juk tuo metu, kai Lietuvos sportininkų vardai skambėjo užsienio spaudoje, apie Amerikos lietuvių krepšininčių viešnagę niekas svetur nerašė ir ja nesidomėjo, ji plačiajam pasauliui liko nežinoma. Taip būtų bet kada ir bet kuriomis aplinkybėmis, nes tai kitiems -- grynai "vidinis" lietuviško sporto reikalas. Taip buvo prieš II pasaulinį karą, taip yra ir dabar.

O tačiau mums, lietuviams, ši viešnagė savo reikšme nebuvo įvykis, mažiau reikšmingas, už daugelį anksčiau paminėtų. Ji, toji viešnagė, tos penkerios rungtynės nūdienam lietuviškam sportui buvo brangesnis už dažnas svarbias varžybas įvykis, nes tapo savotišku tiltu tarp bendravimo trokstančių pasaulio lietuvių.

Todėl taip šiltai ir draugiškai Vilniuje buvo sutikti šešiolika jaunų užjūrio vyrų, todėl tiek daug dėmesio ir šilumos buvo paskirta jų viešnagai Lietuvos spaudoje.

NUO PIRMŲJŲ ŽINGSNIŲ

Ir štai -- 1967-ųjų metų rugpjūčio 17-oji diena. Gražus, šiltas vasaros rytas. Vilniaus aerouoste susirinko krepšininčiai, sporto darbuotojai, Kultūrinių ryšių su užsienio lietuviams komiteto ir turistinių organizacijų atstovai, žurnalistai.

...Iš lėktuvo iškišo galvą vyresnio amžiaus vyriškis, pasukiojo filmavimo aparatą, ir dingo. Po to jis vėl pasirodė duryse ir, plačiai nusišypsodamas, pasakė, -- "labą dieną".

Tai buvo pirmieji Amerikos lietuvių-krepšininčių turistinės grupės žodžiai, davę pradžią bendrai svečių ir Lietuvos žmonių kalbai. Jūs ištarė linksmasis gydytojas Gediminas Bylaitis-Byla.

Po jo lėktuvo trapu pradėjo leistis vienas po kito jauni vyrai tamsiai žaliais švarkais su Gedimino stulpais ant krūtinių.

Juos pasitiko ne tik fotokorespondentai ir būsimieji globėjai, bet ir stovybininkų klubo mergaitės, kurios, pasipuošusios tautiniais drabužiais, įteikė kiekvienam svečiui raudonų gvazdikų. Pirmos pažintys, bendros nuotraukos, gyvos šnekos. Negreit svečiai susėdo į jų laukusių autobusą -- nors ir pavargę, bet jie juk turėjo susirasti čia naujų pažinčių ir pažįstamų, su kuriais teks praleisti viešnagės dienas.

Ir dabar, tur būt, krepšininčiai bei jų palydovai ypač prisimena tas pirmąsias minutes Vilniaus aerouoste, nes panašūs susitikimai visada kažką palieka jaukaus, savito, ypatingo. O mes, tie, kurie sutikome svečius giedrą saulėtą vasaros rytą, ir šiandien maloniai prisimename jo ypatingą nuotaiką, kurią pagimdė laukti susitikimai su tolimais ir nepažįstamais artimaisiais žmonėmis ir kurią tą kartą nuspalvino mūsų pirmosios pažintys su Amerikos lietuvių krepšininčiais. Ir tas rytas tarytum sukūrė netarpškumo, jaukumo atmosferą, kurią, -- aš įsitikinęs, -- krepšininčių globėjai norėjo, apgaubti svečius nuo pirmųjų žingsnių Lietuvos žemėje. Ir jeigu kas nors kuriuo nors momentu per dvi savaites galėjo pasirodyti disonansu, tai šiandien šitai tikrai neprisimena -- prisimena vien jauki aplinka, gaubusi aerouostą.

Lietuvoje svečiams stengiasi parodyti kuo daugiau iš to, ką vertingo sukūrė mūsų tauta. Vilnius -- miestas, kurį galima pavadinti ištisu muziejumi. Vien tik mūsų amžinojoje sostinėje galima ištisas dienas ieškoti vis ką nors svečiams naujo ir įdomaus. Vadovaujami vilnietės Nijolės Subatavičiūtės, kuri svečiais rūpinosi visą viešnagės laiką, krepšininčiai apžiūrėjo visas svarbiausias, įdomiausias ir vertingiausias vietas, o daug kur ir patys pasižiūrino. Paskui jie laipiojo po restauruotąją Trakų pilį, sužinodami, kur buvo Vytauto menė, kur lankydavosi

VYTAUTAS KAZAKEVIČIUS, vienas pagrindinių krepšininčių išvykos organizatorių ir šio rašinio autorius.

įžymūs senosios Lietuvos svečiai, kaip kūrė ir kuo garsėjo šios šventos lietuviams vietos. Plaukiojo kateriais po Galvės ežerą, matydami, kaip išsisi sekmadienį Lietuvos žmonės. Druskininkuose aplankė M. K. Čiurlionio muziejų, pabuvojo gydyklose, pamėgino grybauti dzūkų miškuose, plaukiojo garlaiviu po Nemuną. Kaune apžiūrėjo M. K. Čiurlionio, P. Rimšos, K. Simonio kūrinių ekspozicijas, pabuvojo skryčiuje, kur eksponuojami pastaraisiais metais surinkti kryžiai, medžio madonos, rūpintojėliai, margučiai ir kiti liaudies meno kūriniai, pamatė S. Dariaus ir S. Girėno atminimo ekspoziciją, pasisvečiavo A. Žmuidzinavičiaus memorialiniame muziejuje. Susipažino su aukštąja mokykla, ruošiančia kūno kultūros specialistų kadrus -- Kūno kultūros institutu, su vietomis, kur kadais Lietuvos krepšini kėlė į Europos sporto viršūnes svečių vyresnieji draugai -- Amerikos lietuvių krepšininčiai. Susipažino su Kauno senamiesčiu ir naujamiesčiu. Išsėjosi unikaliame lietuviškos gamtos kampelyje -- legendomis apgaubtuose Žaliuosiuose ežeruose. Pamatė įžymų mūsų šiuolaikinio meno kūrinių -- Pirčiupio motiną.

Per dvi savaites neapžiūrėsi visų Lietuvos įžymybų -- mes čia, daug metų gyvendami, patys dažnai ne viską spėjome pamatyti. Tačiau tai, ką turėjo progos pamatyti svečiai iš Amerikos, galėjo padėti pakankamai susipažinti su tuo, kas brangiausia lietuviui, kas vertingiausia jo sukurta. Tik galima, kad ne visi mūsų svečiai pasinaudojo kiekviena galimybe geriau susipažinti su tautos dvasios turtais.

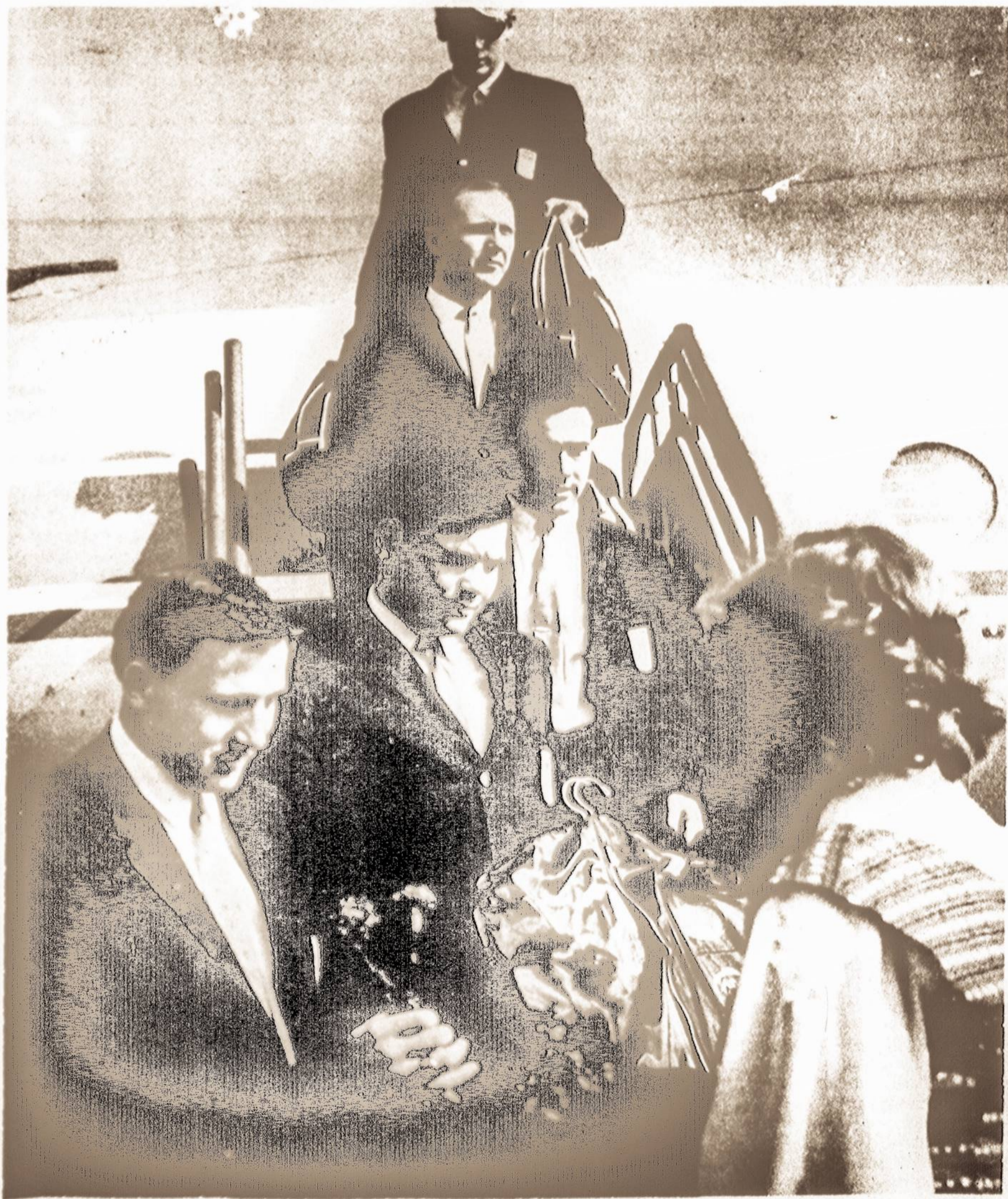
KIEK NAUJŲ DRAUGŲ, KIEK PAŽĪSTAMŲ!

Bet svarbiausia -- nuo pirmųjų žingsnių Lietuvos žeme amerikiečiai pradėjo įsigyti naujų draugų ir pažįstamų -- savo tautiečių, tėvų krašto dabarties ir ateities kūrėjų.

Pirmiausia tai, suprantama, buvo sportininkai. Vien tik Kaune, per Kauno sportininkų Amerikos lietuviams surengtą pagerbimą romantiškojoje "Medžlotojų užiegoje" buvo visas būrys garsiausių Lietuvos sportininkų: krepšininčiai Stepas Butautas su Ona Butautiene, Justinas Lagunavičius su Albina Briedyte-Lagunavičiene, Vytautas Kulakauskas su Elena Karnilavičiūte-Kulakauskiene, Kazys Petkevičius, boksininkas Algirdas Socikas, stalo tenisininkas Vladas Džindziliauskas, buvęs Lietuvos krepšinio rinktinės žaidėjas -- "Zalgirio" krepšininčių treneris Vytautas Bimba su "Zalgirio" rankininkų trenerė Fausta Bimbiene, Kauno sporto tarybos pirmininkas, treniravęs "Zalgirio" rankininkes, kai jos iškilo į tarptautinę areną Alfonsas Gasparka... Vilniuje svečių kolegoms buvo treneriai Antanas Paulauskas, Zenonas Sabulis, Algirdas Vilimas, pasaulio vicečempionė Gražina Tulevičiūtė-Vileikienė, geriausias Lietuvos šuolininkų į vandenį treneris Zigmantas Navickas, vyriausias Lietuvos krepšinio treneris Juozas Žičkus, "Sporto" laikraščio vyr. redaktoriaus pavaduotojas Algis Kazilionis ir kiti. Ir savaime suprantama, Kauno "Zalgirio" bei Vilniaus "Statybos" -- dviejų pajėgiausių Lietuvos komandų -- žaidėjai.

Nepavyko jiems susitikti tik su besigydžiusiu tuo metu krepšinio federacijos pirmininku Stasiu Stonkumi, su užsienyje buvusių tuo metu Modestu Paulausku ir Lietuvos krepšinio pradininku Karollu Dineika, kuris buvo kaip tik tuo metu išvykęs iš Druskininkų į mokslinę konferenciją.

Krepšininčiai bei jų palydovai susirado naujų pažįstamų ir tarp Lietuvos kultūros, meno darbuotojų, tarp visuomenininkų. Bendras pobūvis stovybininkų kultūros rūmuose, kur svečiams

JAV LIETUVIUS KREPŠININKUS Vilniaus aerouoste lietuvaitės pasitinka su gėlėmis.

Tęslama 3 psl.

30 metų ir pora savaitių

Tęsinys iš 2 psl.

pagerbti buvo suruošta nuotaikinga vakariene ir net trumpas saviveiklininkų koncertas, pradėjo tokių "kolektyvinių pažinčių" grandį: sekė susitikimas su "Juventus" klubu, su Vilniaus universiteto rektorium J. Kubiliu ir dėstytojais, su Kauno sportininkais, su Vilniaus sportininkais. Turėta progos pasikalbėti Druskininkų vykdomajame komitete. Susitakta su Lietuvos sporto žurnalistais. Ir visur -- prisiminimo dovanos, draugystės ženklai. Krepšininkai buvo pirmieji, kurie gavo antologiją "Graži tu, mano brangi tėvyne" -- ji buvo tiesiog "pasiskolinta" iš spaustuvės.

Argi nepatvirtina draugiškų jausmų mūsų tautiečiams iš svetur tas faktas, kad žymiausi lietuviško sporto atstovai parodė toki nuosirdų dėmesį plačiau nežinomiems Amerikos jaunuoliams, kurių visas nuopelnas yra tik tas, jog jie, kaip ir tūkstančiai kitų amerikiečių, gerai žaidžia krepšinį ir jog jų kilmė -- lietuviška?

Tur būt, simboliškiausia buvo svečių pažintis su Vytautu Kulakausku. Kai šis Lietuvos krepšinio veteranas buvo jau žinomas krepšininkas, dauguma svečių -- užjūrio sportininkų dar nebuvo gimę. Kai Vilniaus aerouoste Rimui Dirvonui pasakiau, kad tarp pasitikusiųjų yra ir Vytautas Kulakauskas, čikagietis nuskubėjo su juo susipažinti. R. Dirvonis prisiminė, kad kaip tik V. Kulakauską jis, berods, dešimtmetis vaikas, matęs žaidžiant... futbolą LGSF komandoje, kurios šalininku buvęs. Tas prisiminimas jam liko dar ryškesnis, kadangi tada V. Kulakauskas susižeidęs...

Vytautas Kulakauskas yra Kauno politechnikos instituto Vilniaus filialo, kuris yra išaugęs į beveik atskirą aukštąją mokyklą, katedros vedėjas. Jis buvo su svečiais beveik visą laiką -- nuo pirmų susitikimo minučių iki atsisveikinimo momento. Tas simboliškas ryšys atsirado todėl, kad Vytautas Kulakauskas tarytum perdavė Amerikos lietuvių krepšininkų ryšių su Lietuvos sportu estafetę. Jis Amerikos lietuvių krepšininkus, padėjusius Lietuvai tapti Europos čempione, prisimena ne tik iš matymo -- jis su jais drauge treniravosi ir žaidė. O kai visi amerikiečiai krepšininkai grįžo į užjūrį, Vytautas Kulakauskas, buvęs 1939 m. Europos pirmenybėse žaidusios rinktinės kandidatu, tapo Lietuvos krepšinio rinktinės pagrindiniu žaidėju. Po karo jis -- Kaune "Žalgirio" bei Lietuvos rinktinės kapitonas, treneris. 1947-ųjų metų Europos čempionas. Tarybų Sąjungos vyrų ir moterų rinktinė treneris. Pirmos stambios lietuviškos knygos apie krepšinio treniručių metodiką autorius. Žodžiu, sportininkas su turtinga biografija, atspindinčia išsivystusią Lietuvos krepšinio istorijos laikotarpį.

Ir štai po 30 metų pertraukos Vytautas Kulakauskas vėl susitiko Amerikos lietuvių krepšinio komandą. Dvi jos viešnagės savaitės padėjo prisiminti Lietuvos krepšinio įvykius prieš 30 metų, nes 1967 metų rugpjūtis buvo savotiška tų įvykių tąsa po beveik 30 metų pertraukos. Amerikos lietuvių sportininkai vėl "atrado" Lietuvą, o Lietuva -- juos...

Tik šį kartą amerikiečiai atvyko, ne talkininkauti Lietuvos krepšiniui, o parungtyniauti su jo pajėgiausiais atstovais.

Amerikos lietuvių krepšininkų pirmoji ekskursija po Vilnių. Iš kairės: R. Babickas, J. Kaunas, P. Dirvonis, A. Janauskas, D. Miniotas.

TRADICIJOS IR SAVI KELIAI

Amerikos lietuviai davė pradžią lietuviško krepšinio tradicijoms, kurios ugdomos ir turinamos šiandieninėje Lietuvoje. Amerikietis Stepas Darius drauge su Rusijoje sporto mokslus įgijusiu Karoliu Dineika stovėjo prie lietuviško krepšinio lopšio. Kai šis sportas pergyveno giliausią krizę ir buvo besuzlungas, į Lietuvą atvyko universalus sportininkas dr. Kostas

Savickas, kuris padėjo naujus krepšinio pagrindus Lietuvoje. Po to vienas po kito į Kauną atvažiavo Amerikos lietuvių krepšininkai -- J. Knasas, A. Zukas, P. Lubinas, F. Kriauciūnas, P. Talzunas, V. Budriūnas, J. Jurgela, M. Ruzgys. Jie ne tik treniravo, bet ir patys žaidė. Su jų tiesiogine pagalba buvo du kartus laimėtos Europos pirmenybės. Be jų mūsų krepšinis Europoje iš kitų nebutų išsiskyręs. Juk Lietuvos rinktinė, budama Europos čempione (meistere), buvo nuvykus į Ameriką ir pralaimėjo visoms lietuvių komandoms -- Niujorke, Klivlende ir Čikagoje (beje -- Lietuvos periodikoje niekur nepavyko rasti, kokie rungtynių rezultatai ir kas žaidė). Amerikiečiai lietuviškam krepšiniui suteikė pažangiausią tuo metu žaidimo stilių ir būdą, nes Europos krepšinis savo lygiu žymiai atsiliko nuo amerikietiškojo. Išskyrus Praną Lubiną, JAV olimpinės rinktinės kapitoną, Lietuvos rinktinę sustiprino ne kokios nors Amerikos krepšinio "zvaigždės", bet ir tų vyrų klases pakako isškelti mūsų krastui į pirmą vietą Europoje.

Lietuvoje gerbiamas ir vertinamas amerikiečių indėlis į Lietuvos krepšinį. Musų spauda ir leidiniai pabrėžia, kad jie padėjo sukurti savitą Lietuvos krepšinio tradicijas, kurios tęsiamos toliau po karo ir kurios padėjo, bendru pripažinimu praturtinti ir kitų Tarybų Sąjungos tautų krepšinio tradicijas. Žinomas armenų kilmės treneris Stepanas Spandarianas, kuris yra geras Vytauto Kulakausko, Stepo Butauto ir kitų mūsų bičiulis, kuris ilgus metus treniravo Tarybų Sąjungos vyrų rinktinę, buvo vienas iš pirmųjų, iš arti susipažinusių su lietuvišku krepšiniu ir pareiškusių, jog iš jo verta pasimokyti technikos ir taktikos.

Pažiūrą į Amerikos lietuvių krepšininkų vaidmenį kiek sugadino pokarinėje spaudoje paskelbti kai kurių jų bizneriški rasta, kuriuose deramasi dėl sąlygų Lietuvoje ir kurie leido spręsti, jog ne tautinis patriotizmas buvo jų veiklos pagrindas. Tačiau mėginimas sumenkinti jų objektyvų naudingą vaidmenį nesulaukė pritarimo, ir šiandien nusistovėjo įsitikinimas, kad Amerikos lietuvių krepšininkų indėlis į Lietuvos sportą yra labai naudingas, vertingas ir gerbtinas, nors patys žaidėjai tada neparodė

Tęsiama 4 psl.

Naujo kelio pradžia

Alea lacta est -- burtas yra mestas.

Su tokia mintimi palydime į Lietuvą sportininkus. Tik antraeilės reikšmės turi tai, kaip jie ten pasirodys sporto aikštėse. Daug svarbiau: gal paaiškės, kad jų keliais nedera lietuviui vaikščioti? O gal čia prasideda naujas ryšių su tėvyne laikotarpis?

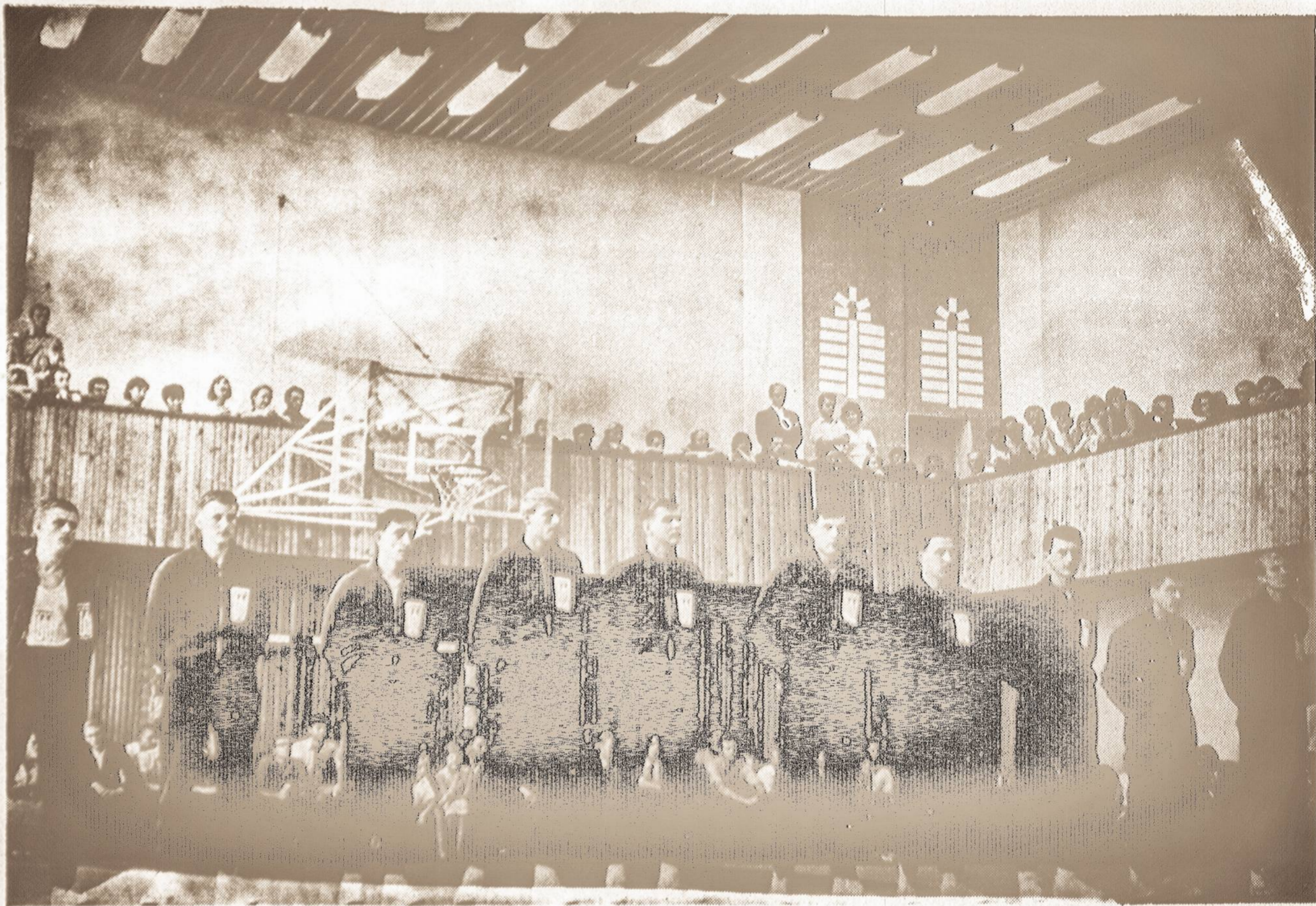
Ilgainiui atsakymas paaiškės. Tuo tarpu težinome, kad drąsūs vyrai leidosi ieškoti išeivijų kelio į tėvynę. Susilaukta nelauktai didelio visuomenės pritarimo ir paramos. Išvyko tik 16 vyrų, bet iš tikrųjų tai yra bent keletas šimtų žygių. Dieve, jiems padėk!

Sportininkų išvyka tikrumoje yra protestas prieš 1966 m. Clevelande veiksnių konferencijos priimtą rezoliuciją, pagal kurią praktiškai išeivių ryšių su tėvyne iš viso neturėtų būti...

Sportininkų išvykimo proga kai kurių laikraščių, komitetų ir atskirų asmenų išvystyta veikla rodo jų tautinį ir moralinį nuosmūkį, reikaluose pasimetimą. Žymia dalimi, tai yra rezultatas per dvidešimt penkerius metus susidėjusių sąlygų plus per tą patį laiką ugdytos isterijos. Kas nepajėgė apvaldyti pergyvenimų ir pasidavė liguistai isterijai, tam ir dera piktžolių derlius.

Alea jacta est.

GIRNAKALIS, VIENYBĖ, 1968 M. RUGP. 18 D.

Svečiai iš Amerikos išsirikiavę pirmosioms rungtynėms Lietuvoje Statybininkų Rūmų sporto salėje Vilniuje. Iš kairės: R. Gudas, R. Miknaitis, J. Kaunas, V. Jansenas, A. Saputavičius, J. Jankauskas, D. Miniotas, A. Jankauskas, A. Galinaitis, A. Razutis.

30 METŲ IR PORA SAVAIČIŲ

Tęsinys iš 3 psl.

patriotisko noro visada gyventi ir dirbti savo tėvų krašte, kadangi šiaip ar taip jie jau buvo suamerikonėje, o kai kurie ir tėvų kalbos nebe-mokėjo...

Kaip tik per Vytautą Kulakauską ir kitus treniruotųjų bei varžybų Lietuvoje dalyvius Amerikos lietuviai padėjo labai populiariam krepšiniui tuoj po karo užimti pirmąją vietą Lietuvos sporte. Daugelyje sporto sakų Lietuvoje pasiekta pasaulyje žinomų laimėjimų, bet mums krepšinis lieka artimiausias, mieliausias. Mes gi, nepaisant buvusių nesekmių, jį tebevadiname tautiniu žaidimu.

Jį po karo su Vytautu Kulakausku ugdė kiti lietuviško krepšinio triumfo metais iškilę sportininkai. Europos čempionato įspūdiškai sužadino krepšinio alstrą Stepui Butautui, Justinui Lagunavičiui, Amerikietiško krepšinio techniką labai gerbė vienas labiausiai nusipelnusių pokarinio sporto ugdytojų, "krepšinio intelektualas" Valerijus Grešnovas, dar prieš karą kurį laiką buvęs Lietuvos krepšinio rinktinės kandidatu -- prisimenu, berods, 1946 metais V. Grešnovas mokė mus jaunimo sporto mokykloje kamuolio vedimo technikos pagal nuotraukas iš amerikietiškos knygos. Prieškarinės rinktinės narys Vilnius Variakojis sukūrė puikias krepšinio tradicijas Panevežyje...

Zodžiu, prieškarinių tradicijų grandis nusitęsė į sekančius mūsų krepšinio dešimtmečius. Tačiau būkime objektyvūs: ne vien tradicijos ugdė pokarinį Lietuvos krepšinį. Jam ypač daug davė pažintis su kitų tarybinių tautų krepšiniu, nes jis ir kitur buvo susikūręs savitą mokyklą, besivystančią atskirai nuo vakarų-europietiškos ir padėjusią užimti pirmaujančią padėtį. Prieškarinės tradicijos tebuvo griaučiai, ant kurių lipdėsi naujas lietuviško krepšinio kūnas. Jis pristatė prie naujų šiuolaikinio krepšinio reikalavimų -- pasidarė racionališnis, žymiai spartesnis, dinamiškesnis, atleistiškesnis. Būdinga, kad Lietuvos moterys, žaidusios beveik visu prieškarines rinktinės pagrindu, ilgokai po karo niekaip negalėjo išsikvoti geresnių pozicijų. Ir tik tada, kai jos savo treniruotųjų ir žaidimo metodiką pritaikė prie to meto reikalavimų, pasiekė tikrai gerų rezultatų.

Pokarinis laikotarpis sukūrė naują lietuviško krepšinio mokyklą, tad ir svečiai iš Amerikos susitiko su "naujais" pažįstamais -- lygiai kaip, žinoma, ir jų krepšinis mums buvo jau naujas.

Skirtingai nuo prieškarinių metų svečiai iš Amerikos nebevyko į Lietuvą kaip favoritai.

Sutinkant su tuo, kad jų komanda galėjo būti stipresnė, vis dėlto negalima manyti, jog dar keli pajėgūs žaidėjai galėtų jau užtikrinti svečių pranašumą. Kaip žinia, Amerikoje vėlyvada sunku sudaryti absoliučiai stipriausias komandas. Prieš karą Lietuvai neatstovavo visi geriausi JAV lietuvių krepšinininkai. Todėl ir rinktinės sąvoka ten, kur ypač daug pajėgių geros mokyklos krepšinininkų, yra labai sąlygiška. Tad svečių komanda, man atrodo, per daug nebūtų pasikeitusi, jei dar keli žaidėjai prisidėtų. Šiaip ar taip svečių komanda nežaidė su visos Lietuvos rinktine, o kauniečių komandoje stokojo jų lyderio Modesto Paulausko. Laikai pasikeitė: buvusių mokytojų "ainiai" jau labai maža ko turi mokytį buvusių mokinių "ainių", nebenturi jiems parodyti "amerikų".

Is tokio sveltiko sportinio požiūrio vertinant Amerikos lietuvių viešnagės Lietuvoje 1967 metų vasaros susitikimus, teisingiausia ir būtų suprasti jų rezultatus. Tie rezultatai nemenkina nei šeimnininkų, nei svečių sportinio autoriteto ar sugebėjimų, o tik atspindi dabartinę lietuviško krepšinio būklę.

VASAROS ATOSTOGŲ METU

Rugpjūtis -- atostogų metas. Atostogauja moksleiviai, studentai, atostogauja ir krepšinininkai. 1967-aisiais metais rugpjūčio poilsio pajėgiausi krepšinininkai ypač laukė -- jų sezonas buvo užsitęsęs. Dar per pачią vasarą jie Lietuvos rinktinę sudėtyje įtemptai rungtyniavo Tarybų Sąjungos Tautų spartakiadoje, kur užėmė ketvirtą vietą. O juk dar prieš tai buvo ilgas įvairių varžybų metas. Tad studentams, kurie sudaro krepšinininkų daugumą, rugpjūtis buvo likęs kone vieninteliu poilsio mėnesiu -- juk rugsėjį prasideda nauji mokslo metai...

Bet treneriai buvo perspėti iš anksto: vyrai, galite turėti varžovų -- Amerikos lietuvių. Vis tik kai buvo galutiniai susitarta dėl atvykimo datos, nespėta sugaudyti visų žaidėjų -- vienas, pasirodė, atostogauja Kryme, kitas -- Palangoje... Dėl to labiausiai nukentėjo Vilniaus studentų komanda, nespėjusi sulaukti kelių pajėgių žaidėjų. Bet kiti susirado. Į treniruotes jie susirinko tada, kai liko maža laiko iki numatytų susitikimų. Tad ir sportinės formos nebūta tokios, kokia paprastai būna atsakingiausių varžybų metu. Vis tik Vilniaus ir Kauno krepšinininkai spėjo pasiruošti kovai su nežinomu, "paslaptingu" varžovu. Bet užtat, vos pasibaigus sportinėms organizacijoms pasiūlytai programai, Kauno žalgiriečiai išsikirstė baigti atostogų, o vilniečiai tuoj pat išvyko į Palangą, į statybininkų poilsio namus.

Tad, jeigu svečių rezultatams atsiliepė "aklimatizacija", nepakankamai nuoseklus komandinis pasiruošimas, tai Lietuvos sportininkams kiek trukdė atostogų metas. Bet nuo to susitikimų lygis, jų įdomumas nesumažėjo.

PIRMIEJI ŠEIMININKAI IR GLOBĖJAI

Kam pradėti, kam pirmiesiems išmėginti laimę rungtynėse su tais "paslaptiniais", nežinomaisiais, bet, be abejo, pajėgiais svečiais? -- šis klausimas iškilo, kai buvo galutiniai sužinota, kad amerikiečiai atvyksta. Pirmoji pažintis turi būti įdomi, bet kaip žinoti, koks varžovas geriausiai tiks svečiams, apie kurio pajėgumą negalima spręsti jokiais palyginimais. Jei kovą pradės stipriausia komanda, o varžovai nebus tinkamo pajėgumo, gali iš karto sumenkėti sportinis interesas. Jeigu į kovą stos eilinė, menkliau pasiruošus Lietuvos komanda, o svečiai pasirodys sutelkę geras jėgas, įspūdis taip pat gali susidaryti neteisingas.

Iš pradžių galvota pasiūlyti pirmąsias rungtynes Klaipėdos "Neptūniui", kuris kaip tik ruošėsi išvykai į Čekoslovakiją. Klaipėdiečiai mielai būtų sutikę imtis šios "misijos", kuri, vykstant svetur kaip tik pro Vilnių, padėtų dar kartą patikrinti jėgas prieš tarptautinį turnyrą. Bet pirmųjų amerikietiškių rungtynių dieną jie jau turėjo būti Čekoslovakijoje. Kitų miestų komandos nebuvo pasiruošusios tokiam rimtam susitikimui, atostogavo.

Tad negausiame pasirinkime liko vienas varžovas -- Vilniaus "Statyba". Tiesą sakant, jis geriausiai ir tiko, Statybininkai, sutikę būti pirmais svečių globėjais, buvo pagrindiniai jų sutikimo aerouoste organizatoriai. Jų komanda -- stipriausia Vilniuje, sudaro visą sostinės rinktinės pagrindą. "Statyba", kol statomi didieji Vilniaus sporto rūmai, turi vieną geriausių žaidimo salių. Statybininkai -- dideli sporto entuziastai, nes jų dauguma yra inžinieriai, baigę Kauno Politechnikos institutą. Artimesnis pabendravimas su mūsų naująja inteligentija, be abejo, galėtų būti svečiams naudingas, -- tuo labiau, kad statybininkai pareiškė norą tuose pačiuose savo rūmuose, prie "sporto salės, esančioje kavinėje tiesiog po pirmųjų rungtynių surengti pirmojo susipažinimo pobūdį ir šokių.

Pagaliau, o kam, jei ne vilniečiams pirmiesiems stoti į kovą? Prieš karą, kai Lietuvoje rungtyniavo Amerikos lietuviai, jie ir negalėjo pasvajoti apie žaidimą senojoje Lietuvos sostinėje -- ir dar su pajėgesne lietuviška komanda.

Tęsiama 5 psl.

Amerikos ir Lietuvos krepšininkai susitinka Vilniuje.

30 METŲ IR PORA SAVAIČIŲ
Tęsinys iš 5 psl.

"APIBĖGIOSIME..."

Tad rugpjūčio 19-oji -- pirmosios rungtynės: Amerikos lietuvių komanda -- Vilniaus "Statyba".

Svečių pirmasis penketas (skliausteliuose -- pelnyti taškai): A. Saputavičius (18), J. Jankauskas (16), R. Miknaitis (8), A. Razutis (8), D. Mintotas (6). Taip pat žaidė: A. Galinaitis (13), V. Jansenas (8), R. Gudas (0).

"Statyba": R. Endrijaitis (22), R. Ancevičius (16), L. Venclovas (16), H. Petrauskas (9), J. Rimkus (8). Be to, žaidė: A. Rlauka (14), Č. Daugėla (8), A. Radžiuokynas (3), E. Kriščiūnas (2), R. Salys, V. Šimkus, V. Dagelis (0).

Pirmus du taškus pelnė vilniečių kapitonas R. Endrijaitis. Išlygino A. Razutis. Bet 7-ą rungtynių minutę jau buvo 23:12 vilniečių naudai. Svečiai prašo minutinės pertraukėlės, ir per 3 sekančias minutes švelnina rezultatą -- 20:25. Vilniečiai, įgiję persvarą, kiek atsileido. Svečiai dar sumažino skirtumą -- 23:27. Bet 13-ą minutę R. Ancevičius vėl jį padidina -- 33:25 vilniečių naudai. Visą pirmą kėlinį vyksta apylygė neapsipratusių varžovų kova, kurioje aikštės šeimininkai nedideliu skirtumu pirmauja nuo pirmos rungtynių minutės. Tik pačioje kėlinio pabaigoje mažiausio rungtynių žaidėjo A. Rlaukos dviem metimais vilniečiai daugiau atitrūksta -- 41:32.

Antras kėlinys pradedamas R. Endrijaičio metimu, ir skirtumas išauga iki 11 taškų. Bet ketvirtą kėlinio minutę A. Galinaitis tolimu metimu sumažina skirtumą iki 48:46. "Statybos" naudai. Persilaužimas? Ne, svečių jėgos gerokai išsekusios, o vilniečiai, nuolatos keisdami žaidėjus, vis didina spartą. Per vieną minutę iš svečių keltis kartus "pagroblamas" kamuly, ir A. Radžiuokyno, L. Venclovo bei R. Endrijaičio metimais iš eilės lygsvara atstatoma -- 56:48 vilniečių naudai. Dar du L. Venclovo metimai, H. Petrausko pataikymas, ir 7-ą kėlinio minutę -- 62:50. Vilniečiai dar didina spartą -- jie ima dengti varžovus po visą aikštę, t. y. naudoja "spaudimą" (presingą). Svečiai palaužti, ir skirtumas auga vilniečių naudai -- 68:54 (8-ą minutę), 70:56 (11-ą), 76-58 (12-ą), 80:62 (14-ą). Pabaiga jau tebuvo didesnio rezultato "gaudymas": 88:66, 90:66, 96:77, o likus 3 sekundėms, L. Venclovas deda tašką -- 98:77.

Svečiai, be abejo, nebuvo spėję galutinai aklimatizuotis, ir jiems pirmosios rungtynės negalėjo būti lengvos. Tačiau pagrindinių didelio skirtumo priežasčių nevertėtų ieškoti tame momente. Juk, pavyzdžiui, Helsinkyje Amerikos lietuviai žaidė su Suomijos rinktinė visiška nepaisiję -- po atsisveikinių Vilniuje ir dienos skridimo, bet skirtumas buvo žymiai mažesnis. Vilniuje iki pirmųjų rungtynių jie nakvojo dvi naktis, turėjo pustrėčios dienos laisvo laiko ir treniruotę toje pačioje salėje. Tad nuovargiu pirmųjų rungtynių rezultato nepaaiškintume.

Svarbiau čia buvo kita: būtent, rimtas vilniečių ir jų trenerio psichologinis pasiruošimas, nusiteikimas rungtynėms su nepažįstamu varžovu.

Prišimenu, aerouoste paklausiau A. Paulausko, kaip atrodo būsimi varžovai. Jis nusišypsojo: -- Nebijokit, paimsime juos pirmiausia greičiu. Apibėgiosime!

Sitą mintį jis patvirtino ir per amerikiečių treniruotę, nors atkreipė dėmesį į gerą varžovų metimų techniką. Iš tikrųjų, vilniečiai svečius "apibėgiojo" -- geriau fiziškai pasiruošę, greitesni, jie buvo ištvermingesni, o, panaudoję spaudimą po visą aikštę, visai palaužė varžovus ir turėjo visas galimybes pasiekti šimtinį rezultatą. Ūgiu vilniečių vidurio puolėjai neatsilikko nuo svečių vidurio puolėjų, bet vienas vilniečių buvo žymiai silpnesnis fiziškai, kitas -- techniškai. Amerikiečiai dažnai žaidė iš karto dviem aukštaūgiais ir galėjo įgyti persvarą kovoje dėl kamuolio po krepšiu. Bet techniškai, nors fiziškai silpnokas R. Ancevičius tose rungtynėse gerai kovojo su varžovų vidurio puolėjais -- J. Jankausku ir V. Jansenu. Jam sėkmingai talkininkavo tiksliai iš toli mėtę gynėjai L. Venclovas, A. Rlauka, o taip pat labai darbštus, veržlus, fiziškai puikiai pasiruošęs puolėjas R. Endrijaitis. Ir nors, pavyzdžiui, visiška nepasiruošęs rungtynėms buvo vienas techniškiausių Vilniaus žaidėjų -- R. Salys, "Statyba" galėjo išmėginti aikštėje visus dvyliką žaidėjų. Pagrindiniai vilniečių žaidėjai savo technika neatsilikko nuo varžovų, o taktiškai pasirodė pranašesni.

Po rungtynių A. Paulauskas galėjo pasakyti, kad vyrų uždavinį žaisti kuo didesne sparta išsprendė sėkmingai.

Be kai sekantiems amerikiečių varžovams pritrūko panašaus nusiteikimo, psichologinio ir taktinio pasiruošimo, svečiams uždavinys palengvėjo.

REZULTATAS TAMPA 2:1 SVEČIŲ NAUDAI

Vilniaus studentai, žaidę sekančią dieną Trakuose, ypatingų vilčių neturėjo -- šlaip ar taip jų komanda buvo gana eilinė, o ir ta pilnai nesurinkta, tinkamai nepasiruošusi, turėjusi porą bendrų treniruočių. Keli pagrindiniai krepšinininkai taip ir nepasirodė komandoje. Ją sudarė Kauno Politechnikos instituto Vilniaus filialo studentai, kurių keli atstovauja miestui reprezentacijoje "Statybos" komandoje. Tad treneris Algirdas Villimas, buvęs Lietuvos rinktinės žaidėjas pokario metais, neturėjo tokių galimybių manevruoti sudėtimi, kaip kad Antanas Paulauskas. Amerikiečiai, jau daugiau apspratę, žaidė tiksliau, energingiau. R. Ancevičius, neturėdamas pagalbininko, nepajėgė atsilaikyti prieš J. Jankausko ir V. Janseno duetą. Svečiai tiksliau, negu išvakarėse mėtė, o gynėjų sutiko žymiai silpniau pasiruošusią, negu "Statybos". Tuo tarpu vilniečiai puolėjai, netikėtai susidūrę su svečių "aikštės" gynėju, dažnai nesugebėdavo baigti atakos rezultatyviai. Todėl I kėlinį amerikiečiai laimėjo 46:31, o antrame pirmavo net 56:35. Atrodė, vilniečių laukia sutriuškinimas.

Tuo momentu jie "prabudo" ir perėmė iniciatyvą, pelnydami iš eilės 14 taškų. Tai atsitiko iš dalies todėl, kad svečiai, užsitikrinę dėl pergalės, išleido atsarginius. Bet, pasirodė, kad Amerikos lietuvių komandoje nėra pilnaverčio rezervo -- netgi žaisdami su tokiais kukliais varžovais, kaip Vilniaus studentai, svečiai negalėjo manevruoti visa dešimties žaidėjų sudėtimi. Todėl kai skirtumas sumažėjo iki 5 taškų (58:53), svečių komanda vėl žaidė visomis pagrindinėmis jėgomis. Bet vilniečiai atgavo pasitikėjimą ir jau vyko lygi kova. Pasibaigė ji pelnyta svečių pergale ir gan garbingu vilniečių pralaimėjimu. Antrųjų rungtynių rezultatas -- 83:73 Amerikos lietuvių komandos naudai.

Taškus nugalėtojams pelnė šie žaidėjai: V. Jansenas -- 25, A. Razutis -- 16, J. Jankauskas -- 15, A. Saputavičius -- 12, D. Mintotas -- 7, R. Miknaitis -- 6, R. Gudas -- 2. Taip pat žaidė J. Kaunas ir A. Jankauskas; neišėjo į aikštę A. Galinaitis.

Vilniečių komandoje daugiausia taškų pelnė Lietuvos moksleivių rinktinės žaidėjas Romas Girskis -- 19. Kiti taškai: R. Ancevičius -- 18, A. Rlauka -- 15, M. Karnyšovas -- 10, V. Šimkus -- 5, V. Dagelis -- 4, A. Satas -- 2, A. Šidlauskas -- 0.

Dviems pirmiesiems susitikimams teisėjavo Vilniaus krepšinio veteranas Jonas Skuodis, pirmose talkinamas Algio Ivašausko, antrose -- Alfonso Mikšio.

Atrodė, kad trečiasis Amerikos lietuvių susitikimas jiems ypatingų vilčių netekia -- jų varžovų buvo Vilniaus "Zalgirio" rinktinė, sudaryta iš "Statybos" ir studentų. Matyt, stambi "Statybos" pergalė kai ką "užliūliavo", komanda nenusiteikė rimtai kovai. Žalgiriečių treneris, buvęs vienas geriausių Lietuvos krepšinininkų Zenonas Sabulis (šiuo metu -- Lietuvos Kūno kultūros instituto dėstytojas) net nenuvyko į Trakus pasitūrėti rungtynių. Todėl "aikštės" gynėjas (zona) jam, matyt, pasirodė nelaukta. Į aikštę žalgiriečiai išbėgo ne susižaidusių "Statybos" pagrindu, o su dviem žaidėjais, kurie išvakarėse kaip tik pasirodė esą ypač blogos formos -- Mykolu Karnyšovu ir Rimu Saliu, todėl neturėję žaisti sostinės rinktinės pagrinde. Tuo tarpu puikiai "Statyboje" žaidęs L. Venclovas į aikštę tebuvo išleistas rungtynių pabaigoje ir tuoj pat "sužvilgėjo" snaperiškais metimais.

Tad iš pat pradžių vilniečiai nesurado savo žaidimo ritmo, teisingo kovos būdo. Užvirė nervinga, įtempta sportinė kova, kurioje rezultatas augo labai lėtai. Vilniečiai, nesugebėdami išieiti į priekį, prarado žaidimo tikrumą. Tuo tarpu svečiai pasirinko teisingą kovos būdą, akcentuodami žaidimą į savo vidurio puolėjus, kurie įsizaigė dviese lengviau "susidorėjo" su trečiose iš eilės rungtynėse pagrindinį kovos po krepšiu krūvį turėjusiu R. Ancevičium. J. Jankauskas, būdamas žymiai fiziškai pranašesnis, pelnė net 27 taškus, kai R. Ancevičiaus daliai teko 6. Svečiai (startinis penketas -- J. Jankauskas, V. Jansenas, A. Saputavičius, D. Mintotas,

Tęsiama 7 psl.

Krepšininkų žygio į Lietuvą organizavimas

Amerikos lietuvių krepšininkų vykimas Lietuvon buvo svarstomas jau ne vieni metai. Apie tai daug kas privačiai užsimindavo, net apie tai buvo kalbama keliuose Š. Amerikos lietuvių sportininkų suvažiavimuose. Tačiau tokia mintis tuoju atkrisdavo, pažįstant priešišką Amerikos lietuvių "veiksnių" nusistatymą. Taip pat tokia mintis vargu ar būtų buvusi reali, nežinant -- kokla į tai bus reakcija Lietuvoje, nes ir ten sąlygos, kaip atrodė, anksčiau nebuvo pribrendusios.

Išvykos klausimas įgavo konkretesnę formą 1967 m. gruodžio mėn. pradžioje, kuomet E. Sulaitis gavo teigiamą atsakymą iš žurnalisto ir Lietuvos Krepšinio Federacijos nario V. Kazakevičiaus, kad si sutinka priimti Amerikos lietuvių krepšininkus į svečius. Chicagoje ši mintis buvo sutikta entuziastingai su ja supažindinus ASK Lituanicos klubo krepšininkų vadovą, ilgametį krepšininką, Š. Amerikos liet. krepšinio išvykos į P. Ameriką komandos kapitoną, Rimą Dirvonį. Lygiagrečiai šią mintį rėmė ir to pat klubo krepšininkas Jonas Kaunas. Šie asmenys buvo pagrindiniai asmenys, kurie pradėjo sudarinėti kontaktus su kitais krepšininkais ir būsimais išvykos koordinatoriais-rėmėjais. 1967 m. sausio mėn. įvyko pirmasis pasitarimas išvykos organizavimo reikalu, kuriame dalyvavo R. Dirvonis, V. Germanas, J. Kaunas, T. Remeikis, J. Račkauskas ir E. Sulaitis.

Vasario mėn. buvo gautas raštas iš Lietuvos Krepšinio Federacijos pirm. Stasio Stonkaus, kuris jau davė dar tvirtesnę pagrindą išvykos organizavimui. Jame buvo sakoma:

"Lietuvos TSR krepšinio federacija užtikrina, kad jei į Lietuvą atvyks Šiaurės Amerikos lietuvių -- jaunimo turistinė grupė, kurią sudarys krepšinio žaidėjai ir juos lydintys asmenys, krepšininkams-svečiams bus sudarytos sąlygos rungtyniauti su įvairiomis respublikos komandomis, priimant juos kaip mūsų svečius. Krepšinio federacija patiki tolimesnius išvykos ruošimo klausimus tiesioginiai derinti savo nariui Vytautui Kazakevičiui".

Išvykos rengėjų grupė, vėliau pasivadinti koordinatorių vardu, antrame savo posėdyje, iš savo pusės visą susirašinėjimą su Lietuva išvykos reikalais, pavedė Ed. Sulaičiui. Jis jį vykdė iki pat išvykos pradžios.

Apie išvyką pradžioje nutarta viešai neskelbti, nes buvo jaučiama -- kokla reakcija bus iš krasutinio elemento ir jai palankios spaudos. Ne-

Krepšininkai prieš išvykstant į Lietuvą Chicago O'Hare aerodrome 1967 m. rugpjūčio mėn. 15 d. Priekyje stovi V. Germanas (kairėje) ir E. Sulaitis.

žiūrint nesigaršinimo spaudoje (teigiama informaciją ji vistiek nebūtų dėjusi, kas pasitvirtino vėliau), garsas apie ją tuoj pat pasklido plačiai, ypatinai po to, kuomet buvo atspausdinta lapelių šios išvykos rėmėjams. Tuose lapeliuose buvo prašoma aukų išvykos reikalams, kuriai reikėjo sutelkti apie 14 tūkst. dolerių. Buvo nurodoma, kad čekiai išrašytini "People-to-People Sports Committee, Inc." vardu, paaiškinant, kad "People-to-People" organizacija pilnai pritaria krepšininkų išvykai į Lietuvą. Šios privačios amerikiečių organizacijos tikslas yra skatinti ir ugdyti tiesioginius ryšius tarp Amerikos ir kitų šalių gyventojų. Sporto komitetas to stekla specifiniai per sportą".

Tuoju po tokio pirmo nedidelio pasigarsinimo viešumoje, prieš krepšininkus bei jų organizatorių spaudoje pasipylė daugumoje pavardėmis nepasirašyti rašiniai su šmeižimais, asmeniškais kolofimais, šantažuojančio pobūdžio užmetimais, išskyrus Vienybę, kita tautinio pobūdžio spauda pasitenkino vienašališku dalyko nušvietimu, nesiskaitant nė su faktais ne su moraline atsakomybe. Vienintelė Vienybė, iš rengėjų gavusi du komunikatus spaudai, abu juos patalpino. Draugo dienraštis įdėjo tik pirmąjį komunikatą, pavadintą "Amerikos Lietuvių Krepšininkų turistinė-sportinė išvyka į Lietuvą", kurio pradžia skambėjo taip:

Spaudoje komentuojama krepšininkų išvyka į Lietuvą yra privataus pobūdžio ir išvykos koor-

dinatoriai neplanavo tuo reikalu daryti viešų pasisakymų. Tačiau, neatsakingi ir neinformuoti asmenys, daugiausia prisidengę slapyvardžiais ir vedami asmeniškumu, yra paskelbę spaudoje apie šią išvyką tiek ne tik tiesą iškraipanti, bet ir visiškai melagingų teigimų, kad išvykos koordinatoriai randa reikalo paskelbti lietuvių visuomenei sekančius faktus:

1. Amerikos lietuviai visuomet nuoširdžiai santykiavo su tauta krašte. Vienas iš gražiausių tų ryšių ir paramos lietuvių tautai pavyzdžių buvo Amerikos lietuvių krepšininkų pagalba Lietuvai Europos krepšinio pirmenybėse 1937 metais. Šiam įvykiui atžymėti ir tęsti Amerikos lietuvių tradicinius privačius ryšius su tauta krašte yra organizuojama Amerikos lietuvių krepšininkų turistinė-sportinė kelionė Lietuvon, kuri įvyksta š. m. rugpjūčio 14 -- rugsėjo 3 dd. Mūsų krepšininkai yra kviečiami ir laukiami kaip svečiai Lietuvos Krepšinio Federacijos, kuri sudarys mūsikiams sąlygas parungtyniauti su įvairiomis krepšinio komandomis, bei tiesioginiai susipažinti su iškiliais lietuviais sportininkais ir aplankyti savo net niekada nematytas gimines. Išvykoje dalyvauja dešimt krepšininkų ir penki sporto vadovai-palydovai, kurie padės krepšininkams tinkamai Lietuvoje pasirūpinti. Krepšinio rungtynės bus Vilniuje, Kaune, Panevėžyje, Klaipėdoje ir kitur.

Tęsiama 9 psl.

30 METŲ IR PORA SAVAIČIŲ

Pabaiga

Mums, amerikiečiams, sunku buvo prisitaikyti prie kieto lietuvių žaidimo, tačiau kartu tėvynėje sužaistos rungtynės mus daug kuo patvirtino."

O Lietuvos krepšininkai ir treneriai? Jie taip pat labai patenkinti Amerikos lietuvių viešnagė, kuri buvo naudinga lietuviškam krepšimui. Jie ir šandien prisimena tas atmintinas varžybų akimirkas, tuos draugiškus susitikimus, kuriuos padovanojo Amerikos lietuvių krepšininkų viešnagė 1967-ųjų metų rugpjūtyje.

EPILOGAS AR ... PRADZIAI?

Vis labiau tolsta dienos, kurios kolegoms iš Jungtinių Amerikos Valstijų prašant šiame rašinyje primenamos. Gal šis rašinys ir pernelyg išplestas, gal jame praleisti kurie nors verti dėmesio momentai. Tačiau vieno žmogaus akimis visko neaprepsi, vieno žmogaus žodžio visko tiksliausiai nenusakysi.

Svarbiausia, kad malonu buvo dar kartą prisiminti tą įdomų išieivijos bendravimo su tėvyne žemės eksperimentą, kad jis tarp tautiečių susilaukė tokio plataus atgarsio. Teko būti prie šio eksperimento lopšio -- pasiūlyti išvykos idėją. Teko visą laiką rūpintis šios idėjos augimu, stiprėjimu. Teko sutikti, priimti ir išlydėti tos idėjos įkūnytojus. Todėl ir malonu, kad išieivijos sportininkų ryšių su Lietuva eksperimentas susilaukė labai palankaus įvertinimo tėvynėje, kad jis turi nuoširdžių draugų užjūryje.

Apie krepšininkų viešnagę Amerikos Lietuvams daug pasakojo jos dalyviai. Apie ją -- plačiai, draugiškai ir objektyviai -- informavo Lietuvos spauda. Apie sportininkų grįžimą iš Lietuvos į namus, apie jų rūpesčius plačiai ir įvairiai rašyta ir Lietuvoje ir užsienio lietuvių spaudoje.

Tad šis rašinys, primenąs dar kartą jaunųjų Amerikos lietuvių susitikimus šandieninėje Lietuvoje man tapo tarytum aprašytosios viešnagės epilogu...

Bet norėtųsi, kad šis epilogas būtų... tarytum įžanga į naujus, tolesnius ir vaisingus lietuviškos išieivijos bendravimo su tėviške kelius. Kas dabar po krepšininkų eis tais keliais, ko dar sulauksime "ką sveikinsime?"

Juk Jie, tie keliai, reikalingi! Tad tegul jie plėtojasi ir gausėja!

Dailininko V. Jonyno studijoje įvykusiose išleistuvėse krepšininkams išvykstant į Lietuvą, dalyvavo R. Misiūnas, A. Juškys, dr. Byla-Bylaitis ir kt.

KREPŠININKŲ ŽYGIO Į LIETUVĄ ORGANIZAVIMAS

Tęsinys iš 8 psl.

2. Išvykos mintis ir iniciatyva kilo iš kelių Amerikos lietuvių sportiniame gyvenime dalyvaujančių sportininkų. Pabrėžtina, kad išvyką organizuoja privačių asmenų-rėmėjų grupė ir jos vykdyme nedalyvauja jokia išsivijęs sportinė, kultūrinė ar politinė organizacija. Išvykos koordinatoriai yra: Rytas Babickas, Rimantas Dirvonis, Vytautas Germanas, Jonas Kaunas, Raimundas Mieželis, Jonas Račkauskas, dr. Tomas Remeikis ir Romas Stakauskas. Į išvykos rėmėjų tarpą jau yra įsijungę visa eilė Amerikos lietuvių visų kartų asmenu, jų tarpe nemažai ir neseniai atvykusių iš Lietuvos nuolatiniams apsigyvenimui čia. Pradinių šių rėmėjų sąrašą sudaro: kapt. R. Aleksūnas, B. Andriukaitis, R. Aninkevičius, dr. J. Anysas, R. Babickas, A. Barakauskas, V. Bazis-Baziliauskas, R. Blinstrubas, dr. G. Byla, E. Čelkis, Z. Degutis, R. Dirvonis, A. Gelažius, V. Germanas, dr. Giedraitis, Dr. A. Gleveckas, A. Gureckas, V. Karpuska, J. Kaunas, dr. F. Kaunas, A. Kleinaitis, R. Kožėnas, J. Kregždys, T. Leonas, N. Martinaka, dr. R. Mažeika, V. Martinaitis, V. Memėnas, R. Mieželis, V. Mikūnas, R. Misiūnas, L. Mockūnas, G. Moors, P. Naris, dr. A. Paulius, V. Pauperas, dr. A. Petkus, G. Procuta, Z. Puzinauskas, dr. L. Ragas, J. Račkauskas, dr. J. Ramonas, dr. Z. Rekašius, dr. T. Remeikis, R. Stakauskas, L. Stankaitis, D. Stakytė, D. Šatas, A. Šenbergas, R. Šlažas, dr. J. Šmulkstys, dr. V. Užgiris, V. Vepštas, R. Vėžys, A. Vosylius, S. Zubkus.

(Vėliau keli iš šio sąrašo, pabijoję moralinių ir kitokių represijų, viešai savo paramą atšaukė, nors ir toliau išvyką rėmė).

Nors išvyką buvo stengtasi praveisti privataus-turistinio pobūdžio rėmuose, buvo susidurta su tam tikrais oficialumais, išplaukiančiais ne iš pačių rengėjų kompetencijos. Pirmoje eilėje, visi sportininkai priklausė Amerikos sportininkų mėgėjų sąjungai -- "Amateur Athletic Union of the United States", kuri sutrumptai vadinama AAU. Todėl, nenorint, jog būtų pažeistas išvykoje dalyvaujančių krepšinininkų statusas, išvykos rengėjai kreipėsi į šios sąjungos vadovybę. Ji entuziastingai tokią minčiai pritarė ir pasiūlė savo moralinę talką.

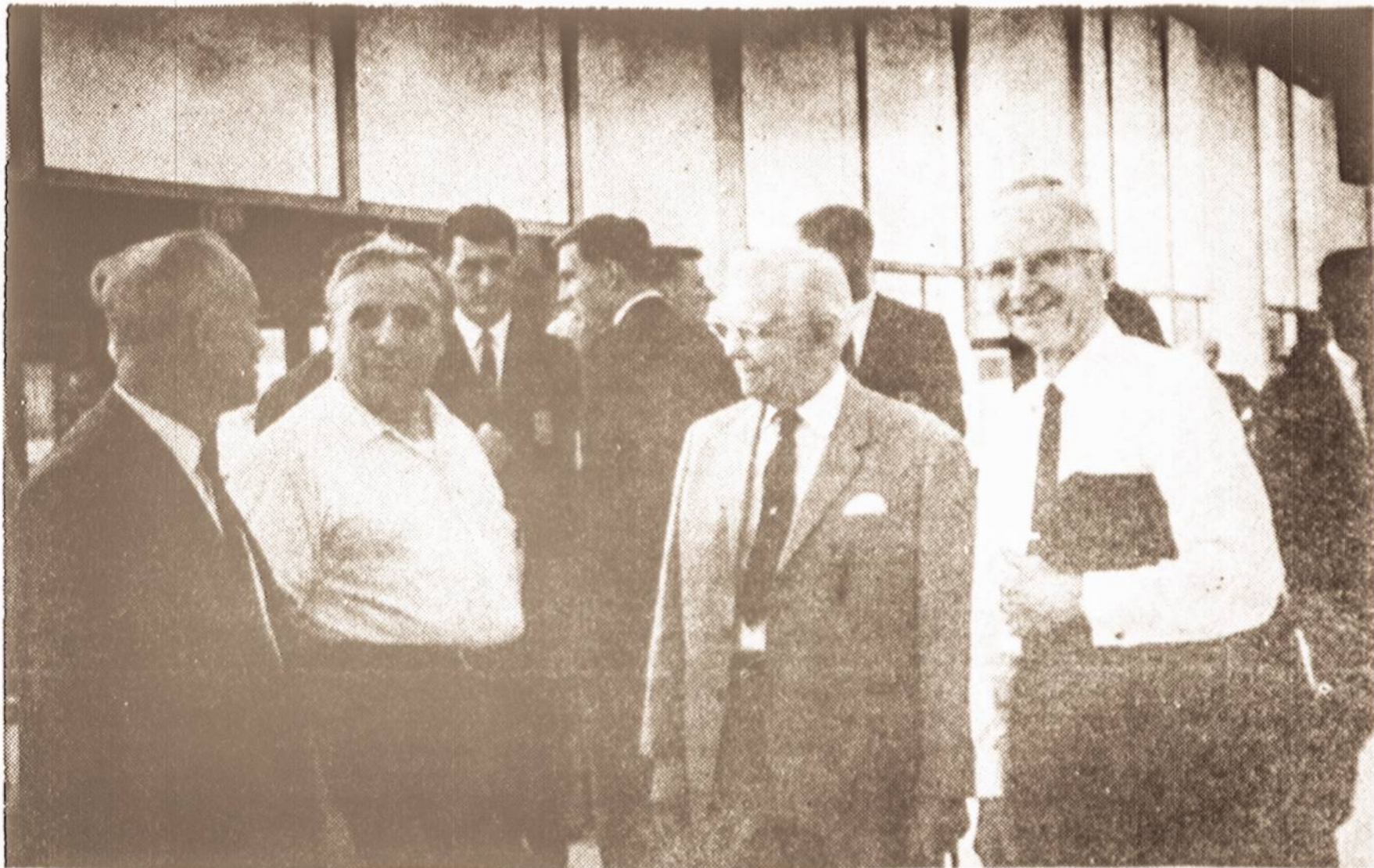
Kitas reikalas lietuvių rinkimams. Kadangi privatus asmenys Amerikoje negali teisėtai rinkti aukas, todėl reikėjo sudaryti laikiną komitetą, kuris savo veiklą terminavo su išvykos pabaiga. Komitetas, kaip reikalauja įstatymai Illinois valstijoje, buvo užregistruotas "American Lithuanian Sports & Cultural Activities Committee, Inc." vardu. Šio komiteto pirmininku įrašytas Raimundas Mieželis, liberališko jaunimo veikėjas, tuokartinis Šviesos-Santaros federacijos vadovas.

Išvykos organizavimo darbams taip pat trukdė neturėjimas konkretesnio plano, kur, kaip ir su kuo bus rungtyniaujama Lietuvoje. Net ir vizų išdavimas buvo užsitęsęs, kas gerokai jaudino išvykos organizatorius. Tik dviems savaitėms prieš numatytą išvykos pradžią gautos telegramos iš Lietuvos padėti gerokai išryškino ir buvo galima žengti lemtinguosius žingsnius, nors vienu metu išvyka kabojo ant plauko. Tokia padėtis išvykos priešus gerokai buvo pradžiuginusi: Dirvos laikraštis paskelbė, jog sportininkams vizos nebus duodamos, o Bostono Keleivis net pranešė jau kelioms dienoms po krepšinininkų išvažiavimo į Lietuvą, jog jie negavo vizų...

Taip pat buvo sunkumų su pajėgesnės krepšinio komandos sukompletavimu. Užgauliojami, grasinimai spaudoje, laiškais ir asmeniškai atbaidė ne vieną pajėgesnį krepšinininką, kurie, nors anksčiau buvo davę sutikimą, nusprendė likti namuose. Todėl prisijėjo į komandą įtraukti mažiau patyrimo turinčius krepšininikus. Tačiau nežlūrint to, susidarė gana pajėgi komanda tik jai trūko susižaidimo, nes pilnoje sudėtyje ji tegalėjo trenuotis tik 3 dienas.

Pagalčiau atėjo lemtingoji rugpjūčio 15 diena, kuomet krepšinininkai pajudėjo Lietuvos link. Apie tai Vienybė taip rašė:

Rugpjūčio 15 d. išsivijęs lietuvių gyvenime ilks istorinė data, nes tą dieną grupė Amerikos lietuvių krepšinininkų iš Chicagos pajudėjo Lietuvos link. Pušmetis sunkaus darbo, grasinimai, gasdinimai, graudinimai buvo įveikti ir kuomet krepšinininkai Chicagos O'Hare aerodrome sėdo į United Airlines lėktuvą, kai kurių akyse matėsi ašaros. Tai buvo džiugusio ašaros, kurios trykšta,

Grupė žymesnių Chicagos lietuvių, atvykusių išlydėti Amerikos lietuvių krepšinininkus (iš k.): Chicagos lietuvių šachmatininkų vadovas Vl. Karpuska, J. Kreivėnas, kelionių agentūros savininkas, rūpinęsis krepšinininkų kelione, W. Rask-Rasčiauskas, B. Kubilius ir kt.

KREPŠININKAI SKANDINAVIJOJE IR VĖL NAMUOSE

EDVARDAS ŠULAITIS

Po rungtynių Lietuvoje, Amerikos lietuviai krepšinininkai išvyko į Skandinaviją, kur sužaidė trejas rungtynes. Iš Lietuvos išskridus rugpjūčio 31 d. ryte, dar tą patį vakarą buvo rungtyniauta Helsinkyje prieš Suomijos rinktinę, kuri ruošėsi tame mieste kiek vėliau įvykusioms Europos krepšinio pirmenybėms (ten suomiai iškovojo nelauktai aukštą vietą -- V-ją). Tačiau nedaug trūko, jog Suomija būtų įveikta; prieš ją pralaimėta tik 73:80. JAV lietuviai krepšinininkai dėl pralaimėjimo taip pat kaltina ir labai blogą teisėjavimą, kuomet teisėjai lietuviams kartais skyrė baudas visai be reikalo.

kuomet nūgalimos klūtyts, kuomet įveiktamas vieno kieto darbo etapas.

10 sportininkų, kurių tik trys yra matę savo tėvų žemę, trys -- ši pasauli išvydę jau pakeliui į šią laisvės šalį, o likusieji gimusieji Dėdės Samo žemėje, buvo dienos herojai. Jie išvyko ieškoti Lietuvos, susitikti su Lietuvos jaunimu, nuvežti jiems dalelę Vakarų pasaulio -- dovaną, kurios tenykščiai žmonės ilgisi.

Dar valandą prieš išvykimą O'Hare aerodrome rikiavosi sportininkai, jų palydovai ir išlydėti atėjusieji tautiečiai. Spraksėjo foto ir filmavimo aparatai, mezgėsi kalbos tarp vykstančiųjų ir pasiliekančiųjų. Girdėjosi šūkių -- geros sėkmės tėvynėje, parvežkite mums Lietuvos žemės!

Rugpjūčio mėn. 17 d. krepšinininkai su palydovais pasiekė tėvynę, o kaip ten jiems sekėsi plačiai rašo V. Kazakevičius savo straipsnyje.

Su Suomija žaista dar vieną kartą ir antrame susitikime laimėjimas taip pat atiteko suomiams. Tačiau jiems tuomet buvo pralaimėta dar mažesniu santykiu -- 74:79.

Amerikos lietuvių komandai rungtynėse prieš Suomiją taškų pelnė: J. Jankauskas -- 15 ir 10, Jansenas -- 13,9, Seputavičius -- 8,11, Razutis -- 9,7, Miniotas -- 7,7, Galinaitis -- 11,10, Miknaitis -- 10,20.

Zymiai lengviau lietuviams ėjosi Stockholme, kur kovota prieš vietos stiprią Alviks BK komandą. Pirmame kėlinyje prieš švedus vyko apylygis žaidimas ir jis baigėsi 47:47. Tačiau po pertraukos JAV lietuviai tuoj atsigrėbė. Šis kėlinys baigėsi 47:26 lietuvių naudai, o rungtynės -- 94:73.

Šiame susitikime taškų lietuvių naudai pelnė: J. Jankauskas 13, Jansenas 21, Seputavičius 17, Galinaitis 10, Miknaitis 12, Kaunas 4, Miniotas 17.

Rugsėjo 5 d. sugrįžo JAV lietuvių krepšinio komanda, kuri viešėjo Lietuvoje ir Skandinavijoje. Kol vyrai perėjo muitinę ir sutvarkė kitus formalumus, užtruko apie valandą laiko. Tuomet jie puolė į giminių bei kity artimųjų glėbį, kratė vieni kitiems rankas, lyg būtų nesimatę ilgus metus.

Vyrai atrodė gerokai išsargę trijų savaitių laikotarpyje, kurio metu sužaidė 8 rungtynes, apkeliavo apie 10 miestų, daugumas susitiko daugelį metų nematytus artimuosius, pažįstamus. "Visa kėlionė, lyg sapnas", -- tvirtino vienas grįžusiųjų. O'Hare tarptautiniame aerodrome, -- "ji buvo trumpa, bet maloni". "Tai buvo vienos

Tęsiama 10 psl.

CLASS OF SERVICE
This is a fast message unless its deferred character is indicated by the proper symbol.

WESTERN UNION
W. P. MARSHALL
CHAIRMAN OF THE BOARD
TELEGRAM
R. W. MCFALL
PRESIDENT

SYMBOLS
DL = Day Letter
NL = Night Letter
LT = International Letter Telegram

The filing time shown in the date line on domestic telegrams is LOCAL TIME at point of origin. Time of receipt is LOCAL TIME at point of destination.

Y0A087 (16) (07) DE A548 PB288 = P
ZLB695 RW275 INTL FR ZL VILNIUS VIA WUI-22 3 1605
= E SULAITIS =
1320 S 48 CT CICERO (ILL) 60650 =

SKUBIAI PRANESKITE DIRVONIUI VIZOS BUS PRATESTOS LIETUVOJE

=KIEK REIKES TODEL MKITE PENKIOMS DIENOMS =
V KAZAKEVICIUS =

Taip atrodė viena iš telegramų, gautų iš Lietuvos krepšinio išvykos reikalu.

Amerikos lietuviai krepšininkai Kennedy aerodrome pasiruošę kelionei į Lietuvą.

KREPŠININKAI SKANDINAVIJOJE IR VĒL NAMUOSE Tęsinys iš 8 psl.

iš gražiausių ir labiausiai atmintin įstrigusių dienų mano gyvenime", -- tvirtino kitas.

Sekancios dienos vakare Beverley Woods restorane Chicagoje susirinko apie 150 tautiečių, kurie atėjo pagerbti žygio į Lietuvą dalyvius, išklausti jų pranešimų, pasidalinti mintimis. Pobūvio metu buvo išklaudyta krepšinio komandos trenerio R. Dirvonio, išvykos vadovo P. Mieželio ir vėno iš išvykos rengėjų -- T. Remeikio kalbų.

R. Mieželis kalbą pailustravo daugelio Lietuvoje viešėjusiųjų krepšininkų mintimis. Vienas jų pareiškė, jog, nežiūrint kuri pusė laimėjo, rungtynes laimėjo Lietuva!

Vakaro programą atidaręs dr. Tomas Remeikis apibūdino tą tvankią atmosferą, kurioje ši išvyka suorganizuota. Nušviesti ir nežmoniški keliai, kuriuos išvykos opozicija naudojo, norėdami ją sugriauti.

Pats pagrindinis išvykos rengimo asmuo Rimas Dirvonis, ant kurio pečių gulėjo komandos sudarymas ir jos paruošimas, nupasakojo sportinę išvykos pusę. Jis pabrėžė, jog buvo galima kiek geriau pasirodyti, jeigu visokie "veiksniai" nebūtų į Lietuvą vykstančiųjų sportininkų šmelžę, jiems nebūtų grasinę ar, atkalbinę nevykti. Nežiūrint viso to -- išvyka vistiek gerai pavyko, nors turėta sunkumų čia ir Lietuvoje, kur kvietėjas taip pat turėjo susidurti su kliūtimis.

Remeikis pabrėžė, kad Vilniaus Tiesa žymiai objektyviau informavo apie rungtynes negu daugumas Amerikos lietuvių laikraščių. Jis taip pat atkreipė dėmesį ir į tą faktą, kad mūsų laikraščiams, organizuojant išvyką, buvo parūpinta teisingos, informacinės medžiagos, bet jie atsisakė tokia medžiaga talpinti, nors mielai dėjo kitų žmonių išvyką neįtikinančius rašinius.

Kalbėtojai pareiškė mintį, jog panašių išvykų ateityje žada būti daugiau, nors šiuo metu nieko konkretaus nėra žinoma. Lietuvoje beviešint užmezgti kontaktai, kurie, darant tolimesnes išvykas ateityje paiengvės. Visų kalbėtojų nuotaka dėl išvykos buvo gera.

Krepšininkų išvyka į Lietuvą buvo plačiai pagarsinta dr. G. Bylos-Bylaičio susukta filma, kuri pradžioje buvo rodyta Chicagoje, o vėliau kituose JAV ir Kanados miestuose. Ją matė daugiau negu 1.000 tautiečių. Filmas juostos plotis -- 8 mm, su įkalbėtu garsu ir įgrotu muzika, ekrane rodoma apie 1 val. laiko.

Išsvijęs lietuviai apie krepšininkų žygį į Lietuvą išsamiausiai patyrė iš Lietuvoje leidžiamos spaudos. Plačiausiai apie ją raše Sporto laikraštis; taip pat plačiau paminėjo Tiesa, Komjaunimo Tiesa, Gimtasis Kraštas) pirmoji įdėjo ir kelias nuotraukas). Švyturio žurnalas 1967 m.

R. MIEŽELIS kalba krepšininkų pagerbime, jiems sugrįžus iš Lietuvos.

Nr. 17 patalpino nuotrauką iš Amerikos lietuvių krepšininkų susitikimo su Vilniaus Statyba su antrašte "Tautiečiai iš Amerikos".

Jau minėtas Sporto laikraštis svarbesniu 1967 m. sporto įvykių apžvalgoje gruodžio 30 d. raše:

"Pirmą kartą į Tarybų Lietuvą atvyksta jaunų Amerikos lietuvių, krepšinio mėgėjų grupė. Jie čia susitinka su mūsų krepšininkais, rungtyniauja Vilniuje, Trakuose, Druskininkuose. Nuosirdžiai išlydėti, jie tikisi dar atvykti, užmegsti dar glaudesnę sportinę draugystę".

Lietuvoje ši išvyka plačiai buvo pagarsinta kronikinio pobūdžio filme "Keturi susitikimai", kuriame gana teigiamai atvaizduojamas Amerikos lietuvių pasirodymas. Plačiai po pasaulį ši išvyka nuskambėjo, kuomet apie ją buvo įdėta korespondencija milijoninį tiražą turinčiame rusų kalba išeinančiame sporto dienraštyje Sovietų Sport.

Amerikoje, šalia Vienybės, šią išvyką kultūringai įvertinti ėmėsi Metmenų žurnalas (1968 m. Nr. 15). Bešališką pasikalbėjimą su komandos vadovu R. Dirvoniu davė Mūsų Vytis (1967 m. Nr. 5). Taip pat išvyką entuziastingai sutiko, o vėliau ją teigiamai įvertino taip vadinama

Amerikos lietuvių pažangioji spauda. Bešališkų žinių apie išvyką davė Kanados Tėviškės Žiburiai, nors savo komentarais jie mažai išsiskyrė iš ekstreminės spaudos tarpo. Pietų Amerikoje apie išvyką informavo Argentinos Lietuvių Balsas. (Šis laikraštis prieš išvyką įdėjo jos organizatorių komunikatą). Taip pat bešališkų aprašymų apie išvyką davė Tėviškes Pastogė Australijoje ir Europos Lietuvis -- Anglijoje.

Patys išvykos rengėjai savo rėmėjams išsiuntinėtuose laiškuose pasidžiaugė išvykos pasisekimu ir davė išvykos pinigine apyskaitą. Ji skambėjo taip: surinkta iš JAV ir Kanadoje gyvenančių lietuvių -- \$13,970. Išlaidų būta: Kelionės ir pragyvenimo išlaidos -- \$12,391, administracinės išlaidos, uniformos ir pan. -- \$2,404; viso išlaidų -- \$14,795. Nuostolio turėta -- \$825.

Šiandien krepšininkų žygis į Lietuvą jau yra tik istorinės vertės įvykis. Jį organizuojant sunkumų būta Amerikoje, kliūčių užteko ir tėvynėje. Šis tas šiuo metu išvykos reikalais dar nutylėtina. Tik keista, jog kai kas dėl išvykos "laurus" nori tik sau susikrauti, visai nusigręžiant nuo tikrovės. Bet faktai lieka faktais, nežiūrint kaip kas norėtų nuo jų pabėgti.

Dabar išvyka atiduota istorijai. Ir ji ją vertins savaip. Ji negailėstinga ir nepataikaujanti. Tačiau, kaip dabar atrodo, ji tarsi žodį išvykos sumanytojų ir nuoširdžių jos organizatorių naudai.

ŽYGIS Į LIETUVĄ

nemokamas Vienybės priedas. Perkant atskirai 1 dol.

REDAKTORIUS - EDVARDAS ŠULAITIS.

Leidinyas gaunamas Vienybės redakcijoje, 192 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. ir pas E. Šulaitį, 1911 S. 49th Ct., Cicero,

Nuotraukos: J. Juknevičiaus, I. Šeinaus, S. Narkėliūnaitės, W. Rask-Rasčiausko, V. Zalatoriaus, E. Šulaičio.

IŠLEIDO VIENYBĖS LEIDĖJAI.

Ką pridarė tie „nevykėliai“?

Jau daugiau kaip metai prabėgo nuo tų dienų, kada sutikome ir išlydėjome jaunuosius Amerikos lietuvių krepšinininkus, sužadusius pas mus penkerias draugiškas rungtynes. Tautiečių viešnagė mūsų sporto mėgėjųms tebėra gražus, naudingas ir atmintinas epizodas, likęs lietuviško sporto istorijoje. Toji viešnagė, užfiksuota draugiškuose mūsų spaudos reportažuose, pirmiausia buvo malonus sportinės draugystės ir sportinės kovos pavyzdys, drauge primenantis, jog užjūryje yra jaunų, gabių tautiečių - sportininkų, kurių lietuviųbei išlaikyti, lyg gyvybės šaltinis, yra reikalingi ryšiai su tėvų kraštu, su mūsų sportu.

Tuo tarpu svetur, kaip žinia, įvairiems politikieriams jaunuolių žygis labai nepatiko. Jau rašėme, kad grįžus krepšinininkams į namus, emigracijoje nauja jėga prasidėjo kampanija prieš „nusikaltėlius“, kurie, nepaklausę reakcinių vadeivų, apsilankė Tarybų Lietuvoje, kad pabendrautų su mūsų sportininkais. Išvykos aptarimas užjūryje buvo paverstas į reakcinės politikos puolimą prieš panašius kontaktus su Lietuva. Dar daugiau: nacionalistinių politikierių pastangomis išvyka sukėlė buržuazinėje emigracijoje visuomenėje rietenas, skilimus, barnius, kurie padėjo išryškėti idėjiniams tos visuomenės ir jos vadeivų bejėgiškumui, konservatyvumui, baikštumui.

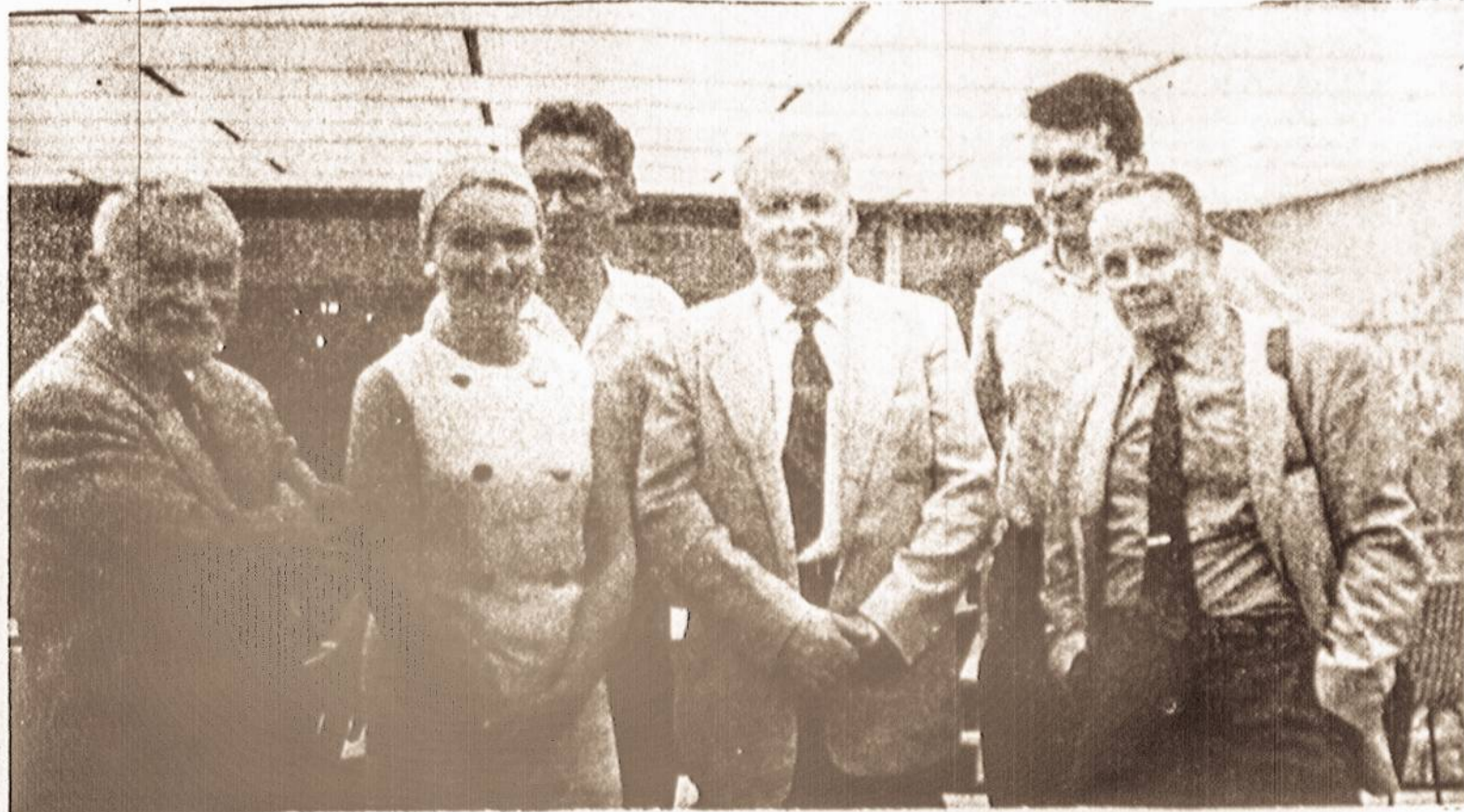
Sportininkai, tur būt, net nenujautė, kad jų žingnis gali sukelti tokią sulrutę visuomenėje, kurios veikėjams nuo aklos neapykantos socializmui seniai pernelgę pagedo nervai. Krepšinininkai toliau sau sportavo, apsieidami be visuomeninės veiklos ir ginčų - už juos jau triukšmingai „dirbo“ įsivažiavusi „vaduotojų“ politikieriška mašina. Kulminaciją „drausmintojai“ pasiekė, kai patys sugriovė emigracinę sportinę organizaciją. O buvo taip.

Šių metų pradžioje Toronte į suvažiavimą susirinko SALFASS (Šiaurės Amerikos lietuvių fizinio auklėjimo ir sporto sąjungos) atstovai. Kaip buvo galima tikėtis, pagrindiniu jų rūpesčiu tapo krepšinininkų išvykos įvertinimas. Reakciniai sporto politikieriai mėgino panaudoti savo įtaką ir pasmerkti krepšinininkus, tuo pačiu užkertant kelią kitiems panašioms bendradarbiavimo mėginimams ateityje. Tačiau politikieriai nesurinko reikiamos balsų daugumos: tad suvažiavimas oficialiai krepšinininkų nepasmerkė.

Ir taip jau silpna, neturinti pakankamos emigracinę sportinę organizaciją, įsisiūbavus politikieriškoms atstoms, triukšmingai skilo perpus. Iš SALFASS organizacijos pasitraukė du Čikagos klubai - „LSK Aras“ ir „Neo Lithuania“.

Tą patį grasino padaryti dar pora klubų. Tuoj pat pasiskelbė nauji, „patriotiškesni“ sporto vadovai, kurie sudarė prieš pagrindinę organizaciją nukreiptą Amerikos lietuvių sporto federaciją (ALSF). Emigracinio sporto veikėjai, bijodami visiškai susikompromituoti, ėmė skubiai ieškoti kompromisinio susitarimo. Kaip rašė nuoseklus krepšinininkų išvykos priešininkas K. Baronas, reikėjo gelbėti padėti. Naujos SALFASS vadovybės pirmininkas A. Bielskus iš Klivlendo važlavo tartis su „atskultėliais“ į Čikagą, bet susitaikymo posėdis baigėsi fiasku. Emigracinis sportinis judėjimas atsidūrė akliavietėje: jau ir taip gerokai šlubavo ten sportas, o čia dar prasidėjo įnirtingos tarpusavio rietenos.

Tas pats K. Baronas siūlė gelbėti padėti, skubiai sušaukiant naują suvažiavimą, kur balsuotų klubai, o ne valdybos nariai ir kur svarbiausias

New Yorko lietuviai, išlydėję sportininkus į Lietuvą: (iš k.) dail. V. Jonynas, N. Šalčiuviene, A. Gureckas, J. Valaitis, A. Šalčius ir A. Mačionis.

punktas turėtų būti: „vis tik nubaudimas“, jeigu ne visų dalyvavusių sportininkų, tai nors jų iniciatorių“. Nacionalistinėje emigracijoje spaudoje pasipylė graudūs verksmai. Toronto laikraštis lauzė rankas, straipsnio antrašte skelbdamas, praėjus dviem mėnesiams po suvažiavimo Toronte: „Draskomas sportas“. O juk prieš tai, informuodamas apie tą metinį suvažiavimą, laikraštis optimistiškai rašė, kad jame dalyvavo atstovai iš Čikagos, Detroito, Klivlendo (JAV), Hamiltono, Londono ir Toronto (Kanada), kad dvi dienas vyko diskusijos ir kad „suvažiavimą tenka laikyti labai pavykusiu“.

Po to gi laikraštis garšiai skundėsi dėl nemažonau veikėjams skilimo: „Tai įvyko dėl to, kad kai kurie sportininkai, sąmoningai ar nesąmoningai, staiga metėsi į sritį, kuri jiems svetima“. Visiškai praradus logiką, krepšinininkai, surengę sportinę - turistinę kelionę, buvo apkaltinti... metimusi į politiką, kai tuo tarpu iš jų kelionės politiką darė kaip tik emigracinė antitarybinė spauda ir įvairūs veikėjai - „tautiniai drausmintojai“. Krepšinininkai buvo mokomi: „Gali sportininkai ar kitos grupės pateikti savo sugestijas, argumentus, bet sprendimas politinėje srityje priklauso ne sportininkams“. Čia kritikai jau visiškai susipainiojo: patys paverdami sportinę - turistinę išvyką politiniu faktu, jie reikalavo iš sportininkų nesikišti į politiką, bet klausyti reakcinių politikierių, t. y. vis tiek dalyvauti politikoje, akiai sekant paskui „drausmintojus“.

Tokio blaškymosi, panikos sukulto nelogiškumo pavyzdžių to meto rašiniuose ir kalbose būta pakankamai. Kaltino kas ką galėjo ir kaip galėjo.

O griuvančio kortų namelio veikėjai mėgino likviduoti skandalą. Jie rinkosi į santaikos susitikimus, nors vienį kitiems buvo nepagalilę praeikimo žodžių. Pagaliau po pustrčio mėnesio dviejų „organizacijų vadovai susitiko Vauseono mieste ir paskelbė komunikatą apie susitaikymą. Šį kartą, nedalyvaujant platesnių emigracinių sportinių sluoksnių atstovams, kaip kad buvo metiniame suvažiavime, dviejų „centro valdybų“ (1) nariai rado kompromisinį sprendimą:

„Iš esmės pasmerkti 1967 m. vasarą įvykusią krepšinininkų išvyką“. Šis nedrąsus ir abstraktus nutarimas reišė jau Piro pergalę... Dar jie sutarė uždrausti be centro valdybos leidimo „dalyvauti ar organizuoti bet kokią sportinę reprezentaciją už Šiaurės Amerikos ribų“.

Betgi jau po to, vasarą, teko girdėti iš Amerikos lietuvių sporto mėgėjų ne vieną pasiūlymą tartis dėl galimybės atvykti tai ar kitai išievių grupei parungtyniauti į Lietuvą. Emigracijoje spaudoje Algirdas Daukša rašė: „Beje, kai kurių važlavusių kritikuojančių nuosirdumu tektų pababoti. Kai kur gal ir pavydas paslėptas... Na, o kas gi nenorėtų Lietuvon pavažiuoti?“.

Matyt, čia daug lėmė ir tvirta, nuosekli krepšinininkų išvykos organizatorių pozicija, sukėlusį pakankamai simpatijų ir radusį palankų atgarsį jaunimo tarpe.

Prie to prisidėjo ir išryškėjęs reakciniams politikieriams tarnaujančių sporto veikėjų bejėgiškumas, pasireiškęs skandalu ir skilimu po jaunų „neklaužadų“ išvykos.

O krepšinininkai, viešėję Lietuvoje, toliau sau gyvena ir sportuoja, nesikišdami į veikėjų rietenas. Tiesa, išvykos koordinatoriui paskelbė plačią ataskaitą, kuria stengėsi pagrįsti savo sumanymo naudingumą, Lietuvos sporto darbuotojų, bendravusių su krepšinininkais, elgesį pavadinami ten džentelmeniškai, o išvyką vadindami naudinga. Tie jų aiškinimai, žinoma, susilaukė naujų užsipuolimų, kai kurie koordinatorių buvo įvairiai „nubausti“, bet organizatoriai nepasitraukė. Tik A. P. Gureckas iš Bruklino, pagal savo silpnadvasišką papratimą, bandė viename ekstremistų leidinyje krepšinininkų ir organizatorių vardu neprrašytas veidmainingai „atsiriboti“ nuo kai kurių pagrindinių kelionės talkininkų, jų išsizadėti ir tuo būdu pasiteisinti prieš ultradesiniuosius persekiotojus: „mums segamos gėdos žymės neprisiimame“. Pavyzdžiui, E. Sulaitis, žinomas „Vienybės“ bendradarbis, buvo vienas pirmųjų išvykos sumanytojų ir pagrindinių jos rėmėjų, pats laikraštis bene vienintelis, kuris kelionę plačiausiai išpropagavo ir visaip palaikė, o A. P. Gureckas šventvagiškai ir bailiai mušė į krūtin, kad, dalyviai, rėmėjai „Vienybės“ paramos visai nepageidavo...
Žodžiu, pirmas Amerikos lietuvių sportininkų mėginimas parungtyniauti Tarybų Lietuvoje, pasirodo, padėjo atskleisti nacionalistinės emigracijos veikėjų pakrikimą, bejėgiškumą.

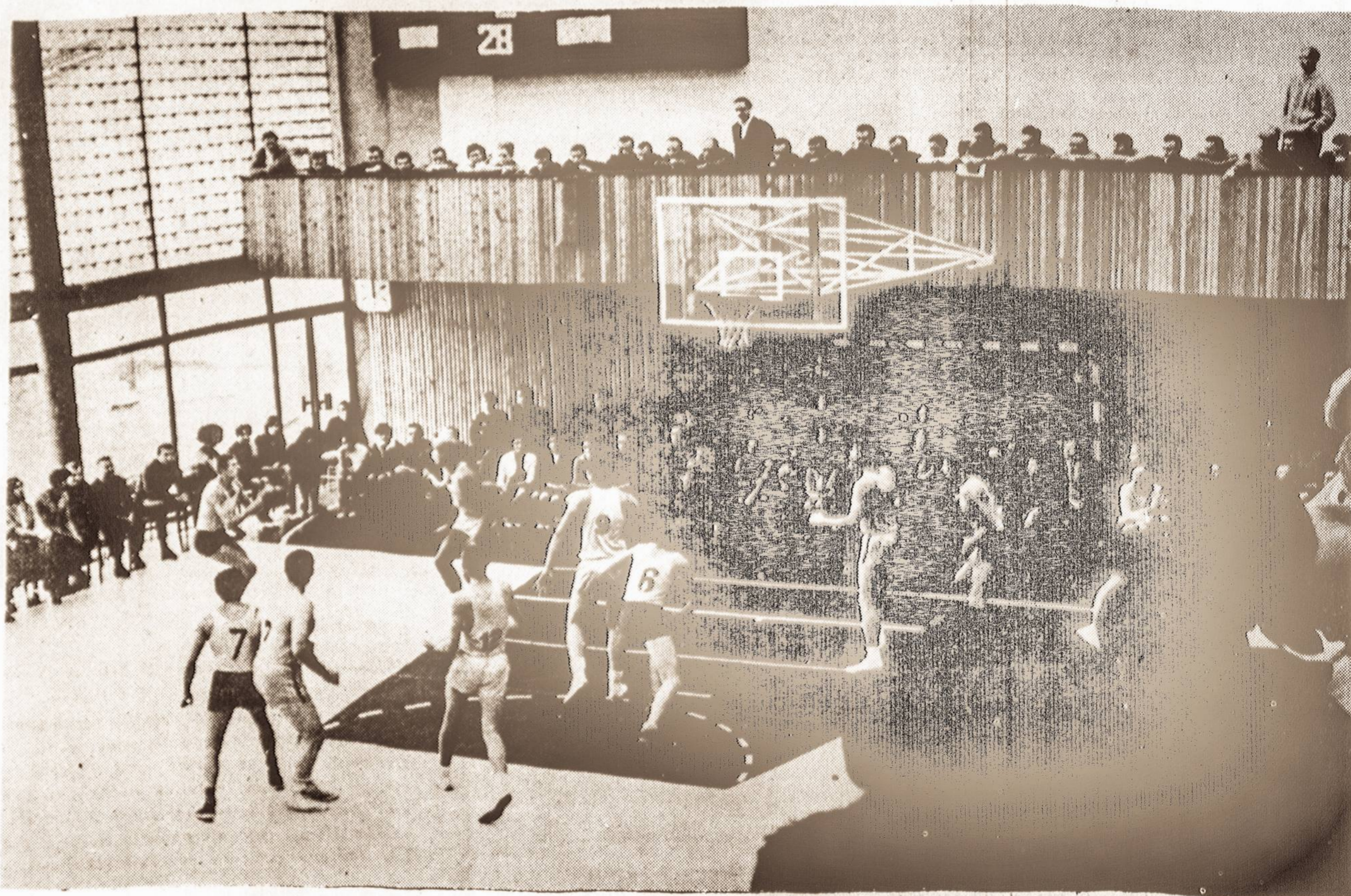
Amerikos lietuvių krepšinininkų išvykos vadovai, sugrįžę į Čikagą O'Hare aerodrome susitinka su savo šeimomis: (iš dešinės) Mioželienė su sūnumi, R. Dirvonis, D. Dirvonienė, R. Mioželis ir V. Bikulčius iš San Francisco.

RED. PASTABA. Ištraukos iš Vilniaus Sporto laikraščio (1968 m. lapkr. 19 d.) tilpusio V. Kasaičio rašinio. V. Kasaitis yra vieno Lietuvoje gyvenančio žurnalisto slapyvardė. Šis straipsnis dedamas, norint parodyti, jog ir tevyneje pažįstamos išieivijos problemos, jomis stelojamosi, piktinimasi griaunamojo pobūdžio veikla. Nors straipsnio pobūdis vietomis grubus, tačiau argumentai svarūs ir iškalbus.

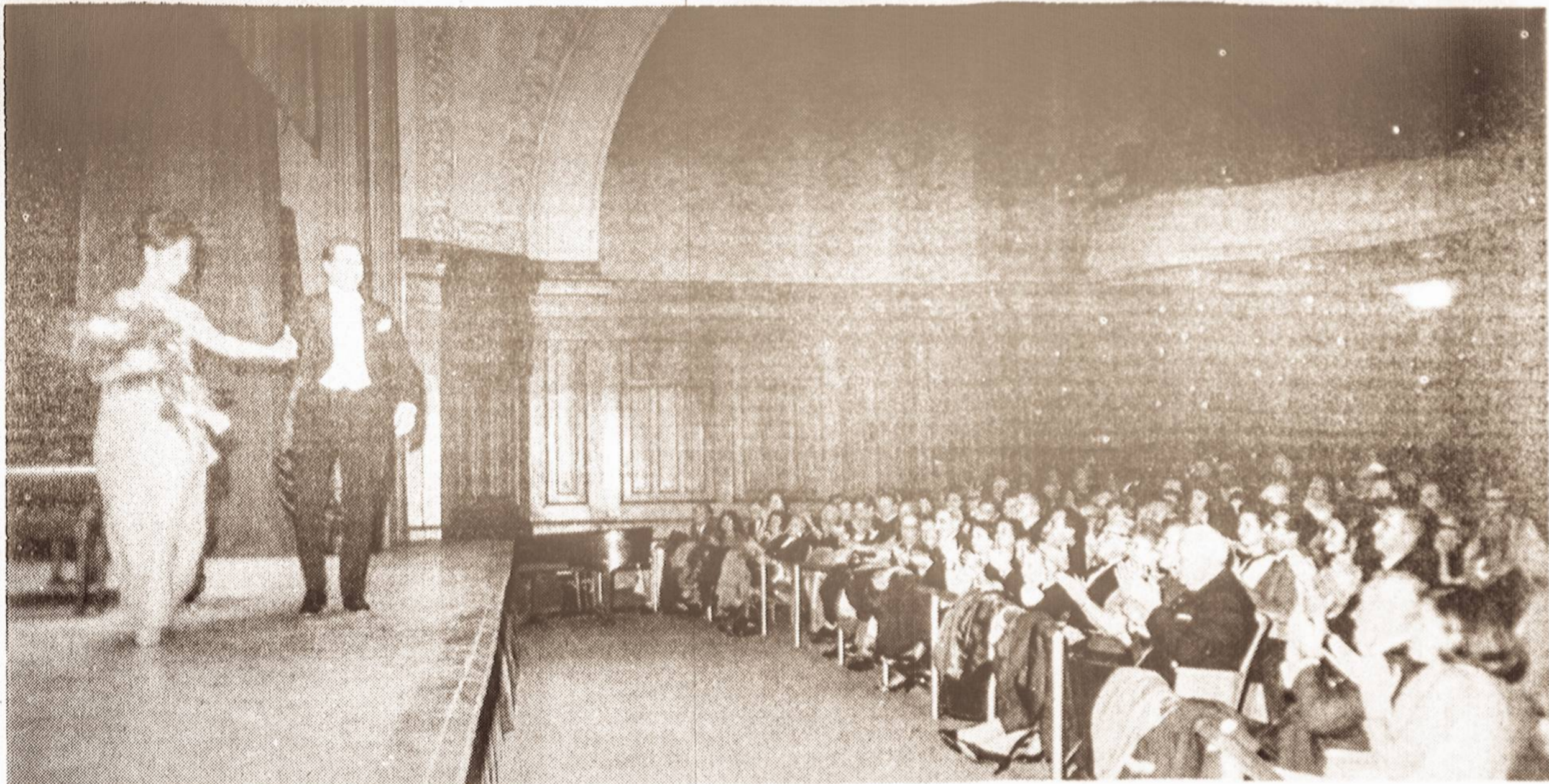

Amerikos lietuviai krepšininkai su lietuvaitėmis Vilniaus aerouoste.

JAV LIETUVIŲ KREPŠININKŲ ŽYGIS Į LIETUVĄ

Amerikos lietuvių ir Lietuvos komandų krepšininkai žaidimų metu Vilniuje.

Dalis publikos Žanetos ir Virgilijaus Noreikų koncerte Brooklyn Academy of Music.

MINTYS PO VIRGILIJAUS NOREIKOS KONCERTO

PRANE LAPIENĖ

Tur būt nebuvo nė vieno žmogaus, kuris zinodamas apie iš Lietuvos atvykusius menininkus - Virgilijū Noreiką ir koncertmeisterę Žanetą Noreikienę, nebūtų jaisiais domėjęsis. O visgi ne visi prideramai elgėsi. Darbininkas net apmokamo skelbimo apie Noreikos koncertą nedėjo! Tai daugiau negu nuostabu, žinant, kad tas laikraštis nesidrovi už dolerius dėti skelbimus įvairių šarlatanų, kurie siūlėsi išgydyti lietuvius be peilio, be vaistų, be gydytojų diplomų... Darbininkas talpina ir įvairių agentūrų skelbimus, kurie glaudžiai susiję su USSR. O lietuviams artistams, kurie aukštai iškilę savo talentu, kurių pasirodymu žavėjosi Kanados didmiesčiai, Chicago ir Bostonas, Darbininkas nematė reikalo net vienu žodžiu apie šiuos artistus prisiminti.

Maža to, panašių žmonių, to laikraščio redaktorių nusiteikimu, buvo įkalbėta ir bureliui jaunuolių -- nešioti plakatus ties Muzikos Akademijos durimis, pro kurias rinkosi minios išgirsti koncerto.

Negalėjau nesisąpsoti, kuomet paklausti, kokiu tikslu ir ką jie piketuoja, vienas jų, dideliu akcentu tariamais lietuviškais žodžiais, tesugebėjo pasakyti, kad "Norika nedainos Lietuvos himno"...

Ne, Noreikos koncerto piketavimas jokiū būdu nebuvo "sporadiškas jaunimo prasiveržimas... kuris tebejaucia negali susigyventi su naujom realybėm", kaip po koncerto Darbininkas teigia. Ir tai nebuvo Vyčiai, o tik vyciukai, kurie subrendę ir išmokę savistoviai protauti, šypsosis iš to jų "didvyriško žygio".

Vyčių organizacijos žmonių dalyvavo koncerte ir artistų priėmime. Kai kurie jų atsiprašinėjo Noreikas už tą piketą, į ką pastarasis reaguodamas tik apgailėstavo, kad nebuvo jokio fotografavo, kai jis pats, Virgilijus Noreika, su tais jaunuoliais draugiškai kalbėjęsis. Būtų jam buvęs gražus suvenyras, turint nuotraukoj su savim ir to žalio jaunimo būrelį.

Man buvo gaila tų gražių mergelių ir bernelių, kurie kažkieno suagituoti buvo išstoję taip labai neaiškiai misijai. Man rodos, zymiai geriau jų globėjai būtų padarę tą jaunimą paragindami koncerte dalyvauti, paaiškinant, kad tai artistai užaugę jau rusų valdomoj Lietuvoj, joje ėję mokslus, gilinę žinias kitose valstybėse ir kuriems niekada nekyla mintis padiskutuoti klausimą ar verta būti lietuviams... Reikėjo paprašyti tuos jaunus žmones atkreipti dėmesį į artisto lietuviškų žodžių tarseną. Visa tai gal būtų įdiegę juose didesnį savigarbos jausmą, kad ir jie yra lietuviai, gal būtų labiau susidomėję savo ar tėvų gimtąja kalba.

Ties Muzikos Akademijos durimis tas jaunimas platino ir lapelius, kuriuose buvo smerikiami koncerto rengėjai. Be kitko, juose buvo įrašyta, kad reikia smerkti "so-

viety pastangas patraukliū ir pasaldintu kąsneliu suskaldyti lietuvius"...

Komedija! Ar begali kas labiau suskaldyti lietuvius, negu tai jau yra padaryta mūsų ultra patrijotų?

O ir atvykusi vėlesnioji lietuvių išeivija tarpusavyje jau gerai apsiskaldžiusi. Ryškiausias to pavyzdys buvo, kai kartą mano sodyboj susirinkęs būrys rašytojų ir poetų su Juozu Tysliava tarėsi apie naujo žurnalo leidimą. O kada juos pakviečiau pietų, vienas jų atsiskakė sėstis prie bendro stalo, kur buvęs jo priešas. Nieko nepadėjo mano prašymas pamiršti kada tai Lietuvoj iš to asmens pajustą žodinę nuoskaudą, visiems atsidūrus vienokioj būtyje. Aišku, žurnalo leisti kartu nesutarė.

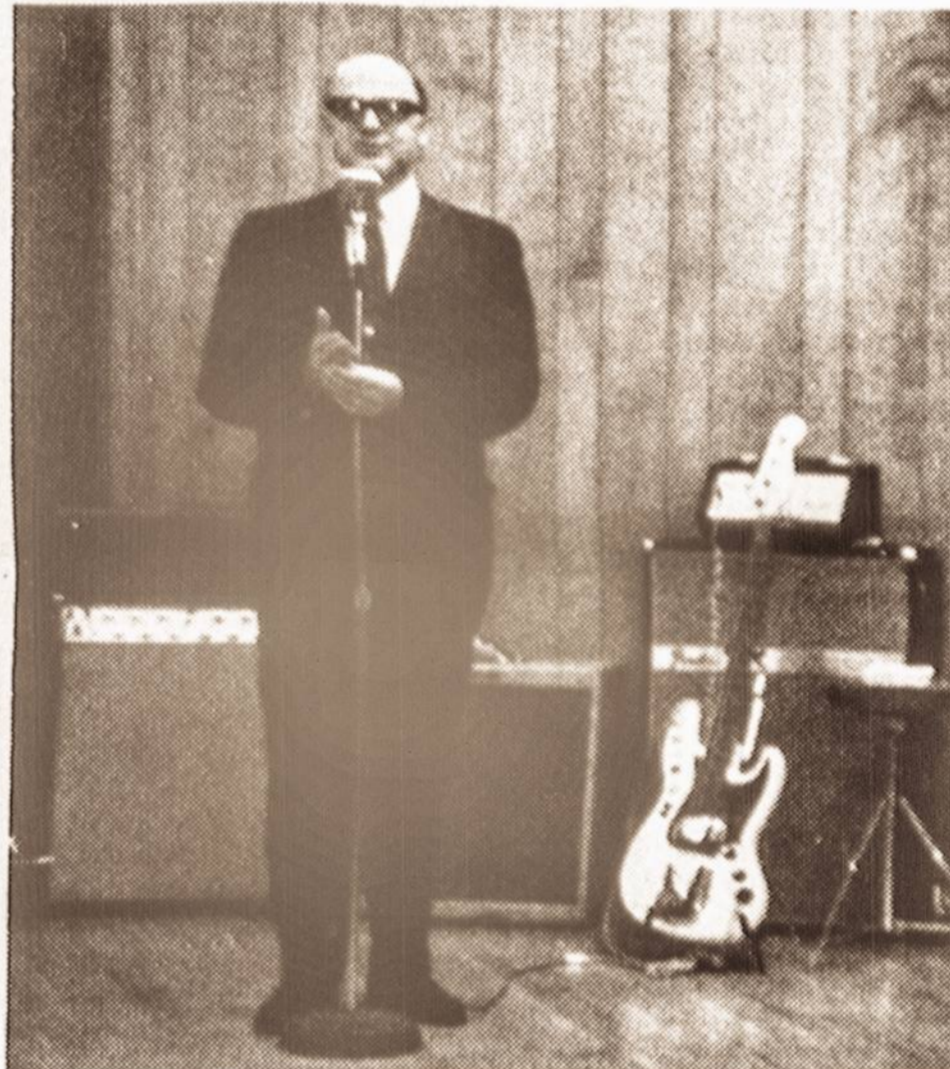
Taip, mes gana gerai susiskaldę ir nei sovietai, nei kas kitas už tai nekalti, nes suskaldymas įvykdytas vėlesniosios lietuvių išeivijos, kuri užgrobusi Amerikos lietuvių laikraščius, juose paliejo savąją tulžį.

Maskva, girdi, atsiuntusi šiuos artistus, kurie, prof. Maccinos manymu, turi kažkokį baisų tikslą. O Darbininkas nurodo ir tą tikslą: tikslas esąs nustatyti lietuvių prieš lietuvi.

Kodėl vis Maskva? Gal kai kada ir lietuviai priverčia Maskvą paklusti jų mažyčiams prašymams!

Matant kiek Lietuvos žmonės rūpinasi savo tautos reikalais, žiūrint į ten išleidytiems tūkstantiniais tiražais knygas, puošnius mūsų tautosakos, architektūros pa-

Tęsiama II psl.

PROF. JOKŪBAS STUKAS sveikina Žanetą ir Virgilijū Noreikus priėmime, kuris įvyko V. Belecko Winter Garden salėje.

Vienybės nuotraukos

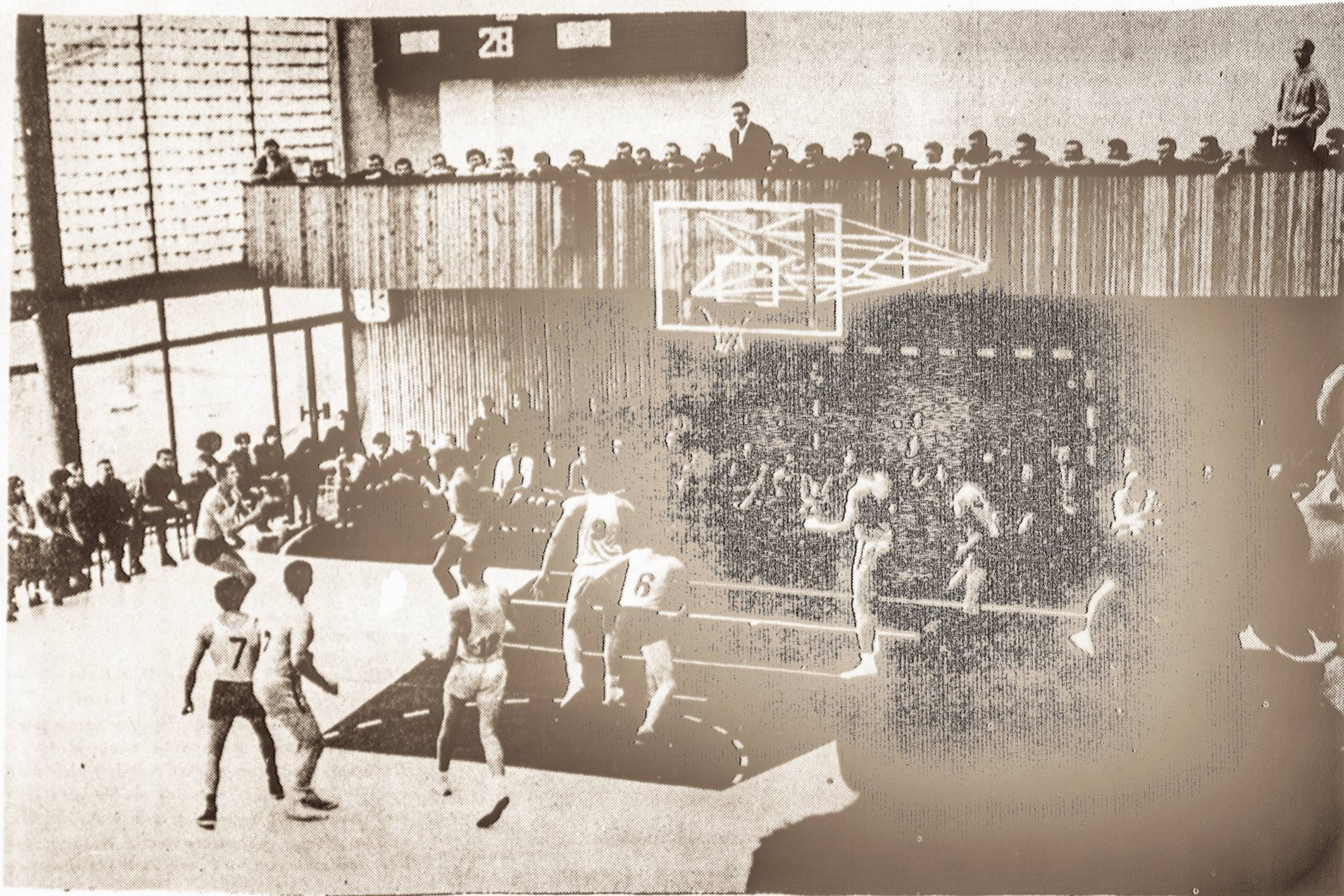

Žanetos ir Virgilijaus Noreikų priėmime V. Belecko Winter Garden restorane: (iš k. į d.) - J. Šileikis, B. Marijošius iš Toronto, Kanados - Noreikos "impresario", L. Šileikytė-Marijošienė, V. Alksninis, Z. Jurys ir kt. Dešinėje - B. Venckienė.

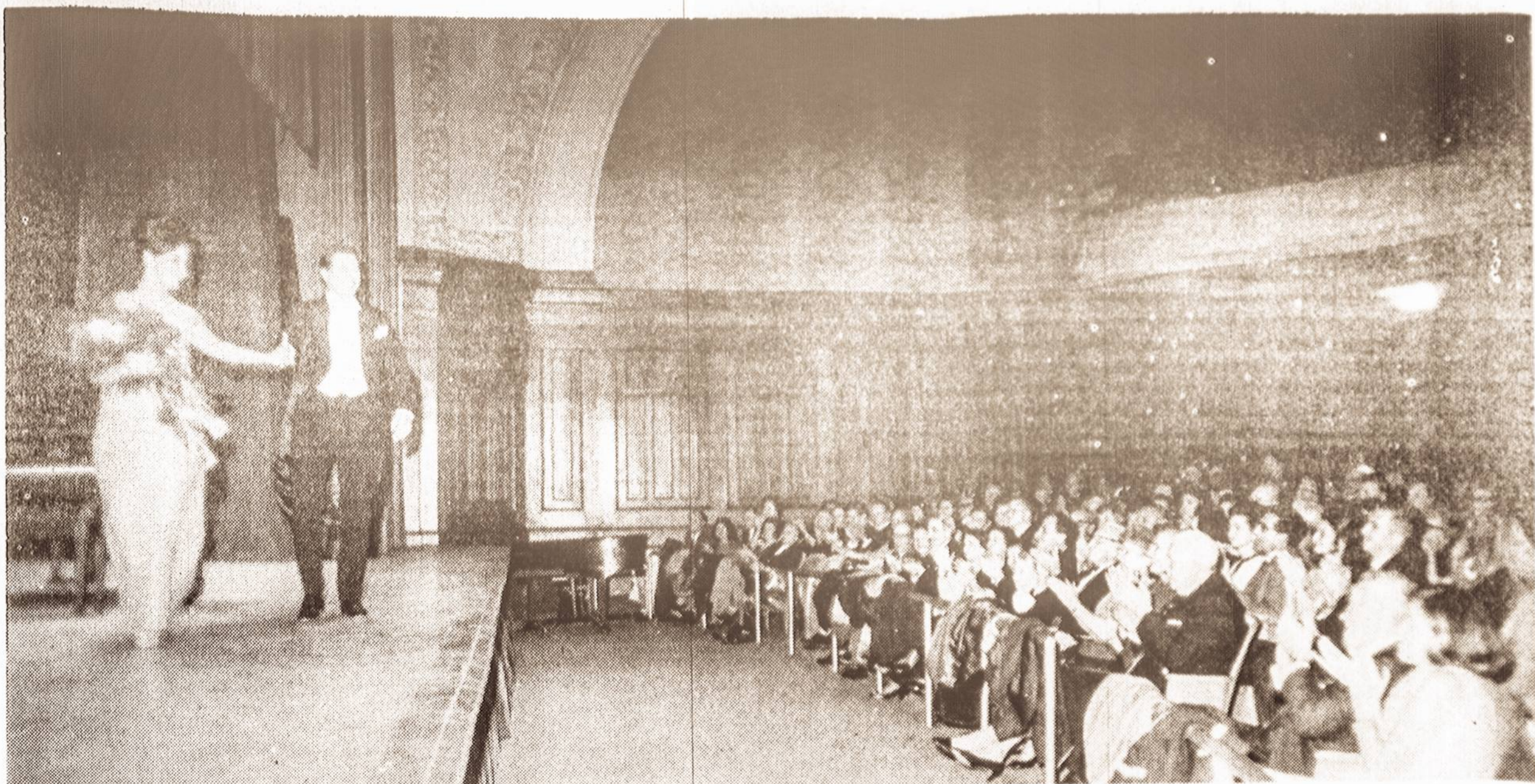

Amerikos lietuviai krepšininkai su lietuvaitėmis Vilniaus aerouoste.

JAV LIETUVIŲ KREPŠININKŲ ŽYGIS Į LIETUVĄ

Amerikos lietuvių ir Lietuvos komandų krepšininkai žaidimų metu Vilniuje.

Dalis publikos Žanetos ir Virgilijaus Noreikų koncerte Brooklyn Academy of Music.

MINTYS PO VIRGILIJAUS NOREIKOS KONCERTO

PRANE LAPIENĖ

Tur būt nebuvo nė vieno žmogaus, kuris zinodamas apie iš Lietuvos atvykusius menininkus – Virgilijų Noreiką ir koncertmeisterę Žanetą Noreikiene, nebūtų jaisiais domėjęsis. O visgi ne visi prideramai elgėsi. Darbininkas net apmokamo skelbimo apie Noreikos koncertą nedėjo! Tai daugiau negu nuostabu, žinant, kad tas laikraštis nesidrovi už dolerius dėti skelbimus įvairių sarlatanų, kurie siūlo išgydyti lietuvius be peilio, be vaistų, be gydytojų diplomų... Darbininkas talpina ir įvairių agentūrų skelbimus, kurie glaudžiai susiję su USSR. O lietuviams artistams, kurie aukštai iškilę savo talentu, kurių pasirodymu žavėjosi Kanados didmiesčiai, Čičaga ir Bostonas, Darbininkas nematė reikalo net vienu žodžiu apie šiuos artistas prisiminti.

Maža to, panašių žmonių, to laikraščio redaktorių nusiteikimu, buvo įkalbėta ir bureliui jaunuolių – nešioti plakatus ties Muzikos Akademijos durimis, pro kurias rinkosi minios išgirsti koncerto.

Negalėjau nesisųpsoti, kuomet paklausti, kokių tikslų ir ką jie piketuoja, vienas jų, dideliu akcentu tariamais lietuviškais žodžiais, tesugebėjo pasakyti, kad „Norika nedainos Lietuvos himno“...

Ne, Noreikos koncerto piketavimas jokių būdu nebuvo „sporadiškas jaunimo prasiveržimas... kuris tebejaučia negališ susigyventi su naujom realybėm“, kaip po koncerto Darbininkas teigia. Ir tai nebuvo Vyčiai, o tik vyciukai, kurie subrendę ir išmokę savistoviai protauti, šypsosis iš to jų „didvyriško žygio“.

Vycių organizacijos žmonių dalyvavo koncerte ir artistų priėmime. Kai kurie jų atsiprašinėjo Noreikas už tą piketą, į ką pastarasis reaguodamas tik apgailėstavo, kad nebuvo jokio fotografavo, kai jis pats, Virgilijus Noreika, su tais jaunuoliais draugiškai kalbėjėsi. Būtų jam buvęs gražus suvenyras, turint nuotraukoj su savim ir to žalio jaunimo burelį.

Man buvo gaila tų gražių mergelių ir bernelių, kurie kažkieno suagituoti buvo išstoję taip labai neaiškiai misijai. Man rodos, žymiai geriau jų globėjai būtų padarę tą jaunimą paragindami koncerte dalyvauti, paaiškinant, kad tai artistai užaugę jau rusų valdomoj Lietuvoj, joje ėję mokslus, gilinę žinias kitose valstybėse ir kuriems niekada nekyla mintis padiskutuoti klausimą ar verta būti lietuviais... Reikėjo paprašyti tuos jaunus žmones atkreipti dėmesį į artisto lietuviškų žodžių tarseną. Visa tai gal būtų įdiegę juose didesnę savigarbos jausmą, kad ir jie yra lietuviai, gal būtų labiau susidomėję savo ar tėvų gimtąja kalba.

Ties Muzikos Akademijos durimis tas jaunimas platino ir lapelius, kuriuose buvo smerkiami koncerto rengėjai. Be kitko, juose buvo įrašyta, kad reikia smerkti „so-

viety pastangas patraukliu ir pasaldintu kaseteliu suskaldyti lietuvius“...

Komedija! Ar begali kas labiau suskaldyti lietuvius, negu tai jau yra padaryta mūsų ultra patrijotų?!

O ir atvykusi vėlesnioji lietuvių išeivija tarpusavyje jau gerai apsiskaldžiusi. Ryškiausias to pavyzdys buvo, kai kartą mano sodyboj susirinkęs būrys rašytojų ir poetų su Juozu Tysliava tarėsi apie naujo žurnalo leidimą. O kada juos pakviečiau pietų, vienas jų atsisakė sėstis prie bendro stalo, kur buvęs jo priešas. Nieko nepadėjo mano prašymas pamiršti kada tai Lietuvoj iš to asmens pajustą žodinę nuoskaudą, visiems atsidūrus vienokioj būtyje. Aišku, žurnalo leisti kartu nesutare.

Taip, mes gana gerai susiskaldę ir nei sovietai, nei kas kitas už tai nekalti, nes suskaldymas įvykdytas vėlesniosios lietuvių išeivijos, kuri užgrobusi Amerikos lietuvių laikraščius, juose paliejo savąją tulžį.

Maskva, girdi, atsiuntusi šiuos artistas, kurie, prof. Maceinos manymu, turį kažkokį baisų tikslą. O Darbininkas nurodo ir tą tikslą: tikslas esąs nustatyti lietuvių prieš lietuvi.

Kodėl vis Maskva? Gal kai kada ir lietuviai priverčia Maskvą paklusti jų mažyčiams prašymams!

Matant kiek Lietuvos žmonės rūpinasi savo tautos reikalais, žiūrint į ten išleidytiems tūkstantiniams tiražais knygas, puošnius mūsų tautosakos, architektūros pa-

Tęsiama II psl.

PROF. JOKŪBAS STUKAS sveikina Žanetą ir Virgilijų Noreikus priėmime, kuris įvyko V. Belecko Winter Garden salėje.

Vienybės nuotraukos

Žanetos ir Virgilijaus Noreikų priėmime V. Belecko Winter Garden restorane: (iš k. į d.) – J. Šileikis, B. Marijošius iš Toronto, Kanados – Noreikos "impresario", L. Šileikytė-Marijošienė, V. Alksninis, Z. Jurys ir kt. Dešinėje – B. Venckienė.

JO PYKTIS PASIEKĖ VISUS KOMPASO KAMPUS

Rašytojas Upton Sinclair, kuris anądien mirė sulaukęs 90 metų, amerikiečiam ir lietuviam bus atmintinas savo 1906 m. išspausdinta apysaka *The Jungle*, kurią 1908 m. lietuviai išleido Chicagoje pavadinimu *Raistas*, o Vilniuje pavadinimu *Pelkės*.

Amerikoje vertimą parūpino artimas daugelio Vieniybės redaktorių draugas, JAV Imigracijos tarnybos tulkis, Vincas Daukšys, o išleido kitas artimas vienybėtis Jonas Naujokas, nors spausdino Lietuvos leidėjas A. Olšauskas, nes Vieniybė tuo metu iš Plymoutho kraustrėsi į Brooklyną ir knygy spausdinti negalėjo.

Vilniuj vertimą, sakoma, padaręs Vieniybės bendradarbis, rašytojas Kazys Puida, bet amerikiečiai nužvelgė, jis nusirašė Daukšio vertimą, vietomis gramatiškiau "sulletuvindamas" kalbą.

Lietuvius apysakai traukė lietuviški veikėjų vardai: Jurgis Rudkus, Ona Lukoszaitis, ir kiti. Be to, patys pirmieji žodžiai yra Vienažinskio populiarūs, ypač vestuvėse, dainos "Sudiev, kvietkeli tu brangiausias".

Pirmąjį jo dainų rinkinį Amerikoje išleido kun. J. Zebrys, o 3 laidas išleido Vieniybė.

Sinclairas gimė Baltimorėje, aštuonerius metus pirm Vieniybės pasirodymo ir pirm Raisto parašė (baigęs Columbia u-tą) 6 apysakas, kurios pasisekimo neturėjo, nors, sako, rašęs ta pačia "kentejimo" nuotaika, kuri jį traukė prie Kristaus, Hamleto ir poeto Shelley. Be jos, į šią apysaką, sako, sudėjęs ir didelę savo asmeninį to meto sielvartą, nes buvo tik ką vedęs, jauna žmona vargą sąlygose susilaukė kūdikio.

Raistas -- geras pavyzdys mūsų patarlės "Žmogus šaudo, Dievas kulkas gaudo". Ateivio darbininko, Amerikos gyvenimo sąlygų kančių kelio vaizdu autorius siekė sujau-dinti visuomenės dėmesį sąlygoms pagerinti, čia pasiūlant socializmo kelią. Bet pataikė netikėtą taikinį. Pats autorius vėliau su kartėliu pripažino: "Taikiau amerikiečių galvom, pataikiau į jų pilvus".

Visuomenė įkaitino ne darbininkų Jurgių nezmomiskas išnaudojimas, bet keli apysakos puslapiai, kurie pavaldavo kokiose nesvariose, nesantitarinėse sąlygose skerdyklų "trusų" gamina žmonėm parduavinti mesą (kerosinu apipiltą, su negyvom žiurkėm, ir t. p.).

Sujudo prezidentas, kongresas, spauda ir visi piliečiai. Prezidentas Teodor Roosevelt Sinclairą pakvietė

Upton Sinclair

į Baltuosius Rūmus, asmeniškai išgirsti jo patyrimus skerdyklose. Kongresas tuojau išleido aštrių sanitarinės priežiūros maistui įstatymų, su papildymais veikiančių ir šiandien. Kada Sinclair emė karštai prezidentą raginti pasirūpinti įstatymais gerinti darbininkų darbo sąlygas, Rooseveltas atsakė: "Sinclair, važiuok namo, o Amerikos valdymą palik man."

Apysakai kelią nutiesė socialistų dienraščio *Appeal to Reason* paskyrimas \$500 Sinclairui parašyti apysaką apie darbininkų gyvenimo sąlygas, kaip medžiagą propagandai už socializmą. Tai buvo 1904 m. Jaunas Sinclair apsigyveno skerdyklų rajone Chicagoje, kur išbuvo 7 savaites, rinkdamas medžiagą. Šią priemonę jis vartojo ir visom kitom vėlesnėm apysakom: pirma surinkdavo kiek galima daugiau medžiagos, o paskui ją literatūriškai apipavidalindavo.

Skerdyklų rajone susipažino su jaunu daktaru A. Graicūnu, kuris jį nusivedė į lietuvių salioną, o čia tuo metu vyko lietuviškos vestuvės. Čia, be abejojimo, išgirdo Vienažinskio dainą ir prisirinko lietuviškų vardų apysakos veikėjams. Jurgiui Rudkui, tačiau, be ne pasie-mė pavardė iš *Appeal to Reason* redakcijai žinomo lietuvi "amžino agitatoriaus" už socializmą ir "Ingersolliską bedievybę", Karolio Rurkaus, mažamokslio bastuno, kuris savo važinėjimais ir kalbomis padėjo dr. J. Šliupui ir J. O. Širvydui organizuoti Lietuvos socialistų partiją 1905 m. Kaip žinoma, apysakos Jurgis Rudkus pasidaro socialistu.

Apysaką parašęs, Sinclair ją iš eilės siulė penkiom leidyklom, bet visos atsisakė išleisti. Tada supykęs autorius

jį pats savo lėšomis 1906 m. išleido ir nustebo jos populiarumu. Ji vėliau buvo iš-versta į 17 kalbų, o vėliausią laidą vėl pats autorius išleido, su įvadu, 1946 metais. Olšauskas kitą lietuvišką laidą išleido 1912 m., o Lietuvos darbininkų draugija taip pat išleido naują laidą.

Visi kritikai sutaria: "Retai kuri knyga tiek žmonių gyvenimą paveikė, kiek *Raistas*." Buvęs Vieniybės administratorius, brooklynietis veikėjas Juozas Ambraziejus, kuris iš Anglijos į Ameriką atvyko 1908 m. liepos mėnesį, pasakodavo, kad laive jam teko skaityti apysaką (nežinoma, Chicago ar Vilniaus laidą) ir, sako, plaukai šiausėsi klausimu: "I kokį gi kraštą aš plaukiu?"

Vieniybėje redaktorius J. O. Širvydas apysaką recenzuodamas pasakojo: "Rudkus atvažiavo 'aukso šalin', pradėti naują Amerikoje gyvenimą. Chicago skerdyklose prasideda jo gyvenimo drama ir mokykla. Patiria visas Amerikos biznio sukybes. Lietuvoje nėra to, ką matė. Visuomenės santvarka žmogui priešui daro. Tėviskumo nėra, nėra ir broliškumo -- biznis visus žmoniškus jausmus pritrenkia. Rudkus bando nors vieną artimą ir mylinčią sielą rasti. Veda Oną. Nuodai, tačiau, ir žydinčią porą pasiekia: vargas prispiria ją eiti dirbti, nes Jurgį darbe sužeidžia. Perdėtinis Oną suvilioja. Ji gimdo ir miršta. Rudkus perdėtinį puola. Ji suima ir pasodina kelėjiman. Gailausia, Rudkus tampa socialistas, reiškia, susipratusiu darbininku."

Zinomas tų laikų Amerikos gyvenimo komentatorius, žurnalistas Nark Sullivan, manė, kad apysakos autorių veikusi "didrusių įtaka" (ypač pesimistinis Tolstojus). Jis rašė:

"Apysaka vaizduoja lietuvi kaimiečio Jurgio tragediją. Pasiskaitęs skelbimą, kuriame Amerikos pramonės korporacijos ir laivų bendrovės vilioja Amerikon, Jurgis atvažiuoja į Chicago ir gauna darbo skerdyklose. Išgyvena veik kiekvieną to meto Amerikos pramonės ir politinės santvarkos piklą. Turėjo duoti kyšį darbu gauti, o kitą -- palaikyti. Gyvena įnamiu šeimoje, kur tą pačią lovą nuomuoja du: vienas dirba dienomis, miega naktį, kitas dirba naktimis, miega dienomis. Jurgį prigauna nuosavybų agentas, pakišęs pasirašyti kontraktą, kurio Jurgis negalėjo perskaityti. Ji ir šeimą užkrinta ligos ir daros žaizdos, kurių kilmė buvo darbo sąlygose. Darbe

Rašytojas Upton Sinclair ir jo parašytos knygos.

jį spartino 'bosai-botagai'. Patyrė iš darbo išmetimą, streiką, patekimą į 'nepa-geidaujamy' sąrašą. Jį persekioja šnipai, o subankrutinęs bankas nuneša taupmenas. Asmeninės skriaudos nepakęsdamas, jis puola perdėtinį darbe ir patiria, kad darbdaviai susiuostę su teisėjais. Žodžiu, Amerikos gyvenime Jurgis nerado asmenis, įstaigos ar nuotalkos, kuri būtų nesiekusi jo išnaudoti, jį prigauti ir nužmoginti."

Prieš-ateivišką kryptį pastebėjo jau kun. J. Zilius, kuris veikale Amerikos lietuviui 1899 m. rašė: "Jankiai renka naudą, o ateiviai dirba."

Raisto išleidimas Sinclairui davė pinigų, kuriais New Jersey valstybėje 1907 metais suorganizavo "socialistų kooperatyvą", tarytum "komuną." Ji neilgai gyvavo, nes kas tai padegė namą. Jos paveikiu būrelis lietuvių jaunų vyrų New Yorke (J. M. Daniellius, vėliau Vieniybės administratorius, Jukellis, Merkellis, rodos, ir K. Pilėnas?) suorganizavo savotišką "komuną", kurios nariai vėliau vienas kitam juokaudami prikaščiavo: "Tu suvalgei mano duoną."

Nors Sinclairo į apysaką sudėtas pyktis pasiekė visus

kompasso kampus, jis, kaip sakėme, norėta prasme nepasiekė amerikiečių galvų. Darbininkai turėjo savo organizuotumu iškovoti geresnes darbo sąlygas. Įdomu, kad nepasiekė ir kai kurių Amerikos literatūros šaltinių redaktorių. Pavyzdžiui, autoritetingas Oxford Companion to American Literature, net 4-toje laidoje (1965 m.) vis dar pasakoja, esą Rudkus buvęs "a Slav immigrant". O *The Reader's Encyclopedia of American Literature* (1962 m.) Jurgį skaito "a poor Slav immigrant".

Sinclair parašė apie 70 apysakų, bet didelės literatūrinės vertės jos neturėjo. Be Raisto į lietuvių kalbą Amerikos lietuvis dr. Kaškevičius 1931 m. išvertė apysaką *Oll* (Aliejus), o Kaune 1936 metais išėjo J. Šimkaus vertimas apysakos *Provokatorius*.

VYTAUTAS SIRVYDAS

* VLIKo pirmininkas dr. J. K. Vallūnas, neseniai lankėsis Paryžiuje, Bonnoje, Romoje ir kt., gruodžio 20 d. kalbės Jaunimo Centre, Chicagoje. Paskaitą rengia LFB Chicagos apygarda.

JUOZO BANDŽIUKO
Baras ir Restoranas

Čia vaišinsiesi ir vaišinsi ne tik Amerikos veik visais gėrimais — alumi, vynu ir dar stipresniais. Gausi ir importuotų iš Europos ir kitų kraštų. — Jauki vieta susitikti, pasikalbėti ir džiaugtis gyvenimu su maloniais draugais.

110-12 JAMAICA AVE. Richmond Hill, N. Y. 11418
Tel. 846-9286

CARPENTER
CABINET MAKER

CUSTOM BUILT

CABINETS

- BOOKCASES
- ANTIQUE REPAIRING

FORMICA WORK SPECIALISTS

AUGUST VILENIŠKIS
119-20 JAMAICA AVENUE
RICHMOND HILL, N. Y.

VIRGINIA 7-5760

Kaip D. Jonaitienė įvedė Andriekų į Amerikos poeziją

Poetas Leonardas Andriekus, OFM, pranciškonių provincijolas sukūrė eilėraščių. Jo poezijos rinktinę į anglų kalbą išvertė ir amerikiečiams paruošė Vienybės angliškojo skyriaus redaktorė Demie Jonaitienė, knygą pavadindama "Amens in Amber." Tą knygą perleistas metais išleido Stepo Zobarsko "Manlyand" leidykla, Woodhaven, N. Y.

Lapkričio 27 d. poetas Andriekus buvo pakviestas dalyvauti The Poetry Society of America susirinkime New Yorke. Tą vakarą buvo paminėti ir kiti rasytojai. Lietuvių dalyvavo apie 30, kitaučių apie 100.

Šiame vakare dalyvauti Andriekui sudarė proga poezijos rinktinės vertėja Demie Jonaitienė.

Paruošti poezijos knygai kita kalba nereikia ją tik išversti. Vertėjui reikia gauti autorius mintį, susigyventi su jo kuryba. Ją pritaikyti anglų kalbos taisyklėms ir poetiškai, ne pažodžiui, poeto mintis ritmiškai perduoti anglų kalba. Tai Jonaitienė puikiai atliko. Geri vertėjai yra reti, bet jie eina lygiai su pačiais kūrėjais.

Kai Kristijonas Donelaitis rašė, tik lietuvių kalbą mokantieji jo raštus teskaitė. Kitiems -- tik mokslininkams tebuvo žinomas Donelaitis. Bet dabartiniais laikais Lietuvos rašytojai ir poetai Donelaičio raštus giliai išstudijavo ir pradėjo versti į kitas kalbas. Šiandien Donelaitis jau skaitomas visame pasaulyje: angliškai, vokiškai, rusiškai ir kitomis kalbomis. Jis pripažintas pasauliniu rašytoju. Tai įvyko vertėjų dėka.

Baltimorietis adv. Nadas Rastenis už Donelaičio raštų anglų kalba vertimą ir paruošimą, taip pat už savo kūrinius, United Poets Laureate International Filippiuose, kurie leidykla Laurel Leaves žurnalą, apvainikuotas laureato vainiku. Tai atžymėjimas už puikų vertimą.

Demie Jonaitienė New Yorko poetų draugijos susirinkime taip pat buvo pagerbta. Programos vedėjas, 40-ties knygų autorius, Charles Angoff ją pristatė susirinkimui, o Andriekus paprašė Jonaitienę ir Zobarską atsisotli. Ta proga, prof. Angoff pabrėžė, kad "They are the marvelous translations inversions which present the best poetry of this type in the past 25 years".

Aprašydamas programą, Darbininkas, kurio vienu leidėjų yra ir provincijolas poetas rasytojas Andriekus pamiršo... bent vienu žodeliu paminėti -- kas jo poeziją angliškai paruošė, kieno dėka jis į angliškąją literatūrą pateko ir kaip jis į šį susirinkimą pateko... kieno pastangomis jo kūryba pasauli pasieks. Darbininko korespondentas pamiršo paminėti Jonaitienę, bet jo atmintis neslūbavo kai nepamiršo užsirašyti eilės kitaučių pavardžių, kurios nieko bendra neturėjo, neturi ir neturės su Andriekaus poezijos kūriniams angliškai..

Vienulis Andriekus savo laikraštyje taip pat nepamiršo įsidėti ir savo fonotruaikos, Sancta Simplicitas!

Tai tipinga Darbininko taktika -- aiškus dabartinių pranciškonių krikščionybės supratimas. "Nesikelti į pūkybę, mylėti artimą kaip pats save"...bet tai tik kitiems, ne sau, o Darbininke

-- talpinti tik tai kas jiems patinka.

Iš Kretingos, Vokietijos, Austrijos ir Pietų Amerikos 1941 m. pranciškonas surankiojo, sujungė ir Brooklyne ir Maine valstybėje įkurdinęs aukšto išsilavinimo ir civilizacijos tų laikų pranciškonių naujajame pasaulyje įsteigėjas Tėvas J. Vaškys, nukentėjusius žaliukus pranciškonėlius įsodino į šiltas vietas, -- tik pamiršo atlikti dar viena -- dar reikėjo jam paruošti civilizuoame krašte civilizuotai, demokratiškai ir krikščioniškai galvojančio tikiybinko ir piliečio pareigoms! Iš kitų, čia ilgai gyvenusiųjų ir sukūrusių kultūrinius židinius dvasiškių, pranciškonėliai dar taip pat nesugebėjo pasimokyti, kad norėdamas pats gyventi, turi duoti teisę ir kitam gyventi, pagerbti kitą kaip ir pats save!

Dėl Darbininko pasididžiavimo, kad provincijolas Andriekus buvo pirmasis lietuvis poetas Amerikos poety susirinkime, pranciškonai taip pat neteisingai pranešė. Ten buvo pagerbti kiti lietuvių poetai, jų tarpe mums dar atmintinas poetas Kleofas Jurgelionis, kuris buvo ir draugijos narys. Be to, D. Jonaitienė poety žurnale bendradarbiavo nuo 1940 m.

Darbininkas tegul nemano, kad kalendorius prasidėjo pranciškonių atsiradimu Amerikoje. Juk pats Darbininkas yra apjungęs kelis senųjų amerikiečių lietuvių laikraščius, čia net savo originalaus laikraščio neteigė.

Stebėtojas

Atkelta iš 9 psl.

narių suverenumu. Kiekviena respublika ir visa Sąjunga turi savo konstitucijose išrašytą teisę laisvai išstoti. Lietuvos konstitucijoje tai straipsnis 15-tas."

Tačiau, klausimas ne, ar dabartinė Lietuva yra suverenė respublika, bet ar turi galios savo konstitucinėmis teisėmis laisvai naudotis? Atsakas aiškus: nei Suverenumą žaboja Sovietijos konstitucijos posmai 126 ir 141, o Lietuvos -- 98 ir 113. Jie pasako, kad didrusių diktuojama komunistų partija yra virš konstitucijos ir teisų.

*Amerikos Kongreso knygnos 1967 metų veiklos raportas yra stambi, 198 pusl., kietais viršeliais knyga. Šiame knygyne yra stambus lietuviškų knygų rinkinys (kuris reikalauja katalogo). Jame dirba 8 ar 9 lietuviai, kai kurie su akademiniais diplomais. Į knygyną ateina įdomios lietuviui medžiagos, bet apie Baltijo kraštus raportas tyli.

Gaila, kad mūsų diplomuotų tarnautojų būryje nėra pasišventėlio, kokiu buvo "senos mados" inteligentas prof. M. Biržiška, pranešinėti spaudai apie ateinančiuosius lituanistikos leidinius ir jų turinį.

Raportas pažymi, kad ryšium su Suomijos 50 metų nepriklausomybės sukaktimi, suomių skyriuje pastebėta "gyvumo". Mes, taip pat minime 50 metų sukaktį. Ar buvo kokio gyvumo Baltijos skyriuose?

PODAROGIFTS, INC.

IR JŲ SKYRIAI BEI ATSTOVAI
JUNGTINĖSE VALSTYBĖSE
LINKI

LAIMĖS IR SVEIKATOS VISIEMS
PRIETELIAMS IR KLIJENTAMS

TAIP PAT SVEIKINA VISUS
SU BESIARTINANČIOMIS ŠVENTĖMIS
IR NAUJAISIAIS METAIS

***

VISKAS PARDUODAMA PAPIGINTOMIS KAINOMIS
IKI 1969 M. SAUSIO 1 D.

MEDŽIO IŠDIRBINIAI:

GINTARINIAI:

BOGORODSKIE
KHOKHLOMA
GUTUL'SKIE

KAROLIAI
AUSKARAI

ETNOGRAFIŠKGS LĖLĖSI
SUVENYRAI -- SAMOVARAI

ŽARIJOMIS SAMOVARAI 4 1/2 IR
5 LITRŲ TALPOS!

LAIKRODĖLIAI POBEDA, VYPEL,
CHAIKA IR KITAIŠ PAVADINIMAIŠ

KAILINĖS KEPURĖS -- KARAKULINĖS,
LAPIŲ KAILIUKŲ IR KITOKIOS

Podarogifts, Inc.

220 PARK AVE. SOUTH
NEW YORK, N. Y. 10003
212-228-9547

REMKITE BIZNIERIUS, KURIE REMIA VIENYBĖ!

STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION (Act of October 23, 1962; Section 4339, Title 39, United States Code)

1. Date of filing: October, 1, 1968.
2. Title of publication: Vienybė.
3. Frequency of issue: Bi-weekly.
4. Location of known office of publication: 192 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207.
5. Location of the headquarters or general offices of the publishers (Not printers): 192 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207.
6. Names and addresses of publisher, editor, and managing editor: Publisher: Valerie Tyshlava, Ann Watkida, Jonas Valaitis, 192 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207; Editor: Jonas Valaitis, 192 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207; Managing Editor: Valerie Tyshlava, 192 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207.
7. Owner (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual must be given.) Valerie Tyshlava, 192 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207. Joseph Tyshlava.
8. Known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 percent or more of total amount of bonds, mortgages or other securities (If there are none, so state) None.
9. Paragraphs 7 and 8 include, in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting, also the statements in the two paragraphs show the affiant's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than that of a bona fide owner. Names and addresses of individuals who are stockholders of a corporation which itself is a stockholder or holder of bonds, mortgages or other securities of the publishing corporation have been included in paragraphs 7 and 8 when the interests of such individuals are equivalent to 1 percent or more of the total amount of the stock or securities of the publishing corporation.
10. Extent and nature of circulation.
  - A. Total No. copies printed (Net Press Run), Average No. copies each issue during preceding 12 months -- 2,700; Actual number of copies of single issue published nearest to filing date -- 2,700.
  - B. Paid Circulation (1) Sales through dealers and carriers, street vendors and counter sales; Average No. copies each issue during preceding 12 months -- 700; Actual number of copies of single issue published nearest to filing date -- 700. (2) Mail subscriptions -- 1,730.
  - C. Total Paid Circulation: Average No. copies each issue during preceding 12 months -- 2,430; Actual number of copies of single issue published nearest to filing date -- 2,430.
  - D. Free distribution (including samples) by mail, carrier or other means: Average No. copies each issue during preceding 12 months -- 100; Actual number of copies of single issue published nearest to filing date -- 100.
  - E. Total distribution (Sum of C and D): Average No. copies each issue during preceding 12 months -- 2,530; Actual number of copies of single issue published nearest to filing date -- 2,530.
  - F. Office use, left-over, unaccounted, spoiled after printing: Average No. copies each issue during preceding 12 months -- 170; Actual number of copies of single issue published nearest to filing date -- 170.
  - G. Total (Sum of E & F -- should equal net press run shown in A): Average No. copies each issue during preceding 12 months -- 2,700; Actual number of copies of single issue published nearest to filing date -- 2,700.

I certify, that the statements made by me above are correct and complete.

VALERIE TYSLIAVA, Managing Editor

Namų pirkimo, pardavimo, apdraudos ir visais reikalais kreipkitės į

REAL ESTATE & INSURANCE

John Orman Agency

GERIAUSIAS PATARNAVIMAS

Pildomi miesto, valstybės ir federalinės valdžios mokesčių pareiškimai.

110-04 JAMAICA AVE. RICHMOND HILL, N. Y.

Telefonas
Virginia 6-1800

PETER'S Sav.
Bar & Grill PETRAS KADAS

Jauki vieta įvairūs gėrimai. Graži salė pobūviams bei susirinkimams.

KVIEČIAME IR LAUKSIME JŪSŲ ATILANKANT

459 Grand Street Brooklyn, N. Y. 11211 Telefonas: EVergreen 4-8698

MINTYS PO NOREIKOS KONCERTO

Atkelta iš 7 psl.

minkly albumus, žodynus, -- man nē kiek nekyla abejonē, kad tai visa padaroma vieny lietuvių pastangomis. O jei jie įstengia tokius didelius darbus įvykdyti, tai kodėl jie turėtų ne savo noru, o kieno nors verčiami, pas mus atvykti?!

Tikint Maceinos ir Darbininko išvedžiojimai, tektų Maskvai priskirti nuopelnus ir už tokį didelį susirūpinimą lietuvių išsivijios nutautėjimu. Gal mūsų veiksniai turėtų pasiūlyti Maskvai padėką už naujai išleidyti mūsų klasikų raštus, už neužmiršimą ir išsivijios rašytojų.

Štai, 1969 m. leidykla Vaga yra pasimojusi išleisti poeto Fausto Kiršos raštus, kurie mūsų nesurado leidėjo. Apie Kiršą renkama medžiaga, kuri sutalpinama Vilniuje Literatūros Institute. Tai vis džiugios žinios iš ten, kuomet mes tarpusavyje dar vis nesutariame, kas iš mūsų didesnis patrijotas.

Taip, mes susiskaldę jau užtektinai. Dar turėtume rimtai susirūpinti, kaip mums apvienti. Ši darba, daugelio nuomone, galėtų atlikti Lietuvos kultūrininkai. To pūkų pavyzdys buvo Beleckio salėje, kuri po Noreikos koncerto buvo suasakimšai prisipildžiusi įvairių srovių lietuvių. Jie visi

vienokiai norėjo iš arčiau pabendrauti su artistais, pasikęisti žodžiu -- kitu. Kartu nusifotografuoti, gauti autografus. Tarpusavyje mezgęsi naujos pažintys. Anot, poetės Demle Jonaitienės, ten buvo matyti ir balti, ir raudoni, ir rausvi ir visai bespalviai, o visi vienokiai tesidomėjo Lietuva, jos simpatiškaus auklėtiniais.

Atpažinti keli jauni vyrai prašė jų neišduoti dėdėms, kurie suteiktų ne tik jiems, bet ir jų tėvams nemalonumų.

Jei visa šita būtų matęs R. Kezys per radiją sekmadienio rytą raginęs tą koncertą boikotuoti, jei koncerte būtų galęjęs zavētis tų artistų tobulu programos išpildymu ir jų pagarbai pobūvyje matęs jų paprastumą bei domėjimąsi išsivijios lietuviams, jei ten pat būtų buvę mūsų nuosirdūs visuomenininkai ir tie, dideliai kultūringi Tėvai Pranciškonai, -- manau -- jie visi būtų padėję koncerto rengėjams ir galęjęsi patys prie to darbo neprisidėję.

Teisingai Kanados Nepriklausoma Lietuva pastebėjo, kad kur lietuviybė pradeda rodyti merdėjimo žymes, ten siūstinas Virgilijus Noreika. Sakyciau ne vien jis. Lietuva turi ir daugiau didelių meninių jėgų. Laukime jų, kad greitoje ateityje galėtume visi, be išimčių, ne piketais, o su gėlėmis, patikti Lietuvos kultūrininkus, kurie vieni tegali pakurstyti lietuviybės ugnelę mūsų sujauktame gyvenime.

"PALANGOS JUZĖ" PLOKŠTELESE

Mažosios Lietuvos Bičiulių Dijos Montreolio Skyriaus Krivulė išleido ilgo grojimo (45 min.) Hi Fi plokštelę "Palangos Juzė". Šią vysk. Valančiaus apysakaitę vaidinimui pritaikė Aldona Liobytė ir pirmą kartą buvo vaidinta per Vilniaus radiją 1966 metais.

Vaidina profesionalai aktorai, režisorius Vladas Jurkūnas. Juzės vaidmenį atlieka rašytojas -- dramaturgas Kazys Saja. Kalba: žemaičių autentiška tarmė!

Plokštelė RCA gamybos ir dailiai išleista: viršelis dail. O. Sablauskienės, įvadas M. Jonynienės (Montrealis), išsamus angliškas tekstas S. Makaitytės (Bostonas).

Atkreipiame dėmesį, kad tai jau antra tautosakinio žanro plokštelė, paruošta ir išleista tų pačių žmonių. Pirmoji, "Lietuviškos vestuvės" praeitą pavasarį, ne tik gerai buvo įvertinta mūsų spaudoj, bet leidėjų iniciaty-

va rado kelias į eilės universitetų bibliotekas, iš kur susilaukė gražių atsiliepimų, kaip vertingas įnašas lituanistikai.

"Lietuviškos vestuvės" plokštelė jau įteikta Upsalos, Lundo, Stockholmo, Oslo, Helsinkio, Muncheno, Glasgovo, Philadelphiajos ir Harvardo universitetams. Yra ir daugiau universitetų Amerikoje ir Europoje, kurie turi lituanistikos ar baltistikos katedrą ar skyrių. Plokštelė bus visiems įteikta.

Kaip retas etnografinis vaidinimas, "Lietuviškos vestuvės" įdomios ir kai kuriems muziejams, kaip pav. Nordiska Museet Švedijoje, kuriame tur būt daugiau ne bet kur kitur sukaupia lituanistinės medžiagos.

Tikimės, kad "Palangos Juzė" turės tą patį pasisekimą tiek lietuvių, tiek besidominčių lituanistika svetimtauciu tarpe.

Plokštelė "Palangos Juzė" gaunama pas platintojus, arba galima užsisakyti paštu prisijūnciant \$5.55: Krivulė, 5260, 10-th Ave., Montreal 36, P. Q., Canada.

P. V. ZUBAS
Reikalų Vedėjas

METAMS BAIGIANTIS
vėl prasome visų Vienybės skaitytojų neapmokėjusių prenumeratos, kaip galint greičiau atsilyginti. Finansiniai šie metai Vienybei buvo ypatingai sunkūs, nes laikraščio leidimo kainos didėjo, o pajamos mažėjo. Skaitytojus maloniai prašome atkreipti dėmesio į sunkią Vienybės padėtį, ypač tuos, kurie už prenumeratą įsiskolinę po keletą metų.

ADVOKATAS

C. A. VOKET
(VOKIETAITIS)

41-40 74th Street
Jackson Heights, N. Y.

Telefonas: NEWton 9-6620

Colonial
FOODS

109-18 JAMAICA AVE.
RICHMOND HILL, N.Y.
Telefonas - 441-1070

LIETUVIŠKI
KOLDŪNAI, ŠŪRIS,
GRYBAI, DEŠROS,
IMPORTUOTI VALGIAI
ALUS IR VISOKIE
GARDUMYNAL.

Kviečiame apsilankyti.

DIDŽIAUSIA LAIDOJIMO ĮSTAIGA

Aptarnauja visų tikių išpažintuosius nuo 1941 m.

MODERNIŠKOS KOPLYČIOS

Nuoširdžiam ir pilniausiam aptarnavimui
Saukite bet kuriuo laiku

DAVENPORT 8-1658

Kodis Funeral Home

63-06 FLUSHING AVE.
MASEPETH, NEW YORK

AUGUST W. KODIS

EDWARD A. KODIS

LICENSED FUNERAL DIRECTORS

CALL US FOR
Liquor CUT RATE

SAVE ON
YOUR FAVORITE
BRANDS

GOLDSTEIN Liquor Store

DOMESTIC & IMPORTED WINES & LIQUORS

FOR DELIVERY PHONE
VIRGINIA 9-7669

NEAR FOREST PARKWAY

8427 JAMAICA AVE. WOODHAVEN, N. Y.

Phone: APplegate 7-9604

WE DELIVER

HYLAND WINES & LIQUORS STORE, Inc.

L 1578

256 JAMAICA AVENUE
Bet. Hendrix & Van Sicken
BROOKLYN 7, N. Y.

P. IKALOWYCH

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI

Funeral Directors

JUOZAS KAVALIAUSKAS

LICENSED PENNA AND NEW JERSEY

1601 S. Second Street, Philadelphia, Pa.

Telefonas: DEWey 4-5136

CHARLES J. ROMAN

(RAMANAUSKAS)

1113 Mt. Vernon St., Philadelphia, Pa.

Telefonas: POplar 5-4110

STEPHEN AROMISKIS

(ARMAKAUSKAS)

423 Metropolitan Ave., Brooklyn 11, N. Y.

Koplyčia laidotuvėms Tel. EVERgreen 7-4335

M. P. BALLAS FUNERAL HOME

ALB. BALTRUNAS-BALTON

660 Grand Street Brooklyn, N. Y.

NOTARY PUBLIC Tel. STagg 2-5043

JOSEPH GARSZVA

UNDERTAKER AND EMBALMER
JOSEPH J. GARSZVA, Jr.

231 Bedford Ave., Brooklyn, N. Y. 11211

Telefonas: EVERgreen 8-9770

ŠIE LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI IŠNUOMOJA
AUTOMOBILIUS ĮVAIRIEMS REIKALAMS

VIENYBĖ

* Dailininkė Aleksandra Merker, Teaneck, N. J. gyventoja aktyviai dalyvavo 29 tautų dailės parodoj Teaneck viesojoj bibliotekoje, kur pasistengė gausiai išstatyti lietuvių dailininkų kūrinių.

* Inž. Antanas Novickis kalbėjo Lietuvos kariuomenės šventėje Knights of Columbus salėje Woodhavene. Pagerbti savanoriai: J. Jankus, J. Zakaruskas, A. Alksninis, A. Novickis, J. Šlepetyš, L. Virbickas ir J. Kiaunė. Salę dekoravo dail. Jurgis Juodis. Ramovėnų pirmininkas dabar Vincas Alksninis, kultūros reikalams V. Čėsna. Buvo ir Jono Rūteno paruoštas montažas "Ažuolai prie Nemuno." Deklamavo Vytautas Čėsna. Buvo šilta vakarienė, šokiama grojo orkestras. Žmonių buvo apie 100.

* Prof. Jokūbas Stukas su žmona Loreta Kalėdų atostogoms išvyksta į Floridą.

* Domininkas Valiūnas, vyriausias dr. J. K. Valiūno ir jo žmonos Lee (buv. Jasaitytės) sūnus, bus vienas iš pabrolių Julie Nixonaitės ir Dwight D. Eisenhowerio, Jr. sutuoktuvėse gruodžio 22 d. New Yorke. Jaunasis Valiūnas, dabar jau 19 m. amžiaus ir buv. JAV prezidento Eisenhowerio anūkas, studijuoja toje pačioje kolegijoje Amherst, Mass.

* A. REKUS, Vienybės skaitytojas ir rėmėjas Hartford, Conn., atnaujindamas prenumeratą už dvejus metus, laiške rašė parėmė ir 10 dol. auką. Nuoširdžiai jam dėkojama.

* Julius Kumpikas, gyvenęs Richmond Hill, N. Y. gavo pranešimą, kad Lietuvoje mirė jo brolis, sulaukęs 54 m. amžiaus. Giliamė nuliūdime Lietuvoje liko motina, broliai ir seserys, o Amerikoje, be brolio Juliaus, sesuo Jadvyga Trimakienė.

* Antanas Barkauskas, Lietuvos Aukščiausios Tarybos pirmininkas, buvo atvykęs į Ameriką su sovietine delegacija. Keletą dienų viešėjo New Yorke ir turėjo progos susitikti su kai kuriais lietuviams. A. Barkauskas taip pat lankėsi Bostone ir kt.

* Jonas Kardelis, Kanadoje leidžiamo laikraščio "Nepriklausoma Lietuva" redaktorius sunkiai susirgo ir paguldytas ligoninėje. Jam atsidūrus sunkiose ekonominėse sąlygose Montreale lietuvių įsteigė fondą Jonui Kardeliui šelpti. Tokia yra lietuviško laikraščio redaktoriaus dalia. Auką prašo siųsti fondo išdėdinti J. Šiaučiuviui, 7722 George St., La Salle 690, P. Q. Canada. Naujuoju "Nepriklausomos Lietuvos" redaktorium paskirtas rašytojas dr. Henrikas Nagys. Jo padėjėjas yra Vacys Žilys, o techninis redaktorius ir administratorius yra Pranas Paukštaitis. J. Kardelis, sulaukęs 75 m. amžiaus, paskirtas garbės redaktorium.

* J. Šiaučiuviūnas, Vienybės bendradarbis ir rėmėjas, negalėdamas dalyvauti Lietuvos solisto Virgilijaus Noreikos koncerte, atsiuntė 5 dol. auką. J. Šiaučiuviūnas, iki šiol gyvenęs savo ūkyje Ellenville N. Y., persikėlė į Brooklyną.

* S & G MEAT CO. didžiausios lietuvių maisto krautuvių Brooklyne ir Woodhaven, plečia savo biznį atidarydami moderniškiausią "Super Market" 84-04 Jamaica Ave. prie Forest Parkway stoties. Naujoje krautuvių bus didelis pasirinkimas lietuviško ir importuoto maisto iš viso pasaulio. Maistas paruošiamas ir pristatomas bankietams, puotoms, vestuvėms ir kitokioms pramogoms mažais ir dideliais kiekiais.

Kita S & G maisto krautuvių yra 340 Grand St., Brooklyne.

Solistas Virgilijus Noreika reiškia padėką V. Tysliavienei, surengusiai jo koncertą Brooklyn Academy of Music.

Virgilijaus Noreikos koncertai

Atkelta iš 1 psl.

Pasaulyje nedaug tautų, kurios gali didžiuotis savo iškiliais dainininkais. Lietuva šiuo atveju turtinga, tik, atrodo, mes nemokame savo dainininkus tinkamai įvertinti, nes nuolat esame persekiojami žmonių, kurie meno nuo politikos neskiria.

Vienas negražiausių pavyzdžių, kaip lietuvis elgiasi prieš brolių lietuvių, buvo Darbininko tvarkytojai, atsisakę talpinti net apmokamą skelbimą apie Noreikos koncertus Bostone ir Brooklyn Academy of Music. Tėvai Pranciškoniai, kurie šiuo metu įklyriai lenda į lietuvių namus, prašydami aukų ir palikimų lietuviškam židiniui įkurti Brooklyne, Noreikos koncerto rengėjams neparodė net pagrindiniausių krikščioniškų jausmų. Iš to galime spręsti ir apie tai, koks bus

tas jų statomas židinys, kuris finansuojamas lietuvių pinigais, bet tikrai nebus lietuvių, kaip jau yra atsitikę su visa eile lietuvių parapijų, kurias sukūrė ir išlaikė senieji Amerikos lietuviai.

Rašant apie Noreikos koncertus Amerikoje, negalima ignoruoti ir to, kiek žmones sumaišė vadinami Clevelando nutarimai su Lietuvos lietuviams bendradarbiauti.

Vieno naujakurio bute New Yorke "privačiai" buvo susirinkę apie keliasdešimt buvusių DP, jų tarpe New Yorke vyrų okteto nariai, Darbininko atstovai ir VLK'o sekretorius Romas Kezys, kuris, kaip teigiama, beveik ant kelių atsiklaupęs, atsiprašinėjo V. Noreiką už tai, kad jo koncerto nerėmė. O tuo tarpu tas pats Kezys, per radiją išminėjęs bei iškoliojęs visus lietuvius, kurie nusilenkė Noreikos dainos menui, vis dėlto nedrįso savo klausytojams

pranešti, kad jis buvo tikrai suklupęs prieš Noreiką ir prašė jo atleidimo. Žinoma, gerai ir tai, nes kad ir nedidelėje žmonių akivaizdoje, jis vistiek savo kaltę išpažino.

Kodėl gi ta grupė lietuvių su Romu Kezium priešakyje negalėjo atvykti į Brooklyn Academy of Music ir asmeniškai, ne plokštelėse, išgirsti talentingą Lietuvos dainininką, kuris gimė ir užaugo Lietuvoje, tuo metu, kai kiti iš savo gimtojo krašto bėgo?

Kam toks veidmainiavimas?

Iš Lietuvos kasdien atvyksta naujų svečių, naujų kultūrininkų, mokslininkų, net ir kolchozininkų. Ateityje jų bus daugiau, ir juos visus Vienybės pasitikis viešai, o ne "privačiai", kaip daugumas mūsų visuomenininkų dabar slapukiškai daro.

VIRGILIJAUŠ NOREIKOS KONCERTO RĖMĖJAI

Nors Virgilijaus Noreikos koncertas Brooklyn Academy of Music nebuvo publikos perpildytas, kaip Chicagoje ar Bostone, bet žmonių susirinko daug, daugiau negu Darbininko ar kitų organizacijų rengimuose. Už tai didžiausia padėka priklauso to koncerto rėmėjams ir bilietų platintojams:

Pranui Bručiui ir jo žmonai, p. Bublinskenei, J. Pašukoniui, E. Andrišienei, V. Beleckui, A. Salčiui, P. Lapienei ir kitiems.

Laikraštis Laisvė nebuvo šio koncerto sponsorai, kaip skelbė vyčiukai, pikietavę Noreikos koncertą, bet ir tam laikraščiui priklausė didžiausia padėka, nes administratore Lilijos Kavaliauskaitės ir Ievos Mizarienės pastangomis buvo išplatinta per 100 bilietų į koncertą ir priėmimą V. Belecko restorane.

Impresario B. Marijošius labai griežtai reikalavo, kad, rengiant V. Noreikos koncertą New Yorke, nebūtų prašoma "pažangiųjų" lietuvių paramos. O vis dėlto buvo malonu, kad tiek daug laisviečių koncerte ir priėmime dalyvavo. Po daugelio neapykantos metų buvo gerai, kad lietuvių bendrai suėjo, užmiršdami politiką, bet apjungdami Lietuvos lietuvių dainą.

Priėmimo pas Vytautą Belecką, Winter Garden restorane, Brooklyne. Iš k.: Operetės choro vadovas Mykolas Cibas, Loreta ir Jokūbas Stukai, dainininkas Liūdas Stukas, Valė Tysliaviene, Virgilijus Noreika, Pranė Lapienė, Jonas Valaitis ir E. Cibienė.